

گزارش شورای کتاب کودک

به مناسبت ۲۰ سال تلاش

۱۳۴۱ - ۱۳۶۱

آذر - اسفند ۱۳۶۱

سال بیستم ، شماره سوم - چهارم

1

NEWSLETTER

Children's Book Council of Iran
20th Anniversary

1962-1982

Vol. XX Nos 3-4

Fall-Winter 1982-83

تصویر از رضا طباطبائی

این گزارش در چاپخانه دانشگاه چاپ شده است و به رایگان در اختیار اعضا
شورای کتاب کودک قرار می‌گیرد.

اسکن شد

بنام خدا

با شورای کتاب کودک آشنا شوید

شورای کتاب کودک در دیماه ۱۳۴۱ به همت گروهی از نویسندگان ، مصوران ، ناشران ، کتابداران ، معلمان و متخصصان تعلیم و تربیت، علاقه مند به کتاب و کودک و مؤمن به ارتباط ضروری این دو باهم بوجود آمد و ۱۸ سال در جهت هدفهای زیر صمیمانه کوشید .

۱- کمک به شکوفایی ادبیات اصیل ایرانی برای کودکان و نوجوانان

۲- کمک به بهبود کیفی و کمی کتابهای کودکان و نوجوانان .

۳- کمک به دسترسی تعداد هرچه بیشتر کودکان و نوجوانان ایرانی به کتاب و خواندنیهای مناسب آنان .
شورا از بدو تاسیس به هیچ دستگاه دولتی و ملی وابستگی نداشته است و همواره استقلال فکری و سازمانی خویش را حفظ کرده است .

شماره حساب بانکی شورا

شماره حساب بانکی شورا

شعبه جمهوری

خیابان ابوریحان ،

نشانی

خیابان سزاوار ،

شماره ۶۹ . طبقه دوم

تنظیم‌کننده : معصومه سهراب
زیر نظر هیأت مدیره شورای کتاب‌کودک
صندوق پستی ۳۱۰/۱۱۳۳ تهران

به طالبان نشریه شورا

عضو محترم شورا

چون این نشریه وسیله ارتباط و غنی ساختن اطلاعات اعضا، شورادر مورد کودک و نوجوان و کتاب است و چاپ و نشر آن هزینه گزافی را به شورا تحمیل می‌کند و روا نیست که به نشانی های نادرست فرستاده شود و به هدر برود یا برای کسانی که علاقه مند نیستند ارسال گردد، خواهشمند است در صورتی که مایل به دریافت این نشریه هستید فرم ذیل را پرکنید و به نشانی شورا بفرستید تا ارسال نشریه ادامه یابد. لطفاً عنایت فرمایید که کسانی که این فرم را پر کرده و فرستاده‌اند در صورت تغییر نشانی مجدداً " پرکنند .

با تقدیم احترامات

هیات مدیره شورای کتاب کودک

شورای کتاب کودک

اینجانب

علاقه مند به دریافت نشریه شورا

هستم .

لطفاً ارسال آن را به نشانی ذیل ادامه دهید

نشانی :

تلفن :

کارنامه

بیست سال تلاش

شورای کتاب کودک

۱۳۶۱ - ۱۳۴۱

فهرست مطالب

صفحه		مقدمه
۱ - ۲		
۳ - ۵	شورادر رابطه باتولید وتوزیع خواندنیهای کودکان ونوجوانان نوش آفرین انصاری	
۵۱ - ۸۰	شورادر رابطه بابرسی خواندنیهای کودکان ونوجوانان ع . ح . ۰	
۸۱ - ۱۱۵	شورا در رابطه با ترویج کتاب و کتابخوانی ثریا قزلایاغ	

مقدمه

حدود بیست سال پیش، گروهی علاقه‌مند به مسائل ادبیات کودکان و نوجوانان گرد هم آمدند و در راه بهبود وضع اینگونه آثار حرکتی را آغاز کردند که در نوع خود گامی تازه بشمار می‌رفت. این گروه فعالیت خود را تحت نام "شورای کتاب کودک" آغاز کرد. طی بیست سال، دگرگونیهای بسیاری در چهره‌های درون شوراپدید آمد، زیرورفتنها وافت و خیزهای بسیاری رخ داد ولی هیچیک نتوانست این نهاد فرهنگی را از حرکت باز دارد، و تا به امروز نیز تنها آنی از تلاش باز نایستاده است بلکه پیوسته دایره فعالیتهای خود را گسترش داده و برحوزه عمل خویش افزوده است. بیست سال تلاش مداوم و نغسگیر، این ضرورت را برای شورا پدید آورد تا نفسی تازه کند، نگاهی به راه‌پیموده‌بیندازد، فراز و نشیبها را مرور کند، خود را بسنجد، و تاریخ خویش را به قضاوت بگیرد تا از این رهگذر آینده را طرحریزی کند. و نیز تجربه‌های پیشین آن، علاقه‌مندان دیگری را که گام در این راه می‌نهند یاری دهد تا از تکرار نقاط ضعف بپرهیزند و نقاط قوت را در کار خود تقویت کنند.

بدین سبب پیشنهاد شد تعدادی این مهم را برعهده بگیرند و کارنامه بیست ساله شورا را مرور کنند تا شاید آنچه هدف از این بازنگری است به انجام رسد. ولی از آنجائی که حوزه عمل شورا بسیار وسیع و متنوع بود، گردآوری اطلاعات و تنظیم آن در نوشته ای واحداند کی دشوار بنظر می‌رسید. لذا با توجه به اینکه محور اصلی کار شورا کتابهای کودکان و نوجوانان بود، فعالیتهای آن در رابطه با این محور به سه مقوله عمده به شرح زیر تقسیم شد:

الف. شورا در رابطه با مسائل خاص تولید و توزیع کتابهای کودکان

و نوجوانان

ب. شورا در رابطه با بررسی ارزشیابی کتابهای کودکان و نوجوانان
 ج. شورا در رابطه با ترویج کتابهای کودکان و نوجوانان
 بررسی هر مقوله رایج، نفر به عهده گرفت. اطلاعات مربوط توسط نویسندگان آن گردآوری شد و به صورت مقاله گزارشگونه مستقلی ارائه گردید. هرچند آنچه از این پس می‌آید، نگاهی شتابزده به عمری بیست‌ساله است ولی شاید خودراهگشای نگاهی عمیقتر باشد به هر یک از ابعاد این مقولات که بحق شایسته تحلیلی مفصل و مستقل است.

در رابطه با مقالاتی که خواهد آمد نکاتی را باید یادآور شد که بی‌توجهی به آنها ممکن است ابهاماتی را سبب شود:

۱ - نویسندگان مقالات، خودرابه‌دو نوع منبع محدود ساخته‌اند:
 الف) اساسنامه شورا، و ب) مجموعه نشریات بیست‌ساله شورا. توجه این محدودیت این بوده است که اساسنامه هدف اصلی واصل شورا را منعکس می‌سازد، و نشریات شورا جلوه‌ای است از حرکت شورا در راه نیل به آن هدف.

۲ - نظرنویسندگان فقط گزارش رویدادهاست و هرگز به قضاوت در باب کم‌وکیف آن ننشسته‌اند، زیرا تعداد و نوع منابع اجازه چنین قضاوتی را نمی‌داده است.

۳ - در شمارهای نشریه شورا ممکن است اطلاعات فراوانی منعکس شده باشد که در این مقالات مورد استفاده قرار نگرفته‌اند. بنابراین مقالات الزاما منعکس‌کننده کلیه داده‌های نشریات نیستند.

۴ - از آنجایی که شورا به صورت یک واحد مورد نظر بوده از ذکر هرگونه نامی در متن مقالات خودداری شده، حتی اگر اطلاعات مورد استفاده تحت نام فردی خاص آمده است.

بنابراین، خواننده باید انتظار خود را با توجه به نکات بالا محدود سازد. ضمناً اعداد و علائمی که در پانویسها آمده اشاره به مشخصات نشریات شورا دارد. فی‌المثل "۳ (۱) اردیبهشت ۴۴، ۱" اشاره است به "نشریه شورای کتاب کودک، سال سوم، شماره اول، اردیبهشت ۴۴، صفحه ۰۱".

شورا در رابطه با تولید و توزیع خواندنیهای کودکان و نوجوانان نوش آفرین انصاری

شورای کتاب کودک از آغاز تاسیس، با روشن بینی گامهایی را که باید برمی داشته مشخص کرده است. بهترین شاهد براین امر، بیان هدفها و فعالیتهای شورا در اساسنامه آن است. در فصل دوم این اساسنامه (زیر عنوان "هدفها و فعالیتهای شورا" مواردی که شورا باید در طول عمر خود مورد توجه قرار دهد، آمده است. بخشهای مربوط به این بررسی خاص به شرح زیر است:

ماده ۳ - بند ۲. کمک به فراهم آمدن کتابهای سودمند برای کودکان و نوجوانان به زبان فارسی.

ماده ۳ - بند ۳. تقویت و توسعه ادبیات ملی خاص کودکان و نوجوانان.

ماده ۴ - بند ۳. تشویق کارهای تخصصی در رشته کتابهای کودکان و نوجوانان: تشکیل جلسات بحث و مطالعه در باره کتابهای کودکان و نوجوانان، انتخاب بهترین کتابهای کودکان و نوجوانان و اعطای جایزه به نویسندگان آنها.

با توجه به آنچه در موارد بالا آمده، نوشته حاضر بر آن است که رابطه شوراربا محیط از طریق عناصری که اختصاصاً با کودک و خواندنیهای او ارتباط می یابند بررسی کند. از جمله عناصری که در این بررسی مورد توجه خاص قرار گرفته است می توان از کلیه افرادی که به نحوی با تولید و پیدایش مواد خواندنی کودکان و نوجوانان سروکار دارند نام برد، و در اینجا از آنها تحت نام کلی "پدید آورندگان" یاد شده است.

از نخستین سالهای فعالیت اشاراتی جدی نسبت به این امر می‌توان یافت. در اولین شماره‌های نشریه، شورا به ارتباط مستقیم و سازنده با کودکان اشاره می‌کند.^۵ و چند سال بعد نیاز به یک تحقیق جدی در این زمینه را اجتناب ناپذیر می‌شمارد.^۶

این گونه برخورد، از شورا که مدار اصلی کار خود را کودکان و نوجوانان قرار داده شگفت نیست و برای درک صحیح محیط و جزء موثر آن، چنین حرکتی ضروری به نظر می‌رسد. جلوه‌هایی از این حرکت را می‌توان به گونه‌ای گذرا چنین مورد اشاره قرار داد:

۱. نظر کودکان و نوجوانان. گزارش " برنامه تجربی یک ساعت مطالعه " که در سال تحصیلی ۱۳۴۵ اجرا شد و در نشریه شورا منعکس گردید^۷ نوعی پژوهش در رغبت مطالعه کودکان بشمار می‌رود. این کار به شکلهای دیگری نیز در طول حیات شورا ادامه یافته که بطور عمده زیر این عناوین مطرح شده است: "چه‌ها و کتاب"^۸، " بررسی رغبتهای مطالعه کودکان در ده دبستان "^۹، " شرایط اصلی یک کتاب خوب از نظر کودکان و نوجوانان "^{۱۰} و رغبتهای مطالعه در نوجوانان. "^{۱۱}

۲. نوشته‌های کودکان و نوجوانان. بی‌گمان گوشه‌ای از جهان و خواسته‌های کودکان را می‌توان در آثار تصویری و مکتوب آنان باز شناخت در مورد استفاده از آثار کودکان برای شناخت بهتر و بیشتر آنان، شورا در اولین

۵-۱ (۶) اسفند ۵۰۴۲.

۶-۹ (۲) شهریور ۰۶،۵۰.

۷-۴ (۲) شهریور ۰۴۵، ۱۳-۱۴.

۸-۱۱ (۲) شهریور ۱۳۰۵۲-۱۷؛ ۱۱ (۳) آذر، ۵۲، ۸-۱۱.

۹-۱۱ (۳) آذر ۵۲، ۵-۷.

۱۰-۱۳ (۲) شهریور ۰۵۴، ۱۴-۱۸.

۱۱-۱۳ (۳) آذر ۰۵۴، ۹-۱۲.

سمینار ملی، موضوع نقاشی کودکان را مطرح و پیشنهاد می‌کند که "برای آشنائی نقاشان و مصوران با سلیقه‌ها و دیدهای اطفال و جوانان نمایشگاههایی از نقاشی دانش‌آموزان ترتیب داده شود."^{۱۲} شورا خود دست به تشکیل چندین نمایشگاه می‌زند و در برابر واقعیت‌هایی که در این نمایشگاهها منعکس شده عکس‌العمل نشان می‌دهد. مهمترین مسئله تحمیل دنیای بزرگترها به کودکان بوده که در رابطه با نمایشگاه روز جهانی کتاب کودک در سال ۱۳۵۲ به این شکل مطرح شده است که "کاش بودید و نقاشیها و نوشته‌های کودکان سراسر کشور را که به مناسبت روز جهانی به شورا فرستاده بودند می‌دیدید. در این نوشته‌ها و در این نقاشیها همه جا فکر و دست بزرگترها حلوه گر بود. کودک را وادار می‌کنیم مثل ما فکر کند، نقاشی کند و بنویسد...."^{۱۳}

در گزارش مربوط به روز جهانی کتاب کودک در سال ۱۳۵۵ مجدداً همین مسئله تحمیل، این چنین مطرح می‌شود: "بیشتر نوشته‌ها، یادگارهایی بود که خلاقیت و احساسات بچه‌ها را در آن به سختی پیدا می‌کردیم. کتابها رونویسی شده بود. در جمع، نوشته‌ها از ذهن، تصورات و برداشتهای خود بچه‌ها مایه نگرفته بود."^{۱۴}

ولی علی‌رغم تمام این تحمیلها شورا به افکار و احساسات اصیل کودکان احترام می‌گذارد و همواره کوشش می‌کند برداشتهای کودکان از مسایل مهم اجتماعی را از میان نوشته‌های آنان باز یابد. سه مقاله "سلام بر صداقت کودک و نوجوانان"^{۱۵}، "تحلیلی بر آثار کودکان و نوجوانان در

۱۲- ۱ (۶) اسفند ۱۳۴۲.

۱۳- ۱۱ (۱) خرداد ۱۳۵۲.

۱۴- ۱۴ (۳-۴) آذر - اسفند ۱۳۷۰، ۵۵.

۱۵- ۱۷ (۲) شهریور ۱۳۵۸ - ۱۹.

سال ۱۳۵۸ "۱۶" و "چهره جنگ در آثار کودکان و نوجوانان" ۱۷ نشان دهنده استفاده از شیوه ای است که شورا خود برای این شناخت پیشنهاد کرده است.

ب) زبان مناسب کودکان. در اولین سمینار ملی در مورد زبان پیشنهاد شده است که زبان باید روان و ساده و صحیح، رایج روز و غیر شکسته و غیر عامیانه^{۱۸} باشد. در سومین سمینار ملی ادبیات کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۵۱ نیز بر اهمیت سبک و شیوه نگارش تاکید شده است.^{۱۹} همچنین باید خاطر نشان کرد که چاپ کتاب نادر ابراهیمی به نام ساده نویسی برای کودکان به دنبال طرح مسئله در این سمینار صورت گرفته است.^{۲۰} در مقاله "سخنی با نویسندگان جوان" مسئله به این صورت طرح شده است که "هر قدر پیام نویسنده انسانی و متعالی باشد اما در نثری سنگین، غریبه و دور از ذهن پیام تهجن عرضه شود، نوشته او دوام و بقاء نخواهد داشت. کشف خلاقیت زبان و شناخت ظرفیتهای آن از وظایف مهم نویسنده است."^{۲۱} (در مورد واژگان پایه، شیوه نگارش و مسئله زبان در قسمتهای دیگر همین بخش از گزارش مطالبی مطرح شده است).

کوشش شورا همواره در جهت اعتلای ادبیات کودکان بوده است. در یکی از مقالات موضوع به این ترتیب مطرح شده است که سازنده بودن به معنی خوب را به عنوان یک چیز دلخواه، وبد را به عنوان یک چیز

۱۶- ۱۸ (۲-۳) شهرپور - آذر ۴۰، ۵۹ - ۴۱

۱۷- ۱۹ (۱-۲) خرداد - شهرپور ۴۸، ۶۰ - ۵۷

۱۸- ۱ (۶) اسفند ۱۱، ۴۲

۱۹- ۱۰ (۳) آذر ۱۰، ۵۱

۲۰- ۱۳ (۱) خرداد ۷، ۵۴

۲۱- ۱۷ (۴) اسفند ۱۹، ۵۸ - ۲۰

مطرود جلوه گرساختن بدون استفاده از داستانه‌های اخلاقی مستقیم با بکار بردن ماجراهای گیرا و ظریف، ساختن شخصیت‌های جالب، بیدار کردن حس جوانمردی... همه اینها احتیاج به هنر قابل انعطاف و استعداد مخصوص دارد.^{۲۲} چند سال بعد به نویسندگی برای کودکان به این شکل اشاره شده است: بزرگسالی که می‌نویسد هنرمند است و هنرمندان می‌نویسند و در آفرینش اثرش از تمام وجود خود مایه می‌گیرد. بالاخص به قصد کودکان نمی‌نویسد. او به‌کند و کاو و اکتشافات دوران کودکی خود می‌رود اگر شخصیت‌های داستانش کودک یا نوجوان هستند او از درون به خلق آنها می‌پردازد. بنابراین دور از کودک یا کودکی نیست.^{۲۳}

شورا به خوبی توجه دارد که راه تربیت نویسنده به سرعت طی نخواهد شد بلکه پرورش آنها "سالها وقت" لازم دارد.^{۲۴} عوامل گوناگونی که در جریان رشد نویسنده موثر خواهد بود در مقالات مختلف نشریه مورد اشاره قرار گرفته است. این عوامل را می‌توان به دو گروه تقسیم کرد: عوامل اجتماعی و عوامل آموزشی.

از جمله عوامل موثر اجتماعی شورا برآزادی نویسنده، فراهم بودن امکانات چاپ و نشر و محیط بحث و اظهار نظر آزاد و فارغ از انحصارگرایی تاکید می‌کند.^{۲۵}

در زمینه آموزش، شورا شرکت در نمایشگاهها و سمینارها، مطالعه کتابهای کودکان و نوجوانان، و آثار نقد و بررسی را توصیه می‌کند. در رابطه با شناخت ادبیات جهانی این طور اظهار نظر شده است که "هر قدر بیشتر نویسندگان ما در نمایشگاهها و در جلسات جهانی شرکت کنند و هوشیارانه

۲۲ - ۴ (۱) خرداد ۰۴۵، ۰۱۵

۲۳ - ۱۶ (۱) خرداد ۰۸، ۰۵۷

۲۴ - ۸ (۱) خرداد ۰۱۲، ۰۴۹

۲۵ - همانجا.

و دقیق سیر تحول ادبیات جهانی را تعقیب نمایند بیشتر می‌توانند به نسل جوان کشور خود خدمت کنند. "۲۶ شورا به نویسندگان و سایر پدیدآورندگان توصیه می‌کند کتابهایی را که به هیات داوران جایزه آندرسن ارائه شده است مطالعه کنند. قصد شورا از این توصیه به هیچ وجه تقلید از این آثار نیست بلکه به بیان خود شورا " برای شناختن و یافتن دید گسترده در زمینه ادبیات جهانی و بهره‌گیری از هنر نویسندگی برای متحول ساختن ادبیات کودکان ایرانی است. "۲۷

شورا مکرر به این مسئله توجه نموده است که "نویسندگان جوان ما هنوز بسیار عجولند و کمتر وقت خود را صرف مطالعه و تحقیق می‌کنند." ۲۸ در همین رابطه در مقاله "سخنی با نویسندگان جوان" به این توصیه شورا بر می‌خوریم که: نویسنده باید هرچه بیشتر مطالعه کند، بنویسد و پاره کند و مدام در حال خودسازی باشد. ۲۹ شورا همچنین مطالعه نقد و بررسیها را به نویسندگان توصیه می‌کند و از آنان می‌خواهد از ارزشیابی و نقد آثار خود استقبال کنند. ۳۰ شورا خود در رابطه با آموزش نویسندگان جوان به دو کوشش دست زده است. از سال ۱۳۵۵ "به منظور تشویق و راهنمایی نویسندگان" به بررسی آثار دست‌نوشته پرداخت و در سال ۱۳۶۰ موجودیت گروه بررسی دست‌نوشته‌ها اعلام گردید. ۳۱ گروه تالیف شورا نیز از سال ۱۳۵۸ فعالیت خود را آغاز کرد. ۳۲ بی‌گمان می‌توان این کوششها را قدمی در راه آموزش و پرورش

۲۶- ۱۱۴ خرداد ۰۲۰، ۵۵

۲۷- هما نجا.

۲۸- ۱۳ (۲) شهریور ۰۱۲، ۵۴

۲۹- ۱۷ (۱۴) اسفند ۲۰، ۵۸

۳۰- ۹ (۲) شهریور ۰۶، ۵۰

۳۱- ۱۹ (۳-۴) آذر و اسفند ۰۷، ۶۰

۳۲- ۱۸ (۴) اسفند ۰۸، ۵۹

داوطلبانه گروهی از علاقه مندان به نویسندگی تلقی کرد. (موضوع بررسی آثار چاپی در قسمت ناشران، در همین بخش از گزارش مطرح شده است.)
شورا برای کلیه کسانی که به نحوی با کار تولید آثار برای کودکان و نوجوانان سروکار دارند اهمیت قائل است و هر گروه را بسته به نوع کاری که انجام می دهد مسئول می شناسد. ما برای آنکه بتوان یکایک این گروهها را مورد بحث قرار داد در اینجا به تفکیک آنها می پردازیم این گروهها عبارتند از: نویسندگان، شاعران، مصوران، بازنویسان، مترجمان و ناشران.

نویسندگان

نویسندگان معمولاً به دو کار می پردازند، یادست به نوشتن "داستان" می زنند و یا به تالیف کتب علمی و اطلاعاتی همت می گمارند که ما زیر عنوان "غیرداستان" از آن یاد کرده ایم.

۱. داستان

در این بخش بیشتر مسئله داستانهای واقعی و به بیان دیگر داستانهایی که جزئیات و شخصیتهای آنها از زندگی واقعی و روزمره گرفته شده باشد مدنظر است و لذا از بحث در باب افسانه ها و نظایر آنها با وجود اهمیتی که دارند پرهیز شده است.

آنچه از نخستین سالهای انتشار در نشریه دیده می شود تاکید بر "قهرمانان کودک و آشنائی با واقعیت زندگی" در کتب داستان است و این تاکید به طور مستمر دنبال می شود. در گزارش بررسی کتابهای سال ۱۳۴۷ مسئله کمبود داستان به صورت چندسئوال مطرح شده است: "دلیل گرایش شدید به سمت افسانه پردازی چیست؟ کمی تماس نویسندگان با سرزمین خود؟ ترس از شکست یا ابتدال در طرح داستانهای واقعی" ^{۳۳} در همان

شماره نیاز کودکان به این صورت مطرح شده است که "کودکان طالب داستانهای واقعی از تلاشهای مداوم انسانها هستند." ۳۴

در گزارش بررسی کتابهای سال ۱۳۴۸ کمبود داستانهای واقعی به این صورت نشان داده شده است که "در مقابل یک میلیون کودک عضو کتابخانه های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان از میان سی تالیف تنها دو داستان واقعی وجود دارد." ۳۵ تاکید شورا بر داستانهای واقعی به این معنی نیست که افسانه های تخیلی یا بازنویسهای ملهم از ادبیات کلاسیک کم اهمیت است بلکه رسیدن به نوعی تعادل بین افسانه و داستان واقعی و گذشته و حال مطرح می باشد. شورا به این نکته توجه می کند که "در حالیکه ادبیات ملی ما باید چهره کودکان این سرزمین را معرفی کند... هنوز نویسندگان ما کودکان را به صورت انبوهی خواننده در برابر خود می بینند ولی با دنیای درونی این همه کودک بیگانه اند." ۳۶

کودک از این نظر به داستانهای مبتنی بر واقعیات بیشتر دل می بندد که "رنجها و شادیهای خود را در آن می بیند و با قهرمانان آنها بیشتر احساس نزدیکی می کند." ۳۷ این بعد ادبیات کودکان از این نظر اهمیت دارد که سبب ایجاد انطباق کودک با محیط و مردم اطرافش می شود و "این امنیت خاطر کودک و نوجوان لازمه طبیعی رشد شخصیت اوست." ۳۸ از آنجا که بیشتر اینگونه داستانهای مبتنی بر واقعیات، ترجمه از ادبیات خارجی است این خطر وجود دارد که کودکان ما با محیط خود انس و الفت پیدا نکنند و الگوهای ذهنی خود را در فرهنگهای دیگر بیابند. شورا در نشریه

۳۴ - همانجا.

۳۵ - ۸ (۱) خرداد ۱۱۰۴۹.

۳۶ - ۹ (۳) آذر ۵۰۵۰.

۳۷ - ۱۲ (۱) خرداد ۱۰۰۵۳.

۳۸ - ۱۷ (۱) خرداد ۱۹۰۵۸.

خودمکرا" به این مسئله اساسی توجه نموده است و در یکی از مقالات، این امر که بسیاری از نویسندگان ایرانی نتوانسته اند با خوانندگان جوان خود در قالب داستانهای واقعی رابطه برقرار کنند به عنوان " زخمی دردناک برپیکر جوان ادبیات کودکان ایرانی " ^{۳۹} ذکر شده است .

شورا خود در دو جهت کوشش کرده است . اولاً برای توجه دادن به اهمیت داستانهای واقعی در سال ۱۳۵۴ موضوع مسابقه بهترین دست‌نویس جایزه یمنی شریف را داستان واقعی از زندگی کودکان و نوجوانان ایرانی تعیین کرد . ^{۴۰} ثانیاً تشکیل دو جلسه در باره " چهره جنگ در ادبیات کودکان و نوجوانان " ^{۴۱} و " نگرش به معلولین در ادبیات کودکان و نوجوانان " ^{۴۲} که در سال ۱۳۶۰ برگزار شد ، بی‌گمان نمایشگر توجه شورا به واقعیت زمان و به رسالتی است که در راهنمایی پدید آورندگان برعهده دارد .

۲. غیر داستان

شورا با ترتیب دادن نمایشگاه کتابهای کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۴۱ جامعه را به کمبود کتابهای غیر داستانی برای کودکان و نوجوانان توجه داده ^{۴۳} و این تأکید را در اولین سمینار ملی ۱۳۴۲ نیز دنبال نموده ، و به نحوه ارائه کتابهای غیر داستانی اشاره کرده است . در آبان ماه ۱۳۴۸ شورا نمایشگاهی از کتابهای غیر داستانی برای کودکان و نوجوانان ترتیب داد و بیش از ۲۰۰ کتاب غیر داستانی را در معرض دید علاقه مندان

۳۹ - ۱۵ (۳) اسفند ۱۵۰۵۶ .

۴۰ - ۱۳ (۲) شهریور ۷۰۵۴ .

۴۱ - ۱۹ (۱-۲) خرداد - شهریور ۱۲۰۶۰ - ۷۸ .

۴۲ - همان ، ۷۹ - ۹۸ .

۴۳ - ۱ (۱) اردیبهشت ۲۰۴۲ .

گذاشت. ۴۴. بررسی این مجموعه‌نمایشگر این مسئله است که تعداد کتبی که به دست نویسندگان ایرانی تهیه شده است و ترجمه نیست به ده عنوان نمی‌رسد. ۴۵. همراه با این نمایشگاه جلسه‌بحثی در باره اینکه "چرا کودکان و نوجوانان به خواندن کتابهای غیر داستانی علاقه مند نیستند؟" تشکیل شد و مسائل مربوط به محتوای، زبان، طرح و تصویر کتابهای غیر داستانی مورد بحث قرار گرفت.

شورا در برخورد با آثار غیر داستانی همواره تاکید دارد که این گونه آثار باید دور از افسانه پردازی و براساس منابع و مدارک معتبر نوشته شود. آنچه در این رهگذر برای شورا حایز اهمیت است "عرضه اندیشه‌ها و دانسته‌ها به صورت جالب است." ۴۶ به طور کلی نظر شورا این است که کودکان و نوجوانان ما تشنه‌آشنائی با محیط بلافصل خود هستند و از این روست که انتشار کتابهای غیر داستانی اصیل ایرانی مهم است. ۴۷ در برخورد با مقوله کتابهای غیر داستانی شورا به سه گروه کتاب توجه دارد، الف) کتابهای علوم اجتماعی (بیشتر تاریخ و شرح حال)، ب) کتابهای علوم، و ج) آثار مرجع.

الف) در مورد آثار تاریخی اولین برخورد شورا در نمایشگاه ۱۳۴۱ و در رابطه با مجموعه "گردونه تاریخ" به این صورت بیان می‌شود که "این نوع شناسائی برای کودکان و نوجوانان ما کافی نیست." ۴۸ بعداً "در مقاله‌ای در همین زمینه ۴۹ انواع کتبهای تاریخی برای نوجوانان معرفی شده است

۴۴- ۱ (۱) آذر ۱۰، ۴۸.

۴۵- همان، ۱۱.

۴۶- ۴ (۴) اسفند، ۴۵، ۶.

۴۷- ۱۵ (۲) شهریور، ۵۶، ۶.

۴۸- ۱ (۱) اردیبهشت، ۴۲، ۲.

۴۹- ۲ (۴-۵) آذر - دی، ۴۳، ۷-۸.

تا لاقلا انگیزه حرکتی برای تهیه این گونه کتابها باشد. در جای دیگر شورا پس از تاکید بر ضرورت تدوین آثار تاریخی که "یادآور فرهنگ گذشته ملتها و سیر تاریخی و فرهنگی ملت‌های دیگر"، باشد به این نکته توجه می‌دهد که این گونه آثار باید از "انحراف و تعصبات قومی و نژادی و افتخارهای واهی و پوچ و تبلیغاتی" برکنار بماند. ۵۰

طرح مجدد ۵۱ کتاب مجموعه "گردونه تاریخ" که "شرح حال بزرگان و وقایع سرزمینهای دیگر است" دلیلی است بر اینکه شورا پیوسته به این مسئله می‌اندیشد که "براستی چند کتاب در باره ایران و تاریخ آن برای کودکان و نوجوانان تنظیم کرده‌ایم؟" ۵۱ همین سؤال چند سال بعد در مورد شرح حال نویسی برای کودکان و نوجوانان به این صورت مطرح می‌شود که "کدام کتابها تلاش بزرگان این ملت و قوم را با همه ضعفها و قدرتهایشان می‌شناساند؟" ۵۲ شورا در حرکت به طرف داستانهای واقعی مبتنی بر واقعیات، استفاده از تاریخ و شرح حال را توصیه می‌کند و اعتقاد دارد که طرح مسائل مربوط به گذشته می‌تواند حامل پیامهای پربار باشد و همچون آزمایشگاهی برای درک منطقی اشتباهات بکار گرفته شود. ۵۳

(ب) از اولین مسائلی که در رابطه با کتابهای علمی مطرح می‌شود عدم رغبت کودکان و نوجوانان به استفاده از اینگونه کتابهاست. ۵۴ شورا برای اینکه بتواند مجموعه کتابهای علمی موجود را مورد بررسی دقیقتر قرار دهد ملاکهای ارزشیابی کتابهای علمی را منعکس می‌کند. ۵۵ کتابهای

۵۰-۴ (۴) اسفند ۶۰۴۵-۶۰۷

۵۱-۷ (۳) آذر ۱۱۰۴۸-۱۱۰۱۲

۵۲-۱۱ (۱) خرداد ۸۰۵۲

۵۳-۱۷ (۴) اسفند ۲۳۰۵۸-۲۴

۵۴-۴ (۲) شهریور ۱۳۰۴۵

۵۵-۴ (۳) آذر ۱۱۰۴۵-۱۵

علمی وقتی مورد توجه و استفاده قرار خواهد گرفت که با آنچه که کودک و نوجوان با آن در مدرسه و اجتماع سروکار دارد در رابطه باشد، به بیان دیگر اطلاع از احتیاجات کودکان و نوجوانان و آگاهی از قدرت خواندن و میزان ادراک آنها از مفاهیم ضروری است. به نظر شورا جبران این کمبود تنها در صورتی امکان دارد که روش تدریس علوم در نظام آموزشی تحول یابد^{۵۶} و در چنین شرایطی است که به خاصه های روانی کودک توجه شده آثار تئوری تدوین خواهد شد که با این نیازها هماهنگی بیشتری داشته باشد.

در برابر نظر آن عده ای که گمان می کنند کتابهای علمی را می توان فقط ترجمه کرد شورا در عین حال که برای علم مرز و بوم نمی شناسد بر این اعتقاد است که فهم مطالب در زمینه های آشنا برای کودکان و نوجوانان آسانتر است. به بیان خود شورا "کتابهای فارسی باید جوایگوی احتیاجات و پرسشهای کودکان این سرزمین باشد و مثالها و آزمایشها و توضیحات باید از محیط طبیعی و اجتماعی آنان گرفته شود." "۵۷ در این جا به جامعیت کتابهای علوم نیز توجه داده شده است به این معنی که با توجه به بستر بنیادی و معلومات پایه باید کتاب فراهم کرد و سپس برای تکمیل آن آثار دیگری بوجود آورد. ۵۸

تشکیل نمایشگاه کتابهای علمی همراه با سمینار گروه تدوین اینگونه کتابها در سال ۱۳۵۹ امکان بررسی کلیه آثار موجود فارسی را فراهم نمود و موضوع مطالعه و بررسی نیازهای کودکان و نوجوانان و تشویق نویسندگان ایرانی در جهت تالیف کتابهای علمی متأثر از فرهنگ و محیط ایران را مجدداً مورد تاکید قرار داد. ۵۹

ج) اهمیت تولید کتابهای مرجع در مقاله "گزارش برنامه تجربی یک

۵۶ - ۶ (۱) خرداد ۰۷، ۴۷ - ۵۷ - ۷ (۳) آذر ۰۱۱، ۴۸

۵۸ - همانجا. ۵۹ - ۱۸ (۲-۳) شهریور آذر ۰۱۰، ۵۹

ساعت مطالعه " مطرح می‌گردد^{۶۰} و سپس در مقاله سخنی چند با ناشران " مجدداً" برتولید کتابهای مرجع یا راهنما تاکید می‌شود. ^{۶۱} در دومین سمینار ملی در سال ۱۳۴۶ گروه خاصی به کتابهای مرجع اختصاصی می‌یابد. در این جلسه ضرورت تدوین دایرة المعارف، لغت نامه، اطلس و سایر منابع مانند راهنمای علوم و فنون، تاریخ ادبیات، تاریخ و جغرافیا، تاریخ ادیان، تاریخ هنر و علوم مورد بحث قرار می‌گیرد. ^{۶۲} از میان کتب مرجع دو کتاب در اولویت قرار دارد: لغت نامه و دایرة المعارف.

طرح موضوع نیاز به لغت نامه در حقیقت به اولین سمینار ملی ۱۳۴۲ برمی‌گردد. در این گردهم آئی در گروه مربوط به سبک و شیوه نگارش به تعداد و حدود لغات مورد استفاده کودکان اشاره شده و قرار شده است گروهی در این زمینه به مطالعه بپردازند. ^{۶۳} در دومین سمینار ملی توصیه شده که کار تحقیق برای یافتن "واژگان اساسی کثیرالانتشار فارسی جدا" دنبال شود زیرا پیشرفت ادبیات کودکان تا حدود زیادی بدان بستگی دارد. " ^{۶۴} از این روست که تمام شدن کار "واژه نامه خردسالان" که خبر آن در سال ۱۳۵۸ در نشریه شورا منعکس شد حایز اهمیت است. ^{۶۵}

در مورد دایرة المعارف، شورا تاکید بر به وجود آمدن آثار دارد که مبتنی بر فرهنگ ایران و جویگوی کودکان و نوجوانان ایرانی باشد و از منابع اصیل در تدوین آن استفاده شده باشد. به همین جهت ترجمه

۶۰- ۴ (۲) شهریور ۱۳۰۴۵.

۶۱- ۴ (۴) اسفند ۷۰۴۵.

۶۲- ۵ (۴) اسفند ۱۳۰۴۶- ۱۶.

۶۳- ۱ (۶) اسفند ۱۱۰۴۲.

۶۴- ۵ (۴) اسفند ۱۵۰۴۶.

۶۵- ۱۷ (۴) اسفند ۱۰۰۵۸.

فرهنگنامه های خارجی را مناسب نمی داند. ۶۶ سرانجام شورا خود این مهم را برعهده می گیرد و با تشکیل گروه فرهنگنامه در سال ۱۳۵۹ کار تدوین فرهنگنامه کودکان و نوجوانان بطور جدی آغاز می گردد. ۶۷ (برای اطلاعات بیشتر به بخش دوم مراجعه شود).

شاعران

شورا در رابطه بانمایشگاه سال ۱۳۴۱ نداشتن شعر برای کودکان و نوجوانان درسین مختلف رابه عنوان بزرگترین کمبود ادبیات کودکان مطرح می کند. دراین مورد اینطور اظهار نظر شده است که "اطفال به اشعار سلیس وساده ای احتیاج دارند که هم خواندن آن برای ایشان لذت بخش باشد وهم ذوق وسلیقه ادبی آنان پرورش یابد." ۶۸ اهمیت دادن شورا به شعر به حدی است که در اولین معرفی پدیدآورندگان ادبیات کودکان ایران در سال ۱۳۴۲، یک شاعر کودکان (عباس یمنی شریف) معرفی می شود. ۶۹

درگزارش اولین سمینار ملی در مورد مطالب مناسب برای کودکان بین ۸ تا ۱۲ سال توصیه شده است که مجموعه هائی از اشعار وترانه های کودکان ایرانی برای این گروه سنی تهیه گردد. ۷۰

کاملترین برخوردشورا باشعر در گزارش دومین سمینار ملی منعکس شده است. در این سمینار یک گروه کار به مسئله شعر اختصاص یافته و به ویژگیهای گروه بندی سنی وزبان ومضمون در رابطه با احتیاجات سنی توجه

۶۶- ۵ (۴) اسفند ۱۵۰۴۶.

۶۷- ۱۸ (۲-۳) شهریور-آذر ۹۰۵۹-۱۰.

۶۸- ۱ (۲) اردیبهشت ۲۰۴۲.

۶۹- ۱ (۳) ۲۰۴۲-۳.

۷۰- ۱ (۶) اسفند ۴۰۴۲.

شده است. ۷۱ در این جا، جای خالی شعر در ادبیات کودکان به این صورت بیان شده است: "با اینکه کشور ایران از حیث شعر و ادبیات از غنی ترین و پر سابقه ترین کشورهای جهان است و به داشتن شاعران نامدار و ادیبان نام آور معروف است ولی در مورد شعر و ادبیات کودکان و نوجوانان نه تنها غنی نیست بلکه تنگ مایه و نیازمند است. . . . " و باز در همین سمینار اشاره شده است که نتیجه روش نادرست در ارائه اشعار این بوده است که "حالت رمیدگی و زدگی . . . " بخصوص نسبت به شعر در کودکان و نوجوانان بوجود آمده است. طرح این مسئله برای این است که تاکید شود "شعرهای مناسب برای کودکان و نوجوانان در عین سادگی و آسانی دارای وزنهای صحیح و متناسب با موضوع است و قافیه ای درست با ترکیبات صحیح و موضوعات جالب دارد. " سپس در همان سمینار تمویژی برای شعر بیان شده است که تعدادی از این ویژگیها بخصوص با محیط و رابطه داشتن با آن مربوط است: اشعار باید مربوط به زندگی و محیط کودک باشد، کودک را به محیط خود بینا سازد، چشم و گوش او را برای دیدن و شنیدن بیشتر و بهتر راهنما باشد و اشیاء پیرامون کودک را برای او پرمعنی تر کند. ۷۲

در سومین سمینار ملی ادبیات کودکان خبر سخنرانی محمود کیا نوش درباره شعر برای کودکان و نوجوانان منعکس شده است. ۷۳ گویا اینکه خلاصه بحثهای این سمینار در نشریه شورا نیامده ولی ظاهراً چاپ کتاب شعر کودک، در ایران به دنبال طرح مسئله در سمینار صورت گرفته است. ۷۴ این کتاب به اعتقاد شورا "آیینهای تمام نما . . . درباره چگونگی شعر برای بچههاست. " ۷۵

۷۱- ۵ (۴) اسفند ۱۰۴۶ - ۱۳.

۷۲- ۵ (۴) اسفند ۱۱، ۴۶.

۷۳- ۱۱ (۱) خرداد ۳۰، ۵۲.

۷۴- ۱۳ (۱) خرداد ۲۷، ۵۴.

۷۵- ۱۱ (۴) اسفند ۱۰، ۵۲.

شورا کیفیت کار شاعر را در آثارش دنبال می‌کند و وقتی کیانوش به خاطر سه دفتر شعرش برنده جایزه شورا در سال ۱۳۵۶ می‌شود شورا بهانه ای می‌یابد برای تاکید بر این نکته که "ادبیات کودکان نباید سطحی و کودکانه باشد بلکه باید از همه شرایط هنری که برای بزرگسالان قائل هستیم برخوردار باشد." ۷۶

از میان مقالاتی که در نشریه شورا به شعر اختصاص یافته چکیده نظرات برخی از بزرگترین شاعران شعر کودک تحت عنوان "نقش شعر در زندگی اطفال زمان" ۷۷ بخصوص حایز اهمیت است.

بازنویسان

رابطه با محیط تنها در چارچوب زندگی معاصر کودک محدود نمی‌ماند بلکه رابطه اساسی و پایدارتر، رابطه با محیط تاریخی و فرهنگی اوست. برقرار کردن این پیوند ارتباط بین حال و گذشته، به بیان دیگر ایجاد وحدت با تاریخ نیاز به توجه به "میراث‌های معنوی، علمی، ادبی، قومی و فرهنگی" و بازنویسی آن برای استفاده کودکان و نوجوانان دارد.

در گزارش مربوط به نمایشگاه ۱۳۴۱ موضوع به این صورت مطرح شده که "کودکان ما از خواندن افسانه و داستان‌های اصیل فارسی که به زبانی ساده ولی درست نوشته شده باشد" ۷۸ لذت می‌برند. در اولین سمینار ملی، گروه خاصی برای پاسخ به این سؤال که "چگونه می‌توان از ادبیات ملی ایران استفاده کرد؟" تشکیل شد. در این جلسه تعریف ادبیات ملی و منابع مناسب مورد استفاده برای این منظور، مورد بحث قرار گرفت.

۷۶-۱۷ (۱) خرداد ۳۷، ۵۸.

۷۷-۱۵ (۱) خرداد ۱۶، ۵۶-۲۵.

۷۸-۱ (۱) اردیبهشت ۲۰، ۴۲.

از مسائل مهمی که در رابطه با بازنویسی برای کودکان و نوجوانان مطرح می‌شود مسئله انتخاب آثار برای بازنویسی است. در این مورد نکته مهمی که باید رعایت شود "اهمیت و فایده نسبی" این آثار است. برای امکان انتخاب، طبیعی است که باید مجموعه کاملی از این آثار در دسترس محققان و بازنویسان قرار گیرد. توصیه‌های اولین سمینار ملی را می‌توان به این ترتیب بیان نمود: (۱) جمع‌آوری مجموعه داستانها و منابع ملی اعم از خطی و چاپی در یک جا، (۲) چاپ فهرست کامل این آثار، و (۳) تهیه عکس و میکروفیلم از نسخ خطی. تنها با در دست داشتن چنین امکاناتی می‌توان آثار را به اعتبار ارزش ادبی، اجتماعی و تاریخی آنها طبقه‌بندی کرد و مناسب‌ترین آنها را در بازنویسی برای کودکان و نوجوانان مورد استفاده قرار داد. ۷۹

شورا در رابطه با بازنویسی آثار کلاسیک فارسی، در آبان‌ماه ۱۳۴۵ جلسه سخنرانی تشکیل می‌دهد. در این جلسه دکتر محمد جعفر محبوب به معرفی اهمیت استفاده از منابع پربار گذشته ادب فارسی پرداخته و متن این سخنرانی تحت عنوان انتخاب و تطبیق منابع ادب فارسی برای تدوین کتابهای کودکان و نوجوانان توسط شورا منتشر شد و در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت. ۸۰

شورا همواره کار بازنویسان را با علاقه و نکته‌سنجی دنبال کرده و بازنویسان برجسته ایرانی را مورد تشویق قرار داده است. از باب مثال جلد چهارم قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب مهدی آذر یسزدی که اقتباس از تعدادی از داستانهای مثنوی است به عنوان بهترین کتاب سال ۱۳۴۳ برای نوجوانان شناخته شد. ۸۱ در سال بعد اشاره شده که معدودی

۷۹- ۱ (۶) اسفند ۱۰۰۴۲.

۸۰- ۵ (۱) خرداد ۵۰۴۶.

۸۱- ۳ (۲-۳) آبان ۳۰۴۴.

از آثار کلاسیک فارسی بازنویس شده و داستانهای گللیله و دمنه و مرزبان نامه بانثری روان و ساده و درخور فهم کودکان نوشته شده است.^{۸۲} همچنین سه کتاب بازنویس شده در سال ۱۳۴۵ عنوان بهترین کتابهای سال را در سه گروه سنی مختلف بدست آورد^{۸۳}: **مهمانهای ناخوانده** که از قصه های قدیم ایرانی اقتباس شده، **بچه آدم** که بازنویسی است از داستان فلسفی-عرفانی **حی بن یقطان** و **بالاخره قصه های قرآن**. هریک از این آثار نمایشگر زمینه تحقیقاتی گسترده‌ای است که در اختیار بازنویس قرار دارد.

شورا در برخورد با بازنویسی مسئله تنوع، تعادل و اصلت را نیز مورد توجه قرار می‌دهد و اشاره می‌کند که بعضی "مدام صحبت افسانه های قدیم و ادبیات کلاسیک ایران را پیش می‌کشند ولی پا را از داستانهای معروف شاهنامه که چندین بار به نظم و نثر ارائه شده فراتر نگذاشته‌اند..."^{۸۴} سپس به این موضوع اشاره می‌شود که در سال ۱۳۵۴، ۹ کتاب بازنویس از فردوسی به چاپ رسیده "که همه جنبه تکراری دارد" و گاه مورد نوعی دستبرد قرار گرفته است.^{۸۵}

در رابطه با سه کتاب بازنویسی شده **بزیزی**، **شنگول و منگول** و **خاله سوسکه** نقد نسبتاً مفصل شورا بهانه است که ضمن آن موضوع استفاده از عناصر فرهنگ عامه در پدیدآوردن آثاری برای کودکان مورد بحث قرار گرفته است.^{۸۶}

مقاله "یادبود فردوس وزیری" در عین قدر شناسی فرصتی است برای نشان دادن بسیاری از ویژگیهای یک بازنویس: "شونده و خواننده‌اش را برآستی می‌شناخت و به آنها مهر می‌ورزید. ساده نویسی را خوب می‌دانست

۸۲- ۴ (۴) اسفند ۴۵، ۰۸.

۸۳- ۵ (۲) شهریور ۴۶، ۹-۱۲.

۸۴- ۱۴ (۲) شهریور ۵۵، ۰۲۲.

۸۵- ۱۴ (۲) شهریور ۵۵، ۸-۰۹.

۸۶- ۱۶ (۳) خرداد ۵۷، ۳۰-۰۳۲.

و بیانش ساده و زیبا و دلنشین و گیرا و درخور فهم شنونده و خواننده خردسال بود. " ۸۷

و بالاخره تاکید برای این موضوع که چنانچه بین فرهنگ دیرین و پرازش ما و فرهنگ امروز پیوندی برقرار نشود، نسل جوان ما هویت حقیقی خود را به دست نخواهد آورد و این کار نیاز به دقت، صداقت و عشق و علاقه دارد. ۸۸

مصوران

شورا از اولین شماره نشریه خود توجه خاصی به اهمیت کار مصوران نشان می‌دهد و امیدوار است با ترتیب دادن نمایشگاهها و جلسات بحث با کلیه پدیدآوردندگان ادبیات کودکان از جمله نقاشان " بتواند در وهله اول به اشکالات پی‌ببرد و در مرحله ثانی در راه برطرف کردن آنها قدمی مفید بردارد. " ۸۹

در اولین سمینار ملی کارگروه پنجم به نوع و کیفیت و تاثیر تصاویر کتابهای کودکان و نوجوانان اختصاص یافته است. ۹۰ کار مصور طبعاً " تحت تاثیر اثر نویسنده است و باید بکوشد که با توافق کامل با پیام و فضای محیط حرکت نماید. شورا با تاکید بر این ارتباط برای مصوران کتابهای کودکان و نوجوانان نوعی رسالت اجتماعی قائل است زیرا که مصور قادر است خصوصیات و آداب و سنن ملی را تقویت کند و نسل جوان را با آداب و سنن هنری خودشان آشنا سازد. ۹۱

شورا در بهمن ماه ۱۳۴۵ اولین نمایشگاه تصاویر نقاشان ایرانی

۸۷-۱۷ (۳) آذر ۹۰۵۸.

۸۸-۱۵ (۲) شهریور ۱۷۰۵۶.

۸۹-۱ (۱) اردیبهشت ۲۰۴۲.

۹۰-۱ (۶) اسفند ۱۱۰۴۲-۱۲.

۹۱- همانجا.

کتابهای کودکان و نوجوانان را در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران تشکیل داد.^{۹۲} متعاقب آن در نشریه اسفند ۱۳۴۵ به برخی از اشکالهای اساسی در کار مصوران ایرانی اشاره شده که از جمله بی توجهی بیشتر مصوران به پدید آوردن کاراصیل هنری است. به نظر شورا این مصوران اغلب به جای مطالعه دقیق در باره خصوصیات قهرمانان کتاب و محتوای اصلی آن، به دنبال چند نمونه خارجی می گردند " و با کمی تغییر آن را به نام نقاشی اصیل در کتاب می گنجانند. " ^{۹۳}

مسئله دیگری نواختی سبک نقاشیهاست به بیان دیگر مصورسبک خود رابه کار می برد و آن را بر اثر تحمیل می کند بدون اینکه توجه داشته باشد که برای هر کتاب، با توجه به مطلب و خواننده آن، باید به شیوه خاصی نقاشی کرد. ^{۹۴} این عدم توجه به پیام و فضای اثر باعث می شود که مصور خود را آزاد بداند و هرگونه تغییر شکل و زیاده روی در تجسم غیر طبیعی اشیاء و انسانها را مجاز بشمارد، تا آنجا که به نظر شورا برخی از مصوران " کتابهای کودکان را با نامايشگاههای نقاشی مدرن اشتباه گرفته اند. " ^{۹۵}

نظر شورا را در مورد کتابهای تصویری و رابطه آن با محیط می توان در اظهارنظرهای زیر باز شناخت. در مورد تصاویر کتاب *عبدالرزاق پهلوان*، ضمن تایید زیباییهای هنری این اثر اشاره می کند که تصاویر تزئینی آن " آيا از واقعیت شناخت زندگی مردم در یک زمان از تاریخ سرزمین ما نمی گاهد. " ^{۹۶}

۹۲ - ۴ (۴) اسفند ۲۰۴۵.

۹۳ - ۴ (۴) اسفند ۱۲۰۴۵.

۹۴ - همانجا.

۹۵ - ۶ (۱) خرداد ۶۷، ۶.

۹۶ - ۱۰ (۳) آذر ۱۲۰۵۱.

در جای دیگر مسئله هنر تزئینی مجدداً به این صورت مطرح شده است که "مصوران مابیشتر از جمع گرافیسیت‌ها هستند و به همین خاطر آثارشان تزئینی و تقریباً بی‌روح است. در نشان دادن انسانها و بچه‌ها به تمام معنی عاجزند." ۹۷ در این جا مسئله سبک نقاشی مطرح نیست "چه در مصور کردن کتابهای کودکان محدودیت سبک وجود ندارد بلکه صحبت از روح و عمق و انعکاس زندگی است." ۹۸ باید توجه داشت که شورابین هنر تزئین و هنر تذهیب قائل به تفکیک است و به نظر شوراتکلیف خواننده با مذهب روشنتر است از کسانی که به نام مصور صرفاً به تزئین کتاب می‌پردازند. ۹۹

تاکید دیگر شورا در مورد رابطه نزدیک تصویر با فضای اثر است، از باب مثال این مسائل در باره دو بازنویس زیر عنوان شده است: در کتاب رستم و اسفندیار "تصاویر کارتون‌ها با قیافه‌های غیر ایرانی و به سبک واپسینگها بسیار نابخاست" ۱۰۰ و در افسانه آفرینش، که از دوران باستان حکایت دارد "نقاشیهایی به سبک دوره قاجار از یک دستی و اصالت متن کم می‌کند." ۱۰۱ شورا عمدتاً اشاره می‌کند که مصور کردن هر بازنویس احتیاج به مطالعه تاریخی و بررسی عمیق نحوه زندگی و خصوصیات قومی دورانهای گذشته دارد. ۱۰۲

در مورد کتابهای غیر داستان شورا به هرکوشی که خواننده را با محیط مورد بحث نزدیک کند ارجح می‌گذارد، از باب مثال در مورد تصاویر

۹۷ - ۱۴ (۲) شهریور ۲۳۰۵۵.

۹۸ - همانجا.

۹۹ - همانجا.

۱۰۰ - ۱۵ (۲) شهریور ۱۲۰۵۶.

۱۰۱ - ۱۵ (۳) آذر ۱۵۰۵۶.

۱۰۲ - ۱۷ (۱) خرداد ۲۳۰۵۸.

کتاب *گیلان* آمده است که "همه نقاشیهای آن حالت وزیپائی خاص سرزمین گیلان را به بهترین وجه تجسم می‌کند." ۱۰۳ شورا در مصور کردن اینگونه آثار به‌حای نقاشی، بکار بردن عکس، نقشه و دیگر منابع تصویری را توصیه می‌کند. در مورد تهران قدیم و اصفهان این طور اظهار نظر شده که استفاده از عکس و نقشه و طرحهای هنرمندان قدیمی و جهانگردان می‌توانست جنبه تاریخی این آثار را بیشتر و عمیقتر بنمایاند. ۱۰۴

در مورد مجموعه کتابهای "انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی و محیط انسانی" شورا عقیده دارد که تکمیل این متون با عکسهای رنگی از محیط ایران باعث شده است که خواننده خود را با محیط نزدیکتر احساس کند و بیشتر مجذوب شود. ۱۰۵

بالاخره در مقاله "خواندنیهای کودکان قبل از دبستان: کتابهای تصویری" ۱۰۶ نکات گوناگون مربوط به استفاده از تصاویر در کتابهای کودکان مطرح شده است.

مترجم

در گزارش اولین سمینار ملی در مورد ترجمه در رابطه با عناصر محیط به دو مسئله عمده اشاره شده است: (۱) آثار ترجمه شده جوابگوی احتیاجات کودکان ایرانی نیست، (۲) زبان کتابهای ترجمه شده غالباً آشفته و مغلوط است.

(۱) در مورد مسئله اول در گزارش همین سمینار به توصیه‌های زیر برمی‌خوریم:
الف) برای ترجمه، کتابهای علمی و اطلاعات عمومی برای کودکان

۱۰۳-۷ (۴) اسفند ۹۰۴۸.

۱۰۴-۱۳ (۳) آذر ۲۰۰۵۴.

۱۰۵-۱۴ (۲) شهریور ۰۶۰۵۵.

۱۰۶-۱۹ (۳-۴) آذر-اسفند ۳۹۰۶۰-۶۳.

و نوجوانان در درجه اول اهمیت قرار گیرد .

ب) برای ترجمه داستان و افسانه ، بهترین و اصلترین کتب ادبیات کودکان ملل مختلف و حتی الامکان کتبی که جوایز ادبی و بین المللی گرفته اند انتخاب شود و حتی این انتخاب نیز پس از مطالعه دقیق و برپایه احتیاجات کودکان و نوجوانان ایرانی باشد .

ج) شورای کتاب کودک موظف گردد در این زمینه با انتشار فهرست کتب خارجی مناسب مترجمان را راهنمایی کند . ۱۰۷

در مورد انتخاب کتابهای علمی برای ترجمه ، در گزارش دومین سمینار ملی مجدداً " به اولویت کتابهای علمی ، اجتماعی و اطلاعات عمومی تاکید و اضافه شده است که در موقع انتخاب باید تازه ترین کتابها مورد نظر باشد . ۱۰۸ ولی شورا حتی در زمینه ترجمه کتابهای علمی که ظاهراً جنبه عام دارد نیز کار را بدون قید و شرط نمی پذیرد و با توجه به نیاز فرهنگی محیط توصیه می کند که از میان کتابهای آنهایی ، انتخاب گردد که تعصب ملی در آنها کمتر است و به کوششهای همه دانشمندان و صنعتگران ارج گذاشته شده است . ۱۰۹ در مورد کتابهای تاریخی ، از باب مثال در کتاب انسان در گذرگاه تاریخ ، یونان و روم و دنیای اروپای غربی به عنوان تنها مهدهای تمدن معرفی شده اند و این مفهوم نادرستی از سیر تمدن است . ۱۱۰ و یاد در مورد مجموعه " تاریخ برای جوانان " بیشتر این کتابها را به دلیل کیفیت ترجمه و چگونگی طرح و نکات انحرافی قابل توصیه نمیداند . ۱۱۱ در مورد فرهنگنامه که مجموعه ای از اطلاعات عمومی را در اختیار کودکان و نوجوانان

۱۰۷ - ۱ (۶) اسفند ۷۰۴۲ .

۱۰۸ - ۵ (۴) اسفند ۶۰۴۶ .

۱۰۹ - ۷ (۱) خرداد ۱۲۰۴۸ .

۱۱۰ - ۱۳ (۲) شهریور ۱۲۰۵۴ .

۱۱۱ - ۱۹ (۲ - ۱) خرداد ۱۱۱۰۶۰ - ۱۱۲ .

قرار می‌دهد شورا به این مسئله توجه می‌دهد که ترجمه اینگونه آثار ناگزیر نوعی تفکر خاص کشورهای دیگر را تلقین می‌کند. ۱۱۲

در مورد داستان، ترجمه بهترین کتابهای ملل جهان بی‌گمان گامی بزرگ در جهت بوجود آوردن حسن تفاهم بین‌المللی است. ولی شورا به این نکته نیز توجه داده است که هراثر خارجی مناسب ترجمه نیست و توصیه می‌کند که به جای ترجمه هراثر پیش پا افتاده، به آثار نویسندگان و مصوران جهانی اولویت داده شود. ۱۱۳

همانطور که در بخش مربوط به نشر خواهد آمد شورا در برابر ترجمه کتابهای خلاصه شده پیوسته ایستادگی کرده است. ۱۱۴ در گزارش دومین سمینار ملی توصیه شده است که از ترجمه کتابهای خلاصه شده، که در حقیقت برای زبان‌آموزی در کشورهای دیگر چاپ می‌شود، خودداری گردد زیرا خواندن این گونه کتابها کودکان و نوجوانان را از مطالعه آثار جاویدان ادبیات جهان دور می‌سازد. ۱۱۵

مسئله اقتباس آثار خارجی مسئله دیگری است که ذهن شورا را گهگاه به خود مشغول داشته است. در گزارش اولین سمینار ملی مسئله اقتباس برای کودکان ۳ تا ۸ سال مطرح می‌شود. نظر شورا در این مورد این است که بیشتر ترجمه‌ها برای این گروه سنی باید اقتباس با ذکر ماخذ باشد و مترجم باید مطالب علمی و اجتماعی را با زندگی و محیط ایران تطبیق دهد، مگر اینکه هدف کتاب، شناساندن طرز زندگی منطقه خاصی از جهان باشد. ۱۱۶ این نظر شورا بتدریج تغییر یافت، بگونه‌ای که در گزارش

۱۱۲ - ۱۱ (۱) خرداد ۹۰۵۲.

۱۱۳ - ۱۴ (۱) خرداد ۲۰۰۵۵.

۱۱۴ - ۴ (۱) خرداد ۷۰۴۵ - ۸.

۱۱۵ - ۵ (۴) اسفند ۶۰۴۶.

۱۱۶ - ۱ (۶) اسفند ۷۰۴۲.

شانزدهمین گنگره جهانی ادبیات کودکان می‌خوانیم که " نامها و وقایع دستاوردهای فرهنگی است " و اگر آنها را تغییر دهیم در واقع غرض ورزی کرده ایم . ۱۱۷ و بالاخره شورا امروز قاطعانه با اقتباس به مخالفت برمی‌خیزد . ۱۱۸

گرچه فهرست کتب خارجی مناسب ترجمه در نشریه شورا منعکس نگردیده ولی در رابطه با عضویت شورا در دفتر بین المللی کتاب برای نسل جوان و شرکت یکی از اعضای شورا در دو دوره به عنوان عضو هیات داوران جایزه آندرسن شورا نه تنها فهرست کتابهای برنده را دریافت کرده و این فهرستها را در اختیار علاقه‌مندان قرار داده ، بلکه از کتابهایی که که نامزد این جایزه شده‌اند نیز مجموعه مفیدی فراهم آورده که می‌تواند مورد مراجعه مترجمان قرار گیرد . در سال ۱۳۵۸ گروه ترجمه شورا تشکیل گردید . هدف از تشکیل این گروه طرح مسائل مربوط به ترجمه و برگردان زبده آثار ادبی جهان که بانایزهای مردم سرزمین ما منطبق باشد و در رشد ادبیات کودکان تاثیر بگذارد ، ذکر شده است . ۱۱۹

انتخاب متن مناسب گرچه در حد خود ضروری و مفید است ولی تمام مسئله نیست . زبان نیز در ارتباط میان اثر و کودک به همان پایه دارای اهمیت است . در گزارش اولین سمینار ملی در مورد زبان آمده است که : ترجمه های ناقص و پر غلط کتابهای کودکان و نوجوانان ، زبان فارسی را به خطر انداخته و نه تنها به معلومات آنها در زبان نمی‌افزاید بلکه کودکان و نوجوانان را به اشتباهات متعدد عادت می‌دهد . ۱۲۰ در مورد ترجمه کتابهای علمی در

۱۱۷-۱۱۸ (۱) خرداد ۱۹۰۵۸ .

۱۱۸-۱۱۹ (۲-۱) خرداد - شهریور ۱۰۹۰۶۰ .

۱۱۹-۱۱۸ (۳-۲) شهریور - آذر ۱۱۰۵۹ ، ۱۱-۱۲ .

۱۲۰-۱۱ (۶) اسفند ۷۰۴۲ .

گزارش دومین سمینار ملی مطلب به این صورت عنوان شده است که: عیب دیگر ترجمه ها، مخصوصاً "درمورد کتابهای علمی عدم توجه مترجم به سادگی زبان است. زبان علمی باید زبانی ساده وآسان و متناسب با قدرت درک وحجم واژگان گروههای مختلف سنی باشد. ۱۲۱

به خاطر عدم اطلاع وتوجه به آنچه گفته شدگاه کتابهای علمی ترجمه شده که مناسب سنین ۱۲ تا ۱۵ سال تشخیص داده می شود، در زبان اصلی برای خردسالان فراهم شده است. ۱۲۲ از باب مثال در نشریه شورا مکرراً اشاره شده که مجموعه آثار علمی برتاموریس پارکر به علت ترجمه سنگین برای گروه سنی مورد نظر مولف مناسب نیست.

در گزارش دومین سمینار زبان ترجمه داستان نیز مورد توجه قرار گرفته است به این شکل که "اغلب کتابهایی که برای کودکان ونوجوانان ترجمه می شود باجملات وعبارات سنگین ادبی یعنی به زبان بزرگترها و روشن فکران نوشته شده... " و به یک دست نبودن شیوه بیان مترجم چنین اشاره گردیده است که "مترجم در قسمتی از کتاب زبان ادبی سنگین انتخاب می کند و در جای دیگر بی هیچ دلیل وسببی زبان عامیانه وگناه زبان اداری وروزنامه ای را برمیگزیند. " ۱۲۳ اگرچه مترجم ظاهراً "تنها منتقل کننده فکر ونظر نویسنده اصلی است ولی به اعتقاد شورا مسئولیت مترجم کمتر از مولف نیست، هرچند ممکن است نوع این مسئولیت به گونه ای متفاوت باشد. تلاش شورا این بوده است که پیوسته مترجم را به مسئولیتهاش توجه دهد، از جمله می توان از مقاله "نقدی برترجمه ها" نام برد. ۱۲۴ به نظر شورا کیفیت ترجمه می تواند در تقویت ویا تضعیف اثر اصلی

۱۲۱- ۵ (۴) اسفند ۴۶، ۵-۶.

۱۲۲- ۶ (۱) خرداد ۴۷، ۶.

۱۲۳- ۵ (۴) اسفند ۴۶، ۶.

۱۲۴- ۷ (۳) آذر ۴۸، ۸-۱۰.

نقش اساسی داشته باشد. یکی از نمونه های اخیر از نوع تضعیف اثر اصلی ترجمه کتاب پرده رقصان اثر پائولا فاکس است. در مورد این اثر اظهار نظر شده است که یکی از شاهکارهای ادبیات کودکان جهان است ولی به خاطر ترجمه ضعیف به فهرست اول شوراراه نیافته و جادارد که از نو توسط مترجمی توانا برگردانده شود. ۱۲۵

ناشران

شورا در رابطه با آثار کودکان و نوجوانان، ناشر را عنصری موثر در شبکه تولید و توزیع می دانسته، لذا کوشیده است ارتباط مثبت و مفیدی با ناشران برقرار کند. شورا در این باره صریحاً " اشاره می کند که " با کمال میل حاضر است همه گونه راهنمایی و کمک لازم را به ناشران بکند تا کتابهای سودمند و حالب بیشتری در دسترس کودکان و نوجوانان ایرانی قرار گیرد. " ۱۲۶

برای انجام چنین ارتباطی از شیوه هایی استفاده شده که می توان موارد زیر را برشمرد:

درخواست ارسال کتاب: درخواست ارسال کتاب صرفاً " برای دریافت آثار نیوده است و بدون تردید آشنایی بین درخواست کننده و اجابت کننده این دعوت می توانسته راهگشایی برای گفت و شنود بیشتر باشد. اینکه این درخواستها چه مقدار به ارتباط نزدیکتر بین ناشرین و شورا کمک نموده است در نشریه شورا به صراحت منعکس نیست ولی از اشارات می توان دریافت که چندان هم بی اثر نبوده است. در دومین سال تاسیس شورا در رابطه با انتخاب بهترین کتابهای سال از ناشران درخواست شده تا دو نسخه از هر یک از انتشارات خود را برای شورا بفرستند. ۱۲۷ چنین درخواستی در

۱۲۵ - ۱۹ (۱ - ۱) خرداد - شهریور ۱۱۱، ۶۵.

۱۲۶ - ۳ (۱) اردیبهشت ۳، ۴۴.

۱۲۷ - ۲ (۴ - ۵) آذر - دی ۵، ۴۳.

شماره های بعدی نشریه نیز پیوسته مشاهده می شود، از باب مثال در سال ۱۳۵۹ شورا ضمن ارسال نشریه خود طی نامه ای از بیش از ۲۰۰ ناشر در سراسر ایران خواست تا انتشارات خود را برای شورا ارسال دارند. ۱۲۸ در مورد میزان توفیق این رابطه در طول عمرشورا اینطور به نظر می رسد که با وجود درخواستهای پیاپی از نویسندگان و بخصوص از ناشوان اکثرا " از انجام این امر غفلت ورزیده اند." ۱۲۹

نمایشگاهها و سمینارها: هدف اولین نمایشگاه شورا در اسفند ماه ۱۳۴۱ این بوده است که در وهله اول کلیه دست اندرکاران تهیه و تولید از جمله ناشران به کمبودها پی ببرند و آنگاه در راه برطرف کردن آنها قدمی مفید بردارند. ۱۳۰ این شیوه تفکر را می توان در تمام طول فعالیتها شورا دنبال کرد. هر بار که به مناسبتی نمایشگاهی تشکیل می گردیده از ناشران دعوت می شده است تا برای مشاهده عینی انتشارات در نمایشگاه شرکت کنند. ۱۳۱ شورا در مورد سمینارها نیز به همین ترتیب عمل می کرده است. ۱۳۲ این کار علاوه بر اقدام گروههای خاص مسائل نشر است که در سمینارهای ملی بویژه نخستین سمینار به طور جدی مسئله نشر خواندنیهای کودکان را مورد بحث و تحلیل قرار داده اند. ۱۳۳

انتخاب کتاب برگزیده: این فعالیت شورانیزیبی گمان گامی در جهت ارتباط موثر تر با ناشران و تاثیر گذاشتن بر کیفیت نشر کتاب بوده است. شورا در اولین سال تاسیس به اهمیت انتخاب بهترین کتاب سال اشاره می کند. ۱۳۴

۱۲۹-۱۷ (۲) شهریور ۱۳۰۵۸.

۱۳۰ (۱) اردیبهشت ۲۰۴۱.

۱۳۱-۳ (۱) اردیبهشت ۲۰۴۴.

۱۳۲-۱ (۶) اسفند ۱۰۴۲.

۱۳۳- همان، ۱۲-۱۴.

۱۳۴-۱ (۲) ۳۰۴۲۰.

در سال بعد، از میان کتابهای ۱۳۴۲، ۵ کتاب را در گروههای مختلف سنی انتخاب و معرفی نموده ۱۳۵ و این کار بعدها نیز بطور مستمر ادامه یافته و ظاهراً از سال ۱۳۴۸ "بهترینها" به "برگزیدهها" تغییر نام داده است. ۱۳۶

بررسی کتاب: شورا همواره کوشیده است آثاری را که برای کودکان و نوجوانان منتشر شده برای بازبینی تهیه کند و به انتخاب کتابهای مناسب برای گروههای مختلف سنی دست بزند. از بدو انتشار فهرست کتابهای مناسب از سال ۱۳۴۵، ۱۳۷ شورا پیوسته چارچوب ورود کتابها را به فهرست مشخص کرده است و این چارچوب می توانسته به طور غیرمستقیم راهگشای ناشر در انتشار کتابهای مطلوب باشد. (معیارهای شورا در بخش دوم این گزارش بررسی شده است.)

بیان صریحترین مسئله را می توان در بخشهای دیگر نشریات شورا یافت. مثلاً گهگاه کتابهایی که دارای نقاط ضعف هستند مورد انتقاد قرار گرفته و نقاط ضعف آنها به روشنی و صراحت بیان شده ۱۳۸ و در بخش معرفی کتابهایی تازه ۱۳۹ که با نامهای مختلف ولی به طور مستمر ادامه یافته به کوششهای نسبتاً "موفقتر پدید آورندگان توجه شده است.

همچنین از سال ۱۳۴۶ شورا دست به تهیه گزارشهای تحلیلی ۱۴۰ در مورد خواندنیهای کودکان و نوجوانان زده است. این گزارشها که بطور مستمر دنبال شده و مسائل مربوط به نشروکم و کیف آن را مورد بحث قرار داده می توانسته است برای ناشران علاقه مند مفید باشد.

۱۳۵ - ۱۲ - ۲) تیر ۰۴۳ - ۰۲

۱۳۶ - ۷ (۱) خرداد ۰۴۸ - ۱۰ - ۱۱

۱۳۷ - ۴ (۲) آذر ۰۴۵ - ۶ - ۸

۱۳۸ - ۱۲ (۲) شهریور ۰۵۳، ۱۶۰۱۲۰۸ (۱) خرداد ۰۵۷ - ۳۰ - ۳۲

۱۳۹ - ۱ (۱) اردیبهشت ۰۴۲ - ۰۳

۱۴۰ - ۵ (۲) شهریور ۰۴۶ - ۱۳ - ۱۴

تردیدی نیست که فعالیتهای فوق در زمینه بررسی کتابها برخی از ناشران را خوشنمی‌آمده است و گاه با شورا به خصومت می‌پرداخته‌اند، ولی عکس‌العمل شورا در قبال چنین مقاومتها و جهت‌گیریها این بوده است که گلایه کند از آنچه خود آن را " ترس و آشفتگی از انتقاد " خوانده است. در سال ۱۳۵۰ شورا در رابطه با این امراظهار نظر می‌کند که "... ناشران باید این حالت ترس و آشفتگی از انتقاد را از خود دور کنند و از بررسی و ارزشیابی استقبال کنند." ۱۴۱ به هر حال علی‌رغم مقاومتها و دلگیریها، شورا کار راهنمایی خود را پیوسته ادامه داده است.

تشویق ناشران: در اولین سمینار ملی در مورد تشویق ناشر این مطلب آمده است که "ناشری که بیش از دیگران کتابهای خوب برای کودکان و نوجوانان منتشر کرده به همگان معرفی گردد." ۱۴۲ شورا نیز در راه انجام چنین عملی پیوسته کوشیده است و از ناشران به نام یاد کرده است. البته متأسفانه این تشویقها گذرا و ناپایدار بوده است زیرا ناشری وجود نداشته که کیفیت کارش یکدست و پیوسته در جهت بهبود کیفی حرکت کرده باشد، بلکه کار آنها غالبا " دارای نشیب و فراز بوده است ولی ظاهرا " ناشرانی هم وجود داشته‌اند که شورا نوعی حرکت مثبت نسبتا " مستمر در کار آنها دیده است. از آن جمله می‌توان از کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نام برد. شورا حتی در رابطه با چنین ناشری نیز جانب احتیاط را از دست نمی‌دهد و مثلا " دوگرایش ظاهرا " منفی کانون را مورد اشاره قرار داده است: یکی انحصار طلبی و دیگری کار به قصد کسب جایزه. ۱۴۳

کتابخانه تحقیقاتی: مهمترین امکاناتی که شورا در اختیار کلیه پدیدآورندگان از جمله ناشران قرار داده و پیوسته آنها را به استفاده از

۱۴۱ - ۹ - (۲) شهریور ۰۶، ۵۰

۱۴۲ - ۱ - (۶) اسفند ۰۱۵، ۴۲

۱۴۳ - ۹ - (۲) شهریور ۰۶، ۵۰

آن تشویق کرده است کتابخانه تحقیقاتی شورا است که می‌تواند برای مطالعه خواندنیهای کودکان ایران و نیز انتشارات شورا مورد مطالعه قرار گیرد. به این ترتیب کمبودهای خواندنیهای کودکان آشکار می‌شود و از تکرار بعضی از ترجمه‌ها کاسته خواهد شد. یکی دیگر از امکاناتی که شورا فراهم نموده و می‌توانسته به سهولت در اختیار ناشران قرار بگیرد کتابها^{۱۴۴} و یا فهرست کتابهایی^{۱۴۵} بوده است که در کشورهای مختلف جهان برنده یا ممتاز شناخته شده‌اند. استفاده از چنین امکاناتی بدون تردید در بالا بردن کیفیت آثار ترجمه شده کمک موثری است.

سخن با ناشران: شورا از آغاز سال ۱۳۴۴ در مقالاتی تحت عنوان "سخنی چند با ناشران"^{۱۳۶} ناشران را بطور مستقیم مخاطب قرار داده و در طی سالها برای این اصل پافشاری نموده است که "توضیح و بحث و انتقاد آزاد" تنها راه بهبود کیفی وضع نشر در ایران است.^{۱۴۷} حتی در ارائه ملاکها و معیارهای ارزشیابی، شورا ناشران کتابهای کودکان و نوجوانان را مخاطب قرار داده و مسئولیت فرهنگی و اجتماعی این گروه از پدید آورندگان را سنگین تر نموده است.^{۱۴۸}

شورا از بدو تاسیس برای ناشران کتابهای کودکان و نوجوانان رسالت اجتماعی و فرهنگی قایل بوده و برای توجه دادن ناشران به این رسالت در هر شماره نشریه به مناسبت مطالب متفاوتی آورده است. در این جا با توجه به بوجود آوردن رابطه‌ها محیط، که مهمترین بعد رسالت اجتماعی ناشر است، تعدادی از توصیه‌های شورا را به صورت گزارش مطرح می‌کنیم.

۱۴۴ - ۱۷ (۱) خرداد ۰۷۰۵۸

۱۴۵ - ۵ (۲) شهریور ۰۱۴۰۴۶

۱۴۶ - ۳ (۱) اردیبهشت ۰۲۰۴۴ - ۳

۱۴۷ - ۹ (۲) شهریور ۰۵۰۵۰

۱۴۸ - ۱۷ (۲) شهریور ۰۲۴۰۵۸

در گزارش اولین سمینار ملی، ضرورت داشتن برنامه انتشاراتی به این شکل منعکس شده است که در "بنگاههای نشر" باید قسمت جداگانه‌ای برای نشرکتاب برای کودکان و نوجوانان بوجد آید، و افراد متخصصی مانند سردبیر و طراح در آن کار کنند. ۱۴۹ برای نشان دادن اهمیت کار نشر برای کودکان و نوجوانان در جای دیگر همین گزارش به ظرفیت بازار اشاره شده است و اینکه "ظرفیت بالقوه و نهائی بازار اینگونه کتب لااقل یک میلیون خواهد بود." ۱۵۰ در رابطه با گزارش سمینار منطقه‌ای ادبیات کودکان بعد دیگری به کار برنامه‌ریزی اضافه می‌شود و آن تحقیق در مورد نیازهای کودکان و نوجوانان است که باید براساس تماس با خود بچه‌ها، مربیان و موسسات فرهنگی به دست آید. ۱۵۱ در مقاله "سخنی چند با ناشران" مسئله از زاویه دیگری بررسی می‌شود. به این ترتیب که شورا خود نیازهای واقعی بازار را به ناشرین توصیه می‌کند، به بیان دیگر برنامه انتشاراتی از نظر محتوی مطرح می‌شود، که بطور عمده مطالب زیر را در برمی‌گیرد: اهمیت دادن به آثار نویسندگان و شعرای ایرانی، تقلیل تعداد ترجمه در کتابهای داستانی، تاکید بر داستانهای ایرانی، نشر کتابهای علمی و اجتماعی و توجه به مسئله سبک و زبان این آثار. ۱۵۲

شورا به این ترتیب همه ساله ضرورت کار جدی انتشاراتی را با ناشران مطرح می‌سازد. و گاه به یکایک موارد ضروری می‌پردازد. از جمله در رابطه با ویراستار اشاره می‌کند که "هر ناشر به سردبیری شایسته و علاقه‌مند و آشنا با دنیای کودکان و نوجوانان و مسلط به زبان فارسی و یک زبان خارجی نیاز دارد." ۱۵۳ در مورد تربیت و ویراستاران شورا حتی برای برگزاری یک دوره

۱۵۱ - ۲ (۱-۲) تیر ۰۷۰۴۳.

۱۵۲ - ۳ (۱) اردیبهشت ۰۳، ۴۴.

۱۵۳ - ۴ (۴) اسفند ۰۵، ۴۵.

۱۵۴ - همانجا.

کارآموزی اعلام آمادگی می‌کند، ۱۵۴ و در سال ۱۳۴۶ تشکیل سمیناری را جهت ویراستاران نوید می‌دهد. ۱۵۵ شورا همواره در مورد استفاده از ویراستاران مجرب تاکید داشته و ناشرانی را که در این زمینه موفق بوده‌اند تشویق نموده است. ۱۶۵

از جمله موارد دیگری که مطرح شده توجه نمودن به ارزش کیفی آثار است. رسالت فرهنگی ناشران، از نظر شورا این ضرورت را پیش می‌آورد که به این مسئله حساس توجه داشته باشند که گرایش به سوی کتابهای مبتذل و بی‌محتوی از یکسو و گشش به سوی ترجمه متون خارجی که پیامی ناآشنا و احتمالا غیر قابل دریافت به همراه می‌آورند از سوی دیگر، آن خدمت فرهنگی را که نشر و ناشر موجودیتش را با آن توجیه می‌کند، بی‌اعتبار می‌سازد.

به این ترتیب شورا با کتابهای خلاصه شده و کم‌محتوی از جمله "کتابهای طلائی" به مقابله برمی‌خیزد و برای عقیده پافشاری می‌کند که نباید "تفاله‌ای از آثار نویسندگان بزرگ دنیا به صورت جزوه‌های تلخیص شده - چه این تلخیص در ایران صورت گیرد و چه در خارج از ایران - به کودکان عرضه شود." ۱۵۷ شورا عقیده دارد که "اینگونه کتابها نمی‌توانند غذای معنوی باشند و باعث رشد فکر و تخیل کودک یا نوجوان شوند. تنها آنها را به بدخوانی و تنبلی در خواندن عادت می‌دهند." ۱۵۸

شورا در طول سالها همواره برای عقیده پافشاری کرده است. در گزارش بررسی کتابهای سال ۱۳۵۰ شورا اشاره می‌کند که "بدآموزی این آثار توسط کتابداران مدارس و کتابداران کانون شناخته شده و در بعضی از مدارس

۱۵۴ - همانجا.

۱۵۵ - ۵ (۲) شهریور ۱۴۰۴۶.

۱۵۶ - ۸ (۱) خرداد ۱۰۰۴۹.

۱۵۷ - ۴ (۱) خرداد ۷۰۴۵.

۱۵۸ - همانجا.

این گونه کتابها را از کتابخانه خارج کرده اند. "۱۵۹ شورا همچنین عقیده دارد که به سبب راه نیافتن این کتابها به "فهرست کتابهای مناسب"، به فروش این آثار لطمه خورده است. حال چه رخ داده که برخی از این آثار تجدید چاپ شده و دوباره به دنیای آثار مکتوب راه یافته است؟ علت تجدید چاپ این آثار در همین شماره از نشریه شورا چنین منعکس شده است: "خرید یکجا برای کتابخانه‌ها در واقع سبب این تجدید چاپ شده است. "۱۶۰ در این حاشورا به نکته بسیار حساسی توجه نموده و آن مسئله انتخاب کتاب برای کتابخانه‌هاست و اثری که انتخابهای نادرست بر کیفیت جریان نشر در کل فرهنگ جامعه می‌گذارد. به بیان دیگر زمانی که دستگاه نشر به اندازه کافی تقویت نشود و آثار خوب تولید نکند ولی در برابر آن کتابخانه‌های خالی با این فکر که باید قفسه‌ها را پر کرد ایجاد شوند و معیار و ملاکی برای تشخیص سراز ناسره نیز وجود نداشته باشد ناگزیر این گونه مسائل بوجود می‌آید. باید توجه داشت که شورا تنها به مقاومت در مقابل نشر آثار مبتذل نمی‌اندیشد بلکه بر حمایت دستگاه‌های دولتی و کتابخانه‌های مدارس و عمومی از کارناشرانی که با صمیمیت و آگاهی فعالیت می‌کنند نیز تاکید نموده است. ۱۶۱

شورا به همین ترتیب نشر مجموعه کتابهای "لوکس و گران قیمت و کم محتوی با صحنه‌های عروسکی" را مورد انتقاد شدید قرار داده، ۱۶۲ بالاخره کیفیت مجموعه‌های مذهبی را به بررسی گرفته است. شورا پیوسته با تعدادی کتاب دینی روبرو بوده است که عناوین برخی از آنها در نشریات شورا منعکس است. ولی از سال ۱۳۵۶ با تعداد بیشتری از کتابهای دینی روبرو می‌شود و این آثار را به عنوان یک مجموعه به بررسی می‌گیرد. در مورد کیفیت این

۱۵۹ - ۱۰ (۱) خرداد ۷۰، ۵۱.

۱۶۰ - همانجا.

۱۶۱ - ۱۵ (۲) شهریور ۱۱، ۵۶.

۱۶۲ - ۱۲ (۲) شهریور ۶۰، ۵۳.

کتابها غالبا به این ترتیب اظهار نظر شده که در مورد صحت مطالب دقت کافی نشده و گاه سیمائی از چهره های دینی ترسیم شده که با متون معتبر تطبیق نمی کند. ۱۶۳ شورا با توجه به رسالت اجتماعی که برای ناشران قائل است، آنان را از نشر کتابهایی که صرفاً "رنگ و آسم مذهبی" دارند ولی محتوای آن با منابع معتبر و نیازهای کودکان و نوجوانان هماهنگ نیست بر حذر داشته است. ۱۶۴

در سراسر نشریه شورا به عدم تعادل بین ترجمه و تالیف به اشکال مختلف اشاره شده و شورا همواره کوشیده است تا اهمیت تالیف را در برابر ترجمه نشان دهد. به بیان دیگر شورا اعتقاد دارد که "در حالیکه توجه به ادبیات جهانی اهمیت دارد و نباید آن را دست کم گرفت برای بوجود آوردن تعادل فرهنگی باید آثاری از فرهنگ مردمی و ملی جامعه خودمان بوجود بیاوریم." ۱۶۵ (برای آگاهی از سیر آماری تالیف و ترجمه به بخش دوم این گزارش مراجعه کنید). آنچه در این قسمت آمده برخی از نکاتی است که شورا در مورد استفاده از آثار مولفان و مصوران ایرانی مطرح نموده است. در گزارش مربوط به نمایشگاه سال ۱۳۴۱ به مسئله کمبود مواد مختلف خواندنی از جمله مواد خواندنی مربوط به ایران اشاره گردیده است. ۱۶۶ همین فکر در گزارش اولین سمینار ملی نیز به این صورت دنبال شده که پیوسته تاکید بر ارائه مطالب نزدیک با زندگی کودکان شهرها و دهات ایران و یا اهمیت اشعار ساده برای کودکان ایرانی بوده و از رسالت مصور یا باز نویس صحبت به میان آمده است. ۱۶۷ شورا در سال ۱۳۴۳ به طرفداری

۱۶۳-۱۷ (۲) شهریور ۱۱۰۵۸-۱۲

۱۶۴-۱۷ (۳) آذر ۶۰۵۸-۷

۱۶۵-۱۴ (۲) شهریور ۲۳۰۵۵-۲۴

۱۶۶-۱ (۱) اردیبهشت ۲۰۴۲

۱۶۷-۱ (۶) اسفند ۱۲۰۸۰۲۰۴۲

از پدید آوردندگان ایرانی، ناشران را مخاطب قرار می‌دهد که "کتبی راکه نویسندگان و شعرای علاقه‌مند و با ارزش ما نوشته‌اند و مدت‌هاست برای چاپ و نشر به ایشان سپرده شده، مورد مطالعه مجدد قرار بدهند." ۱۶۸ ظاهراً به دنبال همین عدم رغبت ناشران به چاپ آثار ایرانی است که در سال ۱۳۴۷ شورا از ناشران گله می‌کند که "به کارهای ترجمه تکراری می‌پردازند و از کارهای خلاق و ابتکاری و از استفاده از نوشته‌های نویسندگان و شاعران ایرانی پرهیز دارند." ۱۶۹ شورا آنچه را که خود خوب بدان واقف است به صورت سؤال مطرح می‌کند: "آیا ناشران مابه‌دنبال کارهای سهل و ارزان از نظر تهیه و گران از نظر فروش نمی‌روند؟" ۱۷۰ انتظار فرهنگی شورا را از ناشران قبل از این مطرح کرده‌ایم در رابطه با همین رسالت است که شورا ناشران را هشدار می‌دهد که "تشویق و ترغیب نویسندگان ایرانی برای رشد ادبیات ملی و حفظ نسبت ترجمه و تالیف شناخت و کار فنی و دقیق می‌خواهد." ۱۷۱

شورا پیوسته به انتشار آثار تالیف شده ایرانی توجه دارد. در سال ۱۳۴۸ نشرکارهای اصیل ایرانی و اسلامی را مورد تشویق قرار داده است. ۱۷۲

در گزارش مربوط به کتابهای سال ۱۳۵۱ به کوشش کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و سازمان همگام با کودکان و نوجوانان به خاطر استفاده از نویسندگان جدیدارج می‌گذارد. ۱۷۳ در همین گزارش اشاره شده است که آثار نویسندگان ایرانی از محدوده تهران فراتر رفته و در اصفهان و تبریز نیز فعالیت‌هایی در این زمینه به چشم می‌خورد. شورا در طی سالها از ناشرینی که در این زمینه

۱۶۸ - ۳ (۱) اردیبهشت ۳۰۴۴.

۱۶۹ - ۷ (۱) خرداد ۱۲۰۴۸ - ۱۳.

۱۷۰ - ۱۱ (۱) خرداد ۷۰۵۲.

۱۷۱ - همانجا.

۱۷۲ - ۸ (۱) خرداد ۱۰۰۴۹.

۱۷۳ - ۱ (۲) شهریور ۵۰۵۲ - ۵ - ۶.

فعال بوده اند نام برده و کوشش آنان را ستوده است .

در سال ۱۳۵۳ با انتشار قصه های کاظم آباد ، شورا برای نخستین بار انتشار آثار کودکان و نوجوانان ایرانی را در نشریه مطرح کرده است . ۱۷۴ از این پس فعالیت ناشران در این زمینه به طور مستمر دنبال گردیده و در جدول مربوط به کتابهای سال ۱۳۵۹ بخش خاصی به آثار پدید آمده توسط خود کودکان و نوجوانان اختصاص یافته است . ۱۷۵

گزارشهای بررسی کتاب در سالهای ۱۳۵۶ تا ۱۳۵۹ نمایشگر تحول بزرگی است . به طور خلاصه اینکه تالیف برای اولین بار در تاریخ ادبیات کودکان ایران بر ترجمه فزونی می گیرد . ۱۷۶ (مراجعه کنید به تصاویر بخش دوم همین گزارش)

شورا در مورد انتشارات سال ۱۳۵۶ اینطور اظهار نظر می کند که سال ۱۳۵۶ از نظر ادبیات کودکان و نوجوانان به خاطر تلاش نویسندگان ایرانی در پرداختن به داستانهای واقعی از مردم و سرزمین بچه ها ، نشر چند دفتر شعرو آثار بیشتری که توسط خود بچه ها نوشته شده بسیار نوید بخش است . ۱۷۷ در مراسم معرفی کتابهای برگزیده ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ تلاش نویسندگان ایرانی بیشتر شکافته می شود به این صورت که " بالاخره از زبان استعاره بدر آمدیم . . . واقعیات روزمره ، دردها ، شادیها ، فقر و زحمت همراه با محبت و انسانیت در چهره های واقعی مردم وطن ما منعکس شدند . . . " ۱۷۸ شورا بر کوشش کلیه نویسندگان ایرانی ارج می گذارد و توجه دارد که تکامل ادبیات کودکان به یک سیر تدریجی نیازمند است . از این جهت است که

۱۷۴ - ۱۳ (۴) اسفند ۲۷،۵۴ - ۲۸ .

۱۷۵ - ۱۹ (۱ - ۲) خرداد - شهریور ۱۰۴،۶۰ .

۱۷۶ - ۱۷ (۱) خرداد ۲۸،۵۸ .

۱۷۷ - همان ، ۲۹ - ۳۰ .

۱۷۸ - ۷۷ (۳) آذر ۰۶،۵۸ .

کتابهای سال ۱۳۵۸ را در دو فهرست قرار می‌دهد. ۱۷۹. بوجود آمدن فهرست دوم شورادر حقیقت برای ارج نهادن به کوشش نویسندگان جوانی است که هنوز باید در این راه با دقت و صمیمیت کارکنند.

در گزارش بررسی کتابهای سال ۱۳۵۹ کوشش نویسندگان و ناشران ایرانی به این صورت منعکس شده است که "اگر متخصصی ۳۲ کتاب داستانی فهرست اول و ۵۹ کتاب داستانی فهرست دوم را جمع‌آوری کند و آثار نویسندگان ایرانی را بخواند چهره‌ای ملموس از زندگی و تاریخ زمان به دست می‌آورد" ۱۸۰ و بالاخره در همین گزارش اشاره به این نکته اساسی که "هر قدر محیط اجتماعی از آزادی و امکان خلاقیت بیشتر برخوردار باشد، ادبیات و ادبیات کودکان نیز بهتر می‌تواند همپای نیازها، ضرورتها، آرمانها و مسائل جامعه حرکت کند." ۱۸۱

شورا در رابطه با نمایشگاه ۱۳۴۱ مسئله زبان را به این صورت مطرح می‌کند که "باید توجه داشت که زبان خواندنیهای اطفال گرچه باید درست و سلیس باشد ولی نباید مشکل یا توأم با کلمه‌های نامانوس باشد." ۱۸۲ این فکر در گزارش اولین سمینار ملی به صورت گسترده تر و دقیق تری در شش بند بیان می‌شود و جوهر کلام دستیابی به روانی زبان و صحت کلام است. ۷۸۳ روانی زبان باعث می‌گردد تا کتاب براحتی خوانده شود و کودک در دریافت پیام آن دچار وقفه نگردد. صحت باعث می‌گردد تا کودک با قالب درست سخن فارسی آشنا شود و پشتوانه فرهنگی او در آینده گردد ۱۸۴ و قدرت بیان و ذوق و درک ادبی او

۱۷۹- ۱۸ (۲-۳) شهریور - آذر ۱۰۵۹.

۱۸۰- ۱۹ (۱-۲) خرداد - شهریور ۱۱۰، ۶۰.

۱۸۱ - همانجا.

۱۸۲- ۱ (۱) اردیبهشت ۲۰۴۲.

۱۸۳- ۱ (۶) اسفند ۱۱، ۴۲.

۱۸۴ - همانجا.

او را پرورش دهد. ۱۸۵

شورا در طول نشریه خود بطور مستمر به این رسالت مهم دستگاه نشر اشاره نموده و نگرانی خود را از ابتذال در زبان به شیوه های گوناگون بیان داشته است. از باب مثال در چهارمین سال نشریه به "بی مایگی و رکیک بودن زبان" در بسیاری از آثار اشاره شده است و در مورد زبان ترجمه به این نکته اشاره شده که "نثر ترجمه‌ای" غالباً "در شیوه نگارش فارسی اثر گذاشته و جملات بیش از اینکه فارسی باشد رنگ و خصوصیت زبانهای خارجی را پذیرفته است. ۱۸۶ شورا در همان مقاله ناشران را از خطرهای احتمالی زیر بر حذر داشته است: (۱) سستی زبان نثر، (۲) رعایت نکردن شیوه رسم - الخط واحد، (۳) رعایت نکردن اصول نقطه گذاری و (۴) به کار بردن زبان محاوره در آثار کودکان. در دومین سمینار ملی گروه "سیک و شیوه نگارش و ترجمه" ابعاد مختلف این مسئله را به بررسی می‌گیرد و پیشنهادات مختلفی ارائه می‌دهد. ۱۸۷

کیفیت زبان همواره یکی از اساسی‌ترین مشکلاتی است که شوراپیوسته با آن روبرو بوده است. از باب مثال در سال ۱۳۵۰ از میان ۱۲۶ عنوان کتاب تازه تنها ۴۲ عنوان به فهرست کتابهای مناسب راه پیدا می‌کند و یکی از مهمترین علل رد بقیه آثار، "فارسی غلط" این آثار است. ۱۸۸ از نظر شورا اهمیت زبان صحیح بدان پایه است که حتی در معیارهای ارزشیابی بخشی مستقل به کیفیت زبان اختصاص یافته است. ۱۸۹ با انتشار کتاب راهنمای نویسندگان و ویراستاران نیز شورا مسئله زبان را با اهمیت بیشتر و در

۱۸۵ - ۱۷ (۲) شهریور ۱۳۵۸.

۱۸۶ - ۵ (۴) اسفند ۱۳۴۵ - ۱۱.

۱۸۷ - ۵ (۴) اسفند ۱۳۴۶ - ۸.

۱۸۸ - ۱۰ (۱) خرداد ۱۳۵۱.

۱۸۹ - ۱۷ (۲) شهریور ۱۳۵۸.

سطحی گسترده‌تر مطرح می‌کند و راه و روش کار را به دست‌اندرکاران می‌نمایاند. ۱۹۰

شورا برای بوجود آوردن رابطه با محیط تنها زبان فارسی را کافی نمی‌داند و به زبان مادری کودکان و نوجوانان نیز توجه می‌کند. در گزارش دومین سمینار ملی یکی از هدفهای ادبیات کودکان " تقویت زبان مادری و گسترش معلومات لغوی کودک و نوجوان به منظور پیشرفت او در راه خواندن و نوشتن و بیان "ذکر شده است. ۱۹۱ شورا خود بوجود آمدن ادبیات کودکان به زبانهای قومی گوناگون کشور را در چارچوب ملیت واحد ایرانی مورد توجه قرار داده است. ۱۹۲ در سال ۱۳۵۸ با گرفتن گروه ادبیات قومی جهت جمع آوری و بررسی این آثار به عنوان یکی از انتظارات آینده شورا مطرح شده است. ۱۹۳

کتاب گران در جامعه ای که اکثر کودکان آن از قدرت خرید کمی برخوردار هستند عملاً مورد استفاده تعداد اندکی از افراد جامعه قرار می‌گیرد و حرکت پیام در جامعه به صورت ناقص انجام می‌شود. در این جا باید به این نکته اشاره کرد که کتابخانه ها با خرید گسترده غالباً " کتاب را در سطح شبکه ملی به حرکت درمی‌آورند و به همین دلیل است که شورا به ضرورت تاسیس و گسترش کتابخانه ها که می‌توانند کتاب را به رایگان در اختیار علاقه مندان قرار دهند پیوسته پافشاری می‌کند. (برای تفصیل این مطلب به بخش سوم این گزارش فصل "کتابخانه و کتابداری" مراجعه کنید). در گزارش اولین سمینار ملی در گروههای ششم و هفتم به قیمت کتاب توجه شده و توصیه گردیده که در قیمت گذاری کتابها از قانون واحدی

۱۹۰ - ۱۹ (۱ - ۲) خرداد - شهریور ۶۰، ۷ - ۸.

۱۹۱ - ۵ (۴) اسفند ۴۶، ۵.

۱۹۲ - ۱۷ (۲) شهریور ۵۷، ۲۵.

۱۹۳ - ۱۸ (۴) اسفند ۵۹، ۱۲.

پیروی شود. ۱۹۴ ضمناً سمینار مزبور، به رابطه تیراژ و قیمت کتاب نیز اشاره کرده و ناشران را به این امر توجه داده است.

شورا کوشیده است با استفاده از مناسبتها و فرصتهای خاص اجتماعی و فرهنگی با گرانی کتاب به نحوی مبارزه کند و قیمتهای رسمی را بشکند. مثلاً "در اولین هفته کتاب کودکان و نوجوانان" همکاری کلیه ناشران و کتابفروشان را جلب می کند تا در این هفته کتابهای کودکان و نوجوانان را با تخفیف مخصوص به فروش برسانند. ۱۹۵

در سال ۱۳۴۵ شورا از اینکه کتابها عموماً گران هستند و "حتی در چاپ دوم و سوم هم عده ای از ناشران قیمت کتابها را افزایش می دهند" گله داشته و توصیه می کند که ناشران با توجه به توسعه کتابخانه های مدارس و کودکان می توانند تیراژ کتاب را با اطمینان خاطر افزایش دهند و کتاب را با قیمت مناسبتری در اختیار مردم بگذارند. ۱۹۶ در گزارش بررسی کتابهای سال ۱۳۴۶ نشان داده شده است که تیراژ کتابهای کودکان بطور محسوسی بالا رفته و این کتابها بین ۳ تا ۵ هزار نسخه چاپ شده ولی قیمتها متناسب با این تیراژ پایین نیامده است. ۱۹۷ در گزارش بررسی کتابهای سال ۱۳۴۷ گرانی کتاب اینگونه منعکس شده است:

اگر به ناشری گفته شود چرا کتابهای شما زشت و با حروف ریز و تصاویر بریده شده و با کیفیت ناصحیح چاپ می شود جواب این است که می خواهیم کتاب ارزان باشد.

اگر به ناشر دیگری گفته می شود کتابها چرا گران است از چاپ خوب، نقاشی خوب، تنظیم خوب صفحات و همچنین از منافع کتابفروشان

۱۹۴ - ۱ (۶) اسفند ۴۲، ۱۴.

۱۹۵ - ۲ (۴-۵) آذر - دی ۴۳، ۰۲.

۱۹۶ - ۴ (۴) اسفند ۴۵، ۱۳.

۱۹۷ - ۶ (۱) خرداد ۴۷، ۰۷.

صحبت می‌کند .

اگر در این باره از پدر و مادری سؤال کنیم می‌گویید چه کنیم : ه‌عریال می‌دهم کتابی می‌خرم . پسرم یا دخترم در فاصله ای که ما خرید می‌کنیم آن را می‌خواند و از نو کتاب دیگری مطالبه می‌کند . آیا می‌توانم این ذوق را با ه‌عریال دیگر برای استفاده ۱۵ دقیقه تجدید کنم . ۱۹۸

شورا خود پاسخی به این سؤال ندارد و از موضعی سازنده آرزو می‌کند که ناشران برای رسیدن به حد متعادل در قیمت و در عین حال رعایت کیفیت مطلوب کوشش کنند . ۱۹۹

در سیزدهمین سال ، شورا در نشریه خود مسئله نقش دستگاه دولتی را در کنترل قیمت کتاب مطرح می‌کند . ۲۰۰ ولی این فکر هیچگاه به‌طور جدی دنبال نمی‌شود . همانگونه که قبلاً نیز اشاره شد شورا در نهایت ، راه مقابله با گرانی قیمت و توزیع محدود کتاب را در تشکیل و توسعه هرچه بیشتر کتابخانه‌های عمومی کودکان و نوجوانان و کتابخانه های مدارس می‌یابد و بر این امر تاکید می‌کند .

در رابطه با نشر و بوجود آوردن مواد خواندنی برای کودکان و نوجوانان توجه شورا تنها به کتاب محدود نمی‌ماند و برای مجلات خاص این گروه سنی اهمیت قائل است و در این زمینه توصیه هایی برای ناشران دارد . شورا در یکی از نخستین شماره های نشریه اهمیت مجلات کودکان و نوجوانان را مطرح کرده است . ۲۰۱ سپس در سال ۱۳۴۶ در مورد فقدان جنبه های تربیتی در مجلات کودکان و نوجوانان هشدار داده و خبری را نیز در باره پژوهش گروه نشریه شورا با کمک موسسه تحقیقات تربیتی

۱۹۸ - ۷ (۱) خرداد ۰۹، ۴۸

۱۹۹ - همانجا .

۲۰۰ - ۱۳ (۲) شهریور ۰۱۱، ۵۴

۲۰۱ - ۱ (۲) ۰۴ - ۳، ۴۲

دانشسرای عالی در باره "علاقه نوجوانان در مطالعه مجلات" منتشر کرده است. ۲۰۲ ولی نتایج این پژوهش در نشریه منعکس نشده است. در دومین سمینار ملی، گروه خاصی به موضوع مجلات کودکان و نوجوانان می پردازد. در مورد هدف مجله اینطور اظهار نظر شده است که "در واقع مجله باید پلی میان مغز کنجکاو کودک با محیط طبیعی و اجتماعی او بوجود بیاورد و از این راه رابطه او را با جامعه خویش و تاریخ و آداب و رسوم مخصوص این سرزمین و سراسر دنیا وسیع و عمیق سازد." ۲۰۳ شورا همچنین در رابطه با نمایشگاه کتابهای غیر داستانی در سال ۱۳۴۸، اهمیت مجلات کودکان و نوجوانان را در ایجاد شوق و رغبت به مطالعه مطالب غیر داستانی مورد تاکید قرار داده است. ۲۰۴

شورا در عین حال که خود اذعان دارد گروه بررسی کمتر فرصت داشته به بحث درباره نشریات ادواری کودکان و نوجوانان بپردازد ۲۰۵ انتشار مجلات جدید را در نشریه منعکس نموده ۲۰۶ و گاه نیز نکاتی در باره این انتشارات ابراز داشته است. در باره کیفیت مجله گیهان بچه ها نظر شورا در سال ۱۳۵۷ به این صورت مطرح شده است که "واقعا جای تاسف است که گروهی اینقدر بی اعتنا به آنچه در دنیای تعلیم و تربیت و ادبیات می گذرد برای کودکان مجله نشر کنند و فروش مجله را به حساب موفق بودن آن بگذارند..." ۲۰۷

شورا کار مجلات پیک، راهمواره با دقت دنبال نموده است. بی گمان

۲۰۲ - ۵ (۱) خرداد ۳۰۴۶ - ۴

۲۰۳ - ۵ (۴) اسفند ۸۰۴۶ - ۱۰

۲۰۴ - ۷ (۳) آذر ۱۵۰۴۸

۲۰۵ - ۷ (۳) شهریور ۱۵۰۵۸

۲۰۶ - ۳ (۳-۲) آبان ۷۰۴۰۴۴ (۳) آذر ۱۷۰۳۰۴۸ (۲) شهریور ۳۰۵۸

۲۰۷ - ۱۷ (۲) شهریور ۱۳۰۵۸

دو دلیل عمده موجب این توجه شده است: یکی کیفیت این مجلات از نظر محتوی، زبان و انطباق با نیازهای گروههای مختلف سنی، دیگر توزیع گسترده این نشریات در شهرها و روستاها "۲۰۸" با اینکه شورا هیچگاه پیگ ها را بدون اشکال نمی دیده و یا بر همه مطالب آن صحنه نمی گذاشته از تعطیل این مجلات "به جهت اینکه اطفال روستائی و شهرهای کوچک ارتباط خود را با مواد خواندنی از دست می دهند" ابراز تاسف نموده است. ۲۰۹

در برخورد با مجلات متعددی که در سال ۱۳۵۷ در تهران به چاپ رسید شورا این مجلات را جمع آوری کرد و فهرست این نشریات را همراه با معرفی کوتاهی از هر یک به صورت الفبائی به چاپ رساند. ۲۱۰ و این آخرین برخورد شورا با مجلات کودکان و نوجوانان بوده که در نشریه شورا منعکس گردیده است.

جوایز*

گرچه شورا پیوسته کوشیده است که هرگونه حرکتی که انجام می دهد در جهت نوعی رهنمود به نویسندگان و دیگر دست اندرکاران ادبیات کودکان و عمدتاً "نوعی تشویق باشد، ولی فعالیتهایی را می توان در طول عمر شورا یافت که به طور عینی و مستقیم جنبه تشویق داشته است و ما اینگونه حرکتها را تحت عنوان جوایز آورده ایم. این جوایز را می توان به شرح زیر برشمرد:

۲۰۸-۱۴ (۲) شهریور ۵۵، ۱۹.

۲۰۹-۱۷ (۲) شهریور ۵۸، ۱۳.

۲۱۰-۱۷ (۴) اسفند ۵۸، ۱۲-۱.

* برای آگاهی از نام نویسندگان و آثاری که برنده جوایز مختلف شده اند به فهرست کتابهای مناسب و مفید برای کودکان و نوجوانان: ۱۳۴۱-۱۳۶۱ (شورای کتاب کودک، ۱۳۶۲) مراجعه کنید.

۰۱. جوایز داخلی

در گزارش اولین سمینار ملی به اهمیت اعطای انواع جوایز اشاره شده و توصیه شده است که "به بهترین نویسنده، مترجم و نقاش جوایز نقدی" ۲۱۱ داده شود. امکان اعطای جایزه نقدی همانگونه که خواهد آمد تنها چندسال بعد تحقق می‌یابد و قبل از آن شورا با اعطای پلاک یادبود پدید آورندگان را تشویق می‌کند. این پلاک در آذرماه ۱۳۵۰ به کلیسه نویسندگان و مترجمان و مصورانی که آثارشان از سال ۱۳۴۲ تا پایان ۱۳۴۹ از طرف گروه بررسی شورا به عنوان "کتاب برگزیده سال" ساخته شده بود اهدا گردیده ۲۱۲ و اهدای این پلاک بطور سالانه ادامه یافته است. تا این تاریخ مجموعاً تعداد ۷۰ نفر از پدیدآورندگان پلاک یادبود شورا دریافت کرده‌اند.

در گزارش مجمع عمومی سال ۱۳۵۳ اولین خبر در مورد جایزه نقدی شورا درج شده است به این ترتیب که "آقای بهمنی شریف تعهد می‌نمایند هر سال مبلغ صد هزار ریال به نویسندگان، مصوران و مترجمانی که کتابهایشان به وسیله شورا عنوان بهترین کتاب سال را می‌گیرد اهدا کنند." ۲۱۳ در تیر ماه ۱۳۵۴ آیین نامه این جایزه در ۴ بند و شش تبصره در هیات مدیره شورا به تصویب رسید و در نشریه شورا درج شد. ۲۱۴ هدف این جایزه "تشویق هنرمندان ایرانی به نوشتن و مصور کردن کتاب برای کودکان و نوجوانان" ذکر شده و در بند اول آیین نامه مشخص گردیده که این جایزه هر سال به یک نویسنده، یک مصور و یک اثر دستنویس تعلق خواهد گرفت. در سال

۰۵،۴۲ (۶) اسفند ۱۰۲۱۱

۰۴،۵۰ (۳) آذر ۹-۲۱۲

۰۳،۵۳ (۴) اسفند ۱۲-۲۱۳

۰۷-۲۱۴ (۲) شهریور ۶۰۵۴-۰۷

۱۳۵۶ در نشریه خبری درج شده مبنی بر اینکه قرار است "به پیشنهاد هیات بررسی در نام و شرایط این جایزه" تجدید نظر شود. ۲۱۵ ولی در نشریات بعد، خبری در این زمینه دیده نمی‌شود. جایزه نقدی شورا تاکنون به‌شش نویسنده و یک مصور تعلق گرفته است. باید خاطر نشان کرد که تاکنون هیچ دستنوشته‌ای به اخذ این جایزه نائل نشده است.

در سال ۱۳۵۹ به منظور تشویق هرچه بیشتر کودکان و نوجوانان "به آفرینش آثار ادبی با کیفیت هنری اصیل" شورا جایزه صمد بهرنگی را بوجود می‌آورد. ۲۱۶ این جایزه شامل ۵ مدال و ۵ جایزه پنجهزار ریالی به‌صورت وسائل کار است که در دیماه هر سال به چهار اثر چاپ شده و یک اثر دستنویس اهدا می‌شود. این آثار می‌توانند به‌صورت شعر، داستان، نمایشنامه، مقاله، نامه، یا گزارش و مطلب علمی واجتماعی عرضه شده باشند. شورا تاکنون یک کودک و دو نوجوان را برای دریافت این جایزه معرفی کرده است.

شورا در موارد دیگری نیز به تشویق کودکان و نوجوانان پرداخته است. در گزارش کتابهای برگزیده سال ۱۳۵۷ از کتاب *انقلاب و بچه ها* که مجموعه‌ای از نقاشیها و نوشته‌های کودکان در باره انقلاب است به‌عنوان "اثر قابل توجیهی" یاد شده است. ۲۱۷ در رابطه با برگزاری هفته کتاب کودک سال ۱۳۵۸ پیامهای کودکان و نوجوانان را به‌صورت تاشومنتشر کرده است. ۲۱۸ و بالاخره با درج اشعار برندگان "مسابقه شعر کودک و نوجوان" بر کوشش این هنرمندان جوان ارج گذاشته است. ۲۱۹

۲۱۵ - ۱۵ (۱) خرداد ۹۰۵۶.

۲۱۶ - ۱۸ (۱) خرداد ۲۱۰۵۹ - ۲۲.

۲۱۷ - ۱۷ (۳) آذر ۱۳۰۵۸.

۲۱۸ - ۱۸ (۴) اسفند ۱۳۰۵۹.

۲۱۹ - ۱۸ (۲ - ۳) شهریور - آذر ۳۱۰۵۹ - ۳۹.

۲. جوایز خارجی

شورا از نخستین سالهای تاسیس با دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان همکاری نزدیک داشته‌است. (مراجعه کنید به بخش سوم این گزارش). یکی از مسئولیتهای شورا به عنوان شعبه ملی این دفتر، معرفی آثار پدیدآورندگان ایرانی برای جایزه ویادیپلم افتخار هانس کریستیان آندرسن است. در مورد معرفی کاندیدا برای جایزه آندرسن شورا در سال ۱۳۵۵ اقدام به معرفی آثار یک مصور ایرانی نموده است. ۲۲۰ باید توجه داشت که قبل از این تاریخ یعنی در سال ۱۳۵۳/۱۹۷۴ یک مصور ایرانی به اخذ این جایزه نائل آمده ۲۲۱ ولی اینکه این مصور توسط شورا به هیات داوران بین‌المللی معرفی شده باشد در نشریه منعکس نیست. در مورد معرفی آثار برای فهرست کتابهای ممتاز و دریافت دیپلم افتخار آندرسن شورا اولین بار در سال ۱۳۵۵ دو کتاب ایرانی را معرفی کرده است. ۲۲۲ از سال ۱۳۵۵ تا کنون دیپلم افتخار آندرسن به آثار چهار نویسنده، دو مصور و یک مترجم ایرانی تعلق گرفته است.

پیوندی که شورا در طول عمر بیست‌ساله خود کوشیده است با محیط برقرار سازد در خلاء و جدا از واقعیات ملی و فرهنگی نبوده است نه خود را در بست در قید آرمانهای دور دست محصور کرده و نه صرفاً "به دنباله روی از لحظه‌ها و گامهای ظاهراً" مفید و باب روز پرداخته است. بلکه عناصر واقعی محیط را شناخته و کوشیده تا رابطه خود را با کل محیط از طریق اینگونه عناصر برقرار سازد، که جلوه‌هایی از این ارتباط در این نوشته گزارشگونه منعکس گردیده است. قضاوت در باب توفیق یا عدم توفیق شورا در این امر بر عهده کسانی است که منصفانه در باب آنچه انجام گرفته است به داوری بنشینند.

۲۲۰- ۱۵ (۳) آذر ۵۲، ۵.

۲۲۱- ۱۲ (۳) آذر ۵۳، ۵.

۲۲۲- ۱۵ (۱) خرداد ۵۶، ۱۱.

شورا در رابطه با بررسی

ح.ع

خواندنیهای کودکان و نوجوانان

حوهر تلاشهای شورای کتاب کودک که تا به امروز پیوسته به عنوان محور اصلی کماکان محفوظ مانده، همان است که در اساسنامه شورا منعکس است. این اساسنامه در جلسه‌ای در تاریخ ۱۲/۱۰/۴۱ توسط هیات موسس شورا که نامشان در نخستین شماره از ماهنامه شورا (اردیبهشت ۱۳۴۲) آمده به تصویب رسیده است.^۱ در فصل دوم این اساسنامه زیر عنوان "هدفها و فعالیتها"، در باب کتاب - اختصاصا - چنین آمده است:

بند ۲ از ماده ۳: کمک به فراهم آمدن کتابهای سودمند برای

کودکان و نوجوانان به زبان فارسی

بند ۳ از ماده ۳: تقویت و توسعه ادبیات ملی خاص کودکان و

نوجوانان

بند ۲ از ماده ۴: اقدام برای بهبود کیفی کلیه وسایلی که مانند

کتاب در روان و فکر و خلق کودکان و نوجوانان می‌تواند

اثر تربیتی داشته باشد مانند مجله، تئاتر، رادیو

و تلویزیون، سینما و اسباب بازیها.

بند ۳ از ماده ۴: تشویق کارهای تحقیقی در رشته کتابهای کودکان

و نوجوانان: تشکیل جلسات بحث و مطالعه درباره

کتابهای کودکان و نوجوانان انتخاب بهترین کتابهای

کودکان و نوجوانان ...

بند ۵ از ماده ۴: برقرار کردن ارتباط با مراکز بین‌المللی و ملی

کشورهای دیگر که هدف مشابه یا هدفهای شورای

کتاب کودک دارند ...

شورا کوشیده است با توجه به هدفهایی که در بدو تاسیس اعلام کرده و پیوسته به آنها مومن بوده است بتواند در رابه بهبود مواد خواندنی کودکان و نوجوانان تلاش کند و در رابطه با این هدف اصلی و کلی، مسیر حرکتش را برای خود و دیگران مشخص سازد. طبیعی است که برای چنین امری باید دوتنوع حرکت بطور هماهنگ صورت می‌گرفت: حرکتی در درون، و حرکت و ارتباطی با بیرون.

در رابطه با نخستین حرکت، آنچه چشمگیرتر از همه در تاریخ فعالیت‌های شورا دیده می‌شود و با مقوله حاضر سازگار است تشکیل "گروه بررسی" کتابهاست. نخستین شماره های نشریه شورا حاکی از آن است که بدون ذکر نام چنین گروهی، بررسیهایی صورت می‌گرفته است. معرفی کتابها و اشاره به نقاط قوت و ضعف آنها شاهدهی براین مدعاست. لیکن در سال ۱۳۴۴ شورا رسماً "سخن از تشکیل گروه خاص" بررسی کتابها" به میان آورده و هدف این گروه را در بدو تشکیل چنین عنوان کرده است:

الف. بررسی همه کتابهایی که در ظرف سال برای کودکان و نوجوانان چاپ می‌شود.

ب. انتخاب بهترین کتاب سال.

ج. کمک به جمع شدن ناشران و نویسندگان ایرانی برای هماهنگی بیشتر در راه بهبود وضع کتابهای کودکان و نوجوانان آبدیبهی است که این گروه به دلیل طبیعت متفاوت مواد خواندنی و نیازهای گروههای مختلف سنی ناگزیر بوده زیرگروههایی تقسیم شود. در سالهای نخست می‌توان گفت که تقریباً همه بررسان به کارهای مربوط به تمام گروههای سنی نظری می‌انداختند. اما بتدریج تقسیم مسئولیت پیش آمد و زیر گروهها کم و بیش دارای استقلال شدند. به این معنی که هر زیر گروه تنها به آثار مربوط به گروه سنی خاص می‌پرداخت، ولی در عین

حال نوع فعالیت و هدف و معیارهای آنها از اصول مشترک و هماهنگی پیروی می‌کرد. تا سال ۱۳۵۹ از زیر گروهها بصراحت نامی به میان نیامد. در نیمه دوم این سال بود که تقسیم بندی زیر گروهها و فعالیتهای آنها نسبتاً بتفصیل ارائه گردید. در گزارش شورای کتاب کودک، نام زیر گروهها و فعالیتهایشان چنین آمده است:

- الف. گروه بررسی کتابهای پیش از دبستان
 - ب. گروه بررسی کتابهای سالهای اول دبستان
 - پ. گروه بررسی کتابهای سالهای آخر دبستان
 - ت. گروه بررسی کتابهای نوجوانان
 - ث. گروه بررسی کتابهای مذهبی
 - ج. گروه بررسی آثار کودکان و نوجوانان
 - چ. گروه بررسی کودکان و نوجوانان
 - ح. گرفتن کمک از گروه تدوین کتابهای علمی برای بررسی کتابهای علوم تجربی و نظری.^۳ باید یادآور شد که تا پیش از انقلاب، گروههای بررسی به چهار گروه اول (الف تا ت) منحصر می‌شد، گروههای بعد (ث تا ح) گروههایی بود که ضرورتشان پس از انقلاب احساس گردید. این گروهها مجموعاً فعالیتهای زیر را مورد توجه قرار می‌دادند:
۱. بررسی کلیه کتابهای منتشر شده در یک سال
 ۲. انتخاب فهرست کتابهای مناسب
 ۳. انتخاب کتابهای برگزیده هر سال
 ۴. انتخاب کتاب برای جایزه نقدی شورای کتاب کودک
 ۵. انتخاب اثر برای جایزه صمد بهرنگی (از میان آثار کودکان و نوجوانان)

۶. بررسی تحول ادبیات کودکان در ایران و پیشنهاد موضوعهایی برای تحقیق و مطالعه، بررسی و طرح.
۷. بررسی آماری و محتوایی کتابهای کودکان و نوجوانان و تهیه گزارش سالانه. ۴

ارزشیابی کتابها

بدیهی است که گروه بررسی معیارهایی نیز - هرچند نانوشته - برای ارزیابی کتابها داشته است. ولی برای رفع تردیدها و پیشگیری از ناهماهنگی در تصمیم گیریها، معیارهای مقبولتر و جامعتری مورد نیاز بوده تا نوعی توافق ضمنی میان مسؤولان بوجود آورد. در نیمه دوم سال ۱۳۴۲، ضرورت چنین امری چنان محسوس است که خبر از تشکیل سمیناری جهت روشن کردن ملاکها داده می شود و جالب اینکه سئوالاتی که در متن این خبر به عنوان دستور جلسه سمینار به اطلاع رسیده ناظر بر این واقعیت است که باید مفاهیم و ملاکها توسط مسؤولان و مراجع صاحب صلاحیت شکافته و تصریح شود.

در آذر ماه ۱۳۴۲ موضوع بحث سمینار در هشت مقوله در نشریه شورا منعکس گردیده است. این نکات به شکل سئوال مطرح شده و آنچه اختصاصاً "مربوط به کتاب است عبارتست از

۱. مطالب مناسب برای کتابهای کودکان و نوجوانان کدام است؟
۲. کتابهایی که برای این سنین تهیه می شود آیا باید ترجمه باشد یا تصنیف یا هر دو؟
۳. چگونه می توان از ادبیات ملی ایران در این مورد استفاده کرد و منابع مناسب برای این کار کدام است؟
۴. سبک و شیوه نگارش کتابهای کودکان و نوجوانان باید از چه نوع باشد؟

۵ . تصاویر در کتابهای کودکان و نوجوانان چه اهمیتی دارد و چگونه باید باشد؟

۶ . چاپ و صحافی و قطع کتابهای کودکان و نوجوانان باید از چه نوع باشد؟

۷ . کتابهای کودکان و نوجوانان را چگونه باید قیمت گذاشت . . . ؟
 سمینار فوق الذکر که به نام " مجمع بحث و مشاوره در باره کتاب کودکان و نوجوانان " آمده است ، حاصل بحث و بررسی گروههای مختلف کاری خود را مفصلاً منتشر ساخت که تمام ماهنامه شماره اسفند ۱۳۴۲ را به خود اختصاص داد . ۶

این سمینار در طرحریزی ملاکهای ارزیابی کتابها نقطه عطفی بوده و این امر همانطور که بعداً خواهیم دید مورد اشاره صریح شورا نیز قرار گرفته است . شرکت کنندگان این جمع رایکصد بیست نفر از نویسندگان ، مترجمان ، ناشران ، و مصوران کتابهای کودکان و نوجوانان و نیز مربیان ، کتابداران ، دانشجویان و سایر علاقه مندان به پیشرفت کتاب برای کودکان و نوجوانان تشکیل می داده اند . ۷ این مجمع پس از چندین نشست ، معیارهای تشخیص و تفکیک کتب مناسب را از لحاظ صوری و محتوایی و نیز در رابطه با گروههای مختلف سنی پیشنهاد کرد . ملاکهای پیشنهادی در کارهای مختلف مورد استفاده قرار گرفت . در اردیبهشت سال ۱۳۴۴ ، شورا در " سخنی چند با ناشران " در نشریه خود اشاره می کند که " شورا تصمیم دارد بهترین کتابها را براساس ملاکهای عرضه شده در سمینار دیماه ۱۳۴۲ شورای کتاب کودک انتخاب و معرفی کند " ۸

۱۰۵ (۵) آذر ۴۲ - ۲ - ۰۳

۱۰۶ (۶) اسفند ۴۲ - ۱۰ - ۱۶

۱۰۷ (۶) اسفند ۴۲ - ۰۱

۳۰۸ (۱) اردیبهشت ۴۴ - ۰۲

سمینار منطقه ای ادبیات کودکان (پنجمین سمینار منطقه ای بیونسکو) نیز که به بررسی چگونگی ادبیات کودکان در کشورهای جنوبی آسیا می پرداخت از دیگر سمینار هایی بود که در تعیین ملاکها نقش عمده ای داشت.^۹ در گزارشی که شورا از نتایج این سمینار عرضه می کند به این نکته اشاره دارد که "معیار های کتاب خوب از نظر سنین مختلف در سمینار معین گردیده است این معیارها برای نویسندگان و ناشر و مربی و معلم در تهیه و انتخاب کتاب می تواند راهنمایی مفید و مناسب باشد."^{۱۰}

در سال ۱۳۴۴، آن طور که از قرائن و اشارات برمی آید، شورا بر آن بوده است که ملاکهای خود را به صورت مدون ارائه کند. طبق گزارشی که در نشریه خرداد ماه ۱۳۴۵ منعکس است، گروه بررسی طی نشستهای مکرری که در سال ۱۳۴۴ داشته ضمن اشاره به این امر که "ملاکهای ارزشیابی کتابهای کودکان و نوجوانان... مطابق مصوبات سمینارهای منطقه ای و ملی ادبیات کودکان است" در مورد تدوین ملاکها، نوید می دهد که گروه بررسی "پس از تجربه و جمع آوری نظرات اعضای شورا و با توجه به مصوبات سمینارهای منطقه ای و ملی، چیزی را ارائه خواهد داد که پس از تصویب هیأت مدیره، برای ناشران و دیگر دست اندرکاران فرستاده خواهد شد."^{۱۱}

حاصل سمینارها و فصل مسلسل "سخنی چند با ناشران" در مجموع، ملاکهایی را برای گروه بررسی شورا آفرید که گرچه رسماً تا این اواخر برای اطلاع عموم در نشریه منعکس نشد ولی در خلال گزارشها، رهنمودها، و مقالات به طور پراکنده مورد اشاره قرار می گرفت. در باب بنیان ضوابط بررسی کتابها، شورا در سال ۱۳۴۵ علناً به مبداء این ملاکها اشاره دارد. فی المثل به منظور انتخاب بهترین کتابهای سال ۱۳۴۵، شورا معیارهای

۹. ۲۰۱ (۲ و ۱) تیر ۵۰۴۳.

۱۰. همان، ۷.

۱۱. ۴۰۱ (۱) خرداد ۳۰۴۵.

زیر را برمی شمارد .

- ۱ . نتایج سمینار ملی ادبیات کودکان در دیماه ۴۲ .
- ۲ . نتایج سمینار منطقه ای ادبیات کودکان در اردیبهشت ۴۳ .
- ۳ . سخنی چند با ناشران (اصولاً که باید در تهیه کتابهای کودکان ونوجوانان مد نظر باشد) ۱۲

در خلال سالها انتشار نشریه شورا ، مقالات متعدد و متنوعی به صورت تالیف ویا ترجمه درج گردید که معیارهای مورد قبول شورا را مورد تایید ، بحث یا استدلال قرار می داد و دست اندرکاران و علاقه مندان را از مضمون آنها آگاه می ساخت ، ولی ملاکها به شکل مدون ، که بیشتر جنبه دستورالعمل گروههای بررسی را داشت نخستین بار در خرداد ۱۳۵۷ در نشریه شورا منعکس گردید . گرچه ان معیارها زیر نام یکی از اعضای هیات مدیره وقت شورا درج گردیده ۱۳ ، ولی فی الواقع همان معیارهایی است که با اندکی اختلاف ، از اوایل فعالیت شورا مورد قبول و عمل گروه بررسی کتابهای کودکان ونوجوانان قرار داشته است .

در این ملاکها پنج مقوله مختلف مورد توجه قرار می گیرد که برحسب تقسیم بندی شورا چنین آمده است :

کیفیت محتوا ، کیفیت ساخت و پرداخت ، شخصیت پردازی ، کیفیت نگارش ، و کیفیت ارائه تصاویر .

در باب کیفیت محتوا ، ارزشمند بودن مفاهیم وافکار ، تناسب محتوا با تجربه کودکان ، قضاوت بیطرفانه ، وجود تحرک وهیجان ، کشش عاطفی ، ایجاد رغبت ، افزایش میزان شناخت وآگاهی ، ارج نهادن به خصوصیات انسانی ، پرهیز از پند و موعظه مستقیم ، رعایت انصاف و عدالت نسبت

۱۲ . ۵ (۲) شهریور ۴۶ ، ۸ - ۹ .

۱۳ . ۱۶ (۱) خرداد ۵۷ ، ۲۶ - ۲۹ .

به کلیه اقوام، ادیان و نژادها، صحت مفاهیم علمی و مسائلی از این دست مورد تاکید قرار گرفته است.

در مورد چگونگی پرداخت آثار، شورا تاکید دارد که ماجراها برای خوانندگان ملموس باشد، وقایع با موضوع و هدف تجانس داشته، و اطلاعات ارائه شده در زمینه های فرهنگی، اجتماعی و علمی برخاسته از یک جریان جدی تحقیق باشد.

در زمینه شخصیت پردازی، آنچه بیش از همه مورد تاکید است عبارت است از تناسب شخصیتها با موضع واقعی آنها، طبیعی بودن روابط شخصیتها با یکدیگر و با کل وقایع و آشنا بودن نوع شخصیتها برای کودکان. در باب کیفیت نگارش، زبان دلنشین، نثر روان و سلیس متناسب با موضوع، و نیز متناسب با قدرت خواندن کودکان، وجود جوهر ادبی در نوشته، تناسب زبان با شخصیتهای وقایع مورد تاکید و توصیه بیشتر شور بوده است.

در زمینه ظاهر کتاب و تصاویر، شورا به جذابیت ظاهری، استحکام صحافی، کیفیت هنری تصاویر، نقش و تصویر در القاء بهتر متن، توجه خاص مبذول داشته است. ۱۴

پس از انقلاب همانگونه که در بسیاری از ارزشها دگرگونی حاصل شد، پرتو آن شورای کتاب کودک را نیز تحت تاثیر قرار داد و عینی ترین جلوه آن تغییراتی بود که در ملاکهای ارزیابی کتابها پدید آمد. گرچه اصول کلی کماکان محفوظ ماند ولی در زمینه ضوابط ارزیابی و ارزشگذاری تفاوتهایی حاصل آمد. این ملاکها در شهریور ۱۳۵۸ در نشریه شورا منعکس گردید^{۱۵}، و تا به امروز نیز مدنظر گروه بررسی کتابهاست.

ملاکهای شورا گرچه مورد پسند و توجه بسیاری از مدرسان ادبیات

۱۴ . ۱۶ (۱) خرداد ۵۷، ۲۶ - ۲۹.

۱۵ . ۱۷ (۲) شهریور ۵۸، ۲۴ - ۲۸.

کودکان، دانشجویان، دانشجویان، خوانندگان جوان و برخی از ناشران قرار گرفت، ولی هنوز هم بسیاری از ناشران تادمتها رهنمودها و توصیه های شورا را ندیده گرفتند و همان روال پیشین خود را ادامه دادند. شورا در اسفند ۱۳۴۵ از بی اعتنائی ناشران شکوه می کند که "بعد از این چند سال که شورای کتاب کودک همه کوشش و همت خود را به کار گرفته تا معیار صحیحی از کتابهای کودکان به دست مولفان و مترجمان و ناشران بدهد باز هم هر کسی راه خود را رفته و کار خود را کرده است و هر چه اندیشیده و پسندیده بکار بسته و این بازار آشفته را آشفته تر کرده است. اهمال و سهل انگاری و عدم توجه و علاقه از سرپای نود درصد کتابهایی که برای کودکان نوشته و ترجمه و چاپ می شود، می بارد. ۱۶" حدود پنج سال بعد یعنی در آذر ماه ۱۳۵۰، شورا در اشاره به حاصل "جلسه بزرگداشت نویسندگان و مصوران و مترجمان کتابهای کودکان و نوجوانان" نکات زیر را یادآور می شود:

۱. تقریباً اکثریت موضوعها ملهم از فولکور و ادبیات باستانی و کلاسیک هستند... و کار خلاق اندک است.
 ۲. هنوز افسانه تخیلی قالب اصلی است.
 ۳. چهره کودکان سرزمین مادر ادبیات خودشان دیده نمی شود. ۱۷
- در سخنرانی یکی از اعضای هیات مدیره در رابطه با روز جهانی کتاب کودک، اشاره می شود که فی المثل در سال ۱۳۵۰ بالغ بر "۷۶ درصد از کتابها به دلایل گوناگون عدم تناسب، ابتذال و کم ارزش بودن، چاپ بد، تکرار، فارسی غلط و... قابل معرفی به نسل جوان نبودند. ۱۸"

حاصل ارزیابیها

یکی از فرآورده های عینی گروه بررسی و استفاده از ملاکهای

ارزشیابی آثار، فهرستهای کتب مناسب بود که به دو صورت منعکس می‌گردید: یا تحت عنوان کتابهای مناسب در پایان گزارشهای شورا می‌آمد و یا مستقلاً به صورت جزوه یا کتاب در تیراژ وسیع منتشر و میان افراد و سازمانهای علاقه‌مند توزیع می‌شد، و این سیاستی بود که شورا از بدو تاسیس دنبال می‌کرد. در نخستین شماره از نخستین دوره نشریه شورا، ضمن برشمردن هدفهای انتشار نشریه، اشاره شده است که "هر ماه صورتی از کتابهای مفید برای سنین مختلف ارائه خواهد شد".^{۱۹} معرفی کتابهای مناسب پیوسته ادامه یافت و تا به امروز نیز بدون وقفه به عنوان یکی از کارهای مداوم و بنیانی شورا دنبال شده است.

این معرفیها خود پایه و مایه فهرستهای مستقلی شد که یا توسط شورا و یا با رهنمود آن مدون گردید و بازار گزینش کتاب برای مجموعه‌های کتابخانه‌های آموزشگاهی و عمومی و سایر سازمانهای مشابه قرار گرفت. در ۱۳۴۳ شورا فهرستی از کتابهای مناسب در تیراژ ده هزار منتشر ساخت و در ۱۳۴۴ نیز متممی بر آن افزود.^{۲۰} این فهرست و سایر فهرستها، طبق اشاره شورا، پیوسته بر اساس رهنمودهای سمینار ملی دیماه ۱۳۴۲^{۲۱} و سایر سمینارها فراهم می‌آمد، ولی گاه برای اطلاع کسانی که از محتوای سمینار مزبور و یا سایر ملاکهای شورا اطلاعی نداشتند، ملاکها مختصراً مورد اشاره قرار می‌گرفت.

فی‌المثل در فهرست تفصیلی کتابهای مناسب مربوط به ۱۳۴۶ که ۵۲۵ عنوان کتاب مناسب را در برمی‌گرفت اشاره شده که کتابهای فهرست مزبور از ویژگیهای زیر برخوردار است:

۱۹. ۱۰ (۱) اردیبهشت ۴۲، ۰۱.

۲۰. ۳۰ (۲ و ۳) آبان ۴۴، ۰۴.

۲۱. ۲۰ (۴ و ۵) آذر و دی ۴۳، ۰۲.

۱ . بدآموزی ندارد

۲ . موضوع آن متناسب با احتیاجات کودکان و نوجوانان است .

۳ . مختصر شده آثار نویسندگان بزرگ نیست .

۴ . درستی زبان فارسی در آن رعایت شده است .

۵ . از نظر کاغذ، چاپ، و تصویر نسبتاً خوب است . ۲۲

درکنار فهرستها، معرفی بهترین کتابها نیز جایگاهی خاص داشت . معرفی بهترینها نیز از آغاز در دستور کار شورا قرار داشته و تا به امروز ادامه یافته است . نخستین شماره از نخستین دوره نشریه شورا^{۲۳}، حاوی سه کتاب به عنوان بهترین کتابهاست که برای سه گروه سنی مختلف معرفی گردیده است .^{۲۴} اگرچه خاستگاه عمل معرفی بهترین کتاب در سازمانهایی بجز شورا بوده و سالها قبل از آن صورت می گرفته،^{۲۵} ولی اهمیت کار شورا در استمرار و تداوم این عمل بوده است . بویژه اینکه عمل معرفی از اسفند ۴۴ بطور سازمان یافته و هماهنگ انجام می شده و تا به امروز نیز ادامه یافته است . نکته قابل تامل دیگر اینست که شورا در کنار معرفی بهترینها، در باب کتابهایی که کنار گذاشته می شد پیوسته دلایلی ارائه می کرد تا در

۲۲ . الف . ۶ (۱) خرداد ۴۷، ۴ - ۵ .

ب . ۶ (۴) اسفند ۴۷، ۴ .

۲۳ . ۱ (۱) اردیبهشت ۲ .

۲۴ . باید یادآور شد که تا سال ۱۳۴۷، گروه های سنی به سه گروه تقسیم

می شد: (گروه ۱) ۳ تا ۸ سال، (گروه ۲) ۸ تا ۱۲ سال، و (گروه ۳) ۱۲ تا ۱۵

سال . از سال ۱۳۴۸ این گروه بندی به شکل زیر تغییر یافته و تا به امروز

نیز دنبال شده است: (گروه ۱) پیش از دبستان، (گروه ۲) سالهای اول

دبستان، (گروه ۳) سنین ۹ - ۱۲، و (گروه ۴) سنین ۱۲ تا ۱۵ .

۲۵ . ۱۰ (۲) ۳۰ .

انتشارات بعدی مدنظر قرار گیرد. هر چند این عمل از پیوستگی و تداوم برخوردار نبود ولی آنچه به مناسبت مورد اشاره قرار می‌گرفت می‌توانست در موارد مشابه نیز صادق باشد. این حرکت نیز از نخستین سالهای انتشار نشریه تعقیب می‌شد. فی‌المثل در نخستین شماره نشریه شورا، در باب کتاب تخته قبا که اثری تالیفی بوده شورا دلایل رد این کتاب را از فهرست کتابهای مناسب برمی‌شمارد و اشاره می‌کند که اگر موارد زیر مورد توجه قرار می‌گرفت می‌توانست در زمره کتابهای مناسب بشمار آید:

۱. مطابقت نثر با نوع داستان و سن کودکانی که می‌توانند از این کتاب استفاده کنند.

۲. یکنواخت کردن نثر: در کتاب مورد بحث گاهی زبان محاوره و زبان ادبی فارسی با هم مخلوط می‌گردد، حتی در یک جمله.

۳. حذف کلمات مشکل (ایاب و دهب، دق الباب...)

۴. ملایم کردن رنگها و تغییر آنها بطوری که بیشتر با حقیقت وفق دهد... ۲۶

تحلیل آثار

یکی از فعالیت‌هایی که شورا در رابطه با وضع انتشاراتی کتابهای کودکان و نوجوانان آغاز کرد، تحلیل اینگونه انتشارات است. نخستین تحلیل نسبتاً مفصل از این نوع، در مورد کتابهای سال ۱۳۴۴ ارائه گردید که به کیفیت کتابها از لحاظ محتوی و تالیف و نقاط قوت و ضعف آنها در رابطه با گروههای مختلف سنی پرداخت. در این تحلیل علل حذف برخی از کتب از سیاهه کتب مناسب و نیز معیارهای گزینش بهترین کتاب سال به تفصیل آمده و توجیه شده است. ۲۷

اما تحلیل سازماندار کم و بیش آماری که تا به امروز، با اختلافاتی چند در ارائه اطلاعات، ادامه یافته است از ۱۳۴۶ آغاز گردید که همراه با جداولی از کتب منتشر شده، نوع مواد خواندنی، مناسب یا نامناسب بودن، ترجمه و تالیف و اینگونه اطلاعات رانیز منعکس می ساخت. به همین دلیل، بررسی کتابهای منتشر شده برای کودکان و نوجوانان در نوشته حاضر، نیز از ۱۳۴۶ تا پایان ۱۳۶۰ یعنی یک دوره پانزده ساله را در برمی گیرد. ماخذ ارقام و آمار ارائه شده در جدولها و نمودارهای نوشته حاضر همان گزارشهای تحلیلی شورا طی سالهای فوق الذکر است.

بر اساس گزارشهای مذکور، کل کتابهایی که هر سال برای کودکان و نوجوانان منتشر شده و درصد پراکندگی آن در گروههای مختلف سنی، در جدول شماره ۱ منعکس است. همانگونه که از درصدهای موجود مربوط به سنین مختلف برمی آید بیشترین درصد کتابهای طی پانزده سال متعلق به سالهای آخر دبستان است، ولی از سال ۵۸ به بعد خواندنیهای نوجوانان پیشی می گیرد.

رشد عددی کتابهای طی پانزده سال حرکت مثبتی را نشان می دهد، بویژه از سال ۱۳۵۸ شتاب رشد نسبت به سالهای پیش از آن بسیار زیاد بوده است. در رابطه با این افزایش، درصد کتابهای مناسب نیز از نوعی حرکت مثبت برخوردار است و تا سال ۱۳۵۶، بجز دو سه سال، این حرکت بالا رونده وجود داشته است. لیکن از سال ۱۳۵۷ درصد کتابهای مناسب بسرعت کاهش می یابد (نمودار شماره ۱)

همانطور که از جدول شماره ۲ برمی آید، ظاهراً "سنت انتشاراتی کتابهای کودکان و نوجوانان این سرزمین چنین بوده است که همیشه درصد کتابهای داستانی (نسبت به کتابهای غیر داستانی) از برتری چشمگیری برخوردار باشد. این نکته در مورد تعداد ترجمه (در مقایسه با تالیف) نیز صادق است. نمودار شماره ۲ نشان می دهد که بالاترین درصد کتابهای غیر داستانی متعلق به سال ۵۲ است. البته نوساناتی طی سالها مشاهده

می‌شود، ولی از سال ۵۶ تا ۵۸ کاهش درصد کتابهای غیر داستانی ادامه می‌یابد و پس از یک افت نسبتاً عمده در سال ۱۳۵۸، مجدداً روبه افزایش می‌گذارد، و این افزایش تا پایان سال ۱۳۶۰ ادامه می‌یابد.

تالیف نسبت به ترجمه سیرافزایشی معقولی را تا سال ۱۳۵۸ ادامه می‌دهد و از سال ۱۳۵۹، پس از یک افزایش چشمگیر (۸۴٪) در سال ۵۸، مجدداً "کاهش می‌یابد و این کاهش تا پایان سال ۱۳۶۰ ادامه می‌یابد. (نمودار شماره ۳)

در اینکه در طول عمر فعالیت‌های شورا حرکت محسوسی در بهبود وضع خواندنی‌های کودکان و نوجوانان پیش آمده تردیدی نیست، ولی اینکه این حرکت تا چه حد در اثر رهنمودها و توصیه‌های شورا به‌ناشران و مولفان اینگونه آثار بوده و یا اینکه عوامل بیرونی دیگر به چه میزان موثر بوده‌اند، نه هدف نوشته گزارش‌گونه حاضر است و نه منابع محدود مورد استفاده این گفتار اجازه چنین تحلیل و اظهار نظری را می‌دهد. آنچه می‌توان گفت این است که این ارقام و آمار، اطلاعاتی است که در دوره‌های مختلف نشریه شورا منعکس بوده است. برای اطلاعات مفصلتر می‌توان به دوره‌های مختلف این نشریه مراجعه کرد.

از سال ۱۳۵۸ شورا علاوه بر کتابهای مناسب که سنتاً در جدول خود و یا فهرستها از آن نام برده، و براساس معیارهای از پیش تعیین شده انتخاب گردیده بود، کتابهای مناسب ردیف دوم را نیز که می‌توانست جایی برای خود پیدا کند فراهم آورد. این نوع کتابها ستونی را در جدول تعداد آثار منتشر شده به‌خود اختصاص داد و این موضع تا حال حاضر نیز برای اینگونه کتابها محفوظ مانده است. شورا در توجیه این امر اشاره می‌کند که برای ارج نهادن به تلاش نویسندگان جوان "فهرست دومی نیز فراهم آورد و به عنوان کتابهایی که نکات مثبتی دارند... معرفی کرد." ۲۸

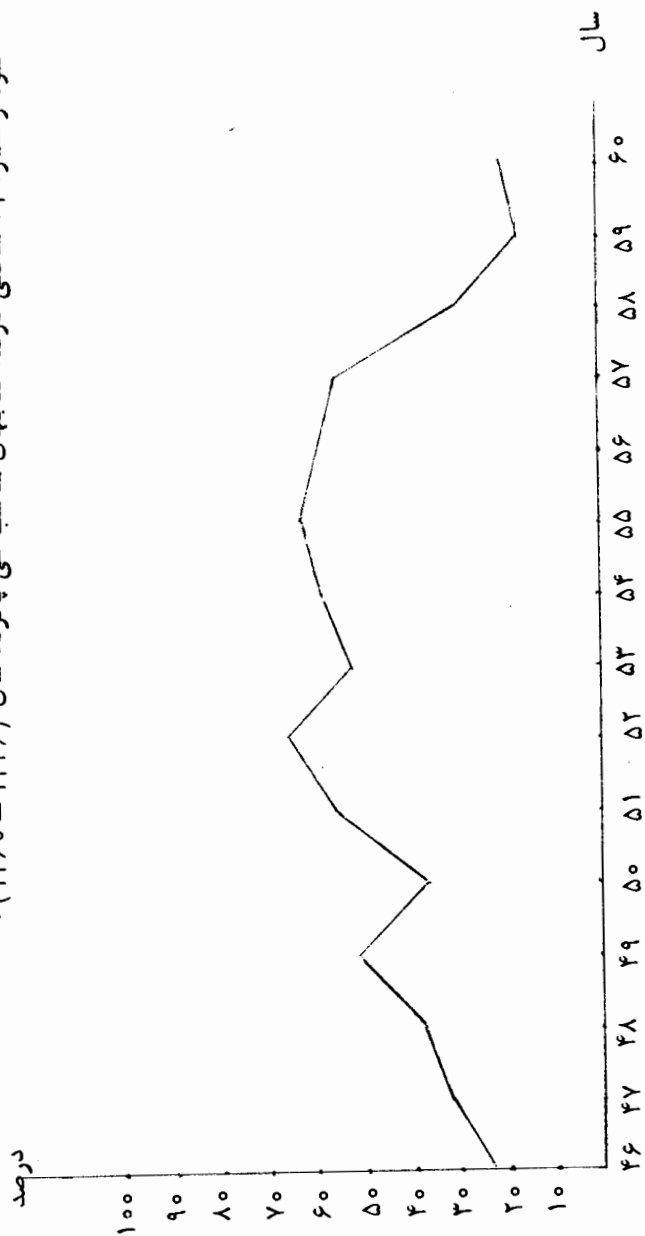
جدول شماره ۱. خواندنیهای کودکان و نوجوانان براساس گروههای
سنی در سالهای ۱۳۴۶ - ۱۳۶۰

گروه سنی	پیش از دبستان (درصد)	سالهای اول دبستان (درصد)	سالهای آخر دبستان (درصد)	نوجوانان (درصد)	متفرقه (درصد)	جمع کل (به عدد)	سال
۱۳۴۶	۱۴	۱۷	۴۷	۲۲		۱۲۸	
۴۷	۱۱	۱۶	۴۸	۲۵		۱۲۶	
۴۸	۱۰	۱۵	۵۹	۱۶		۱۷۷	
۴۹	۲۰	۲۴	۴۰	۱۶		۱۵۴	
۵۰	۱۴	۱۶	۴۳	۲۷		۱۷۵	
۵۱	۲۹	۲۱	۲۸	۲۲		۱۵۶	
۵۲	۷	۳۹	۳۹	۱۵		۲۱۱	
۵۳	۵	۳۳	۳۸	۲۴		۱۴۲	
۵۴	۱۳	۳۰	۳۰	۲۷		۱۷۵	
۵۵	۱۰	۲۴	۴۰	۲۶		۱۰۵	
۵۶	۷	۳۶	۲۲	۳۵		۱۴۲	
۵۷	۳	۱۳	۵۲	۲۲		۲۱۸	
۵۸	۶	۲۳	۳۴	۲۷		۳۸۲	
۵۹	۶	۲۳	۲۷	۲۷	۷	۴۳۳	
۶۰	۱۶	۲۶	۲۳	۳۱	۴	۳۵۷	

جدول شماره ۲. خواندنیهای کودکان و نوجوانان براساس نوع و مواد در سالهای ۱۳۴۶ - ۱۳۶۰

مناسب (درصد)	ترجمه (درصد)	تالیف (درصد)	غیر داستان (درصد)	داستان (درصد)	کل کتابها (به عدد)	نوع مواد
						سال
۲۳	۸۵	۱۵	۱۹	۸۱	۱۲۸	۱۳۴۶
۳۲	۸۸	۱۲	۱۶	۸۴	۱۲۴	۴۷
۳۸	۷۹	۲۱	۱۰	۹۰	۱۷۷	۴۸
۵۱	۷۸	۲۲	۱۴	۸۶	۱۵۴	۴۹
۳۳	۸۵	۱۵	۳۲	۶۸	۱۷۵	۵۰
۵۴	۷۴	۲۶	۴۰	۶۰	۱۵۶	۵۱
۶۴	۸۳	۱۷	۴۳	۵۷	۲۱۱	۵۲
۵۲	۶۵	۳۵	۲۷	۷۳	۱۴۲	۵۳
۵۹	۷۳	۲۷	۳۱	۶۹	۱۷۵	۵۴
۶۲	۵۵	۴۵	۲۹	۷۱	۱۰۵	۵۵
۵۹	۴۶	۵۴	۳۲	۶۸	۱۴۲	۵۶
۵۴	۲۲	۷۸	۲۴	۷۶	۲۱۸	۵۷
۳۰	۱۶	۸۴	۱۹	۸۱	۳۸۲	۵۸
۱۶	۳۴	۶۶	۳۴	۶۶	۴۳۳	۵۹
۲۰	۴۸	۵۲	۴۰	۶۰	۳۵۷	۶۰

نمودار شماره ۱. منحنی درصد کتابهای مناسب طی پانزده سال (۱۳۴۶-۱۳۶۰).

در سال ۱۳۵۸ پدیده‌نوی به ادبیات کودکان ونوجوانان راه یافت و آن همت نویسندگان کتابهای کودکان ونوجوانان در گردآوری آثار آنان بود. ۲۹ این آثار به چنان میزانی رسید که شورا ضروری دید دست به تحلیل و ارزشیابی مستقل این آثار بزند. ۳۰ چند نویسنده صاحب نام در همین سال، کار خود را به گردآوری و چاپ آثار کودکان ونوجوانان اختصاص دادند. در واقع به نیاز بزرگ نسل در حال رشد پاسخ گفتند. در این سال بیش از ۱۴ مجموعه و اثر از کار کودکان ونوجوانان انتشار یافت ۳۱ و حتی شورا به منظور تشویق این نویسندگان جوان جایزه ای به نام جایزه صمدبهرنگی تعیین کرد. ۳۲

در سال ۱۳۵۹ نیز ستونی دیگر به مجموعه ستونهای جدول آمار کتابها افزوده شد و آن ستون کتابهای کودکان استثنائی است که شامل ۲ کتاب برای کودکان کرولال می‌شد و به زبان اشاره تهیه شده بود، ولی ظاهراً در سال ۱۳۶۰ کتابی از این نوع منتشر نشد. به منظور تشویق و راهنمایی نویسندگان نوپا، شورا از سال ۱۳۵۵ به بررسی آثار دستنوشته پرداخت، و به سبب استقبالی که از این برنامه شد، در آذرماه ۱۳۶۰، گروهی تحت عنوان "گروه بررسی دستنوشته‌ها" تشکیل شد. این گروه پس از بررسی دستنوشته‌ها، خلاصه ای از نظرات پیشنهادی خود را برای صاحبان دستنوشته‌ها ارسال می‌داشت. ۳۳

فعالیت‌های انتشاراتی

شورا در رابطه با خواندنیهای کودکان ونوجوانان، انتشاراتی نیز

۲۹. همان، ۴۰.

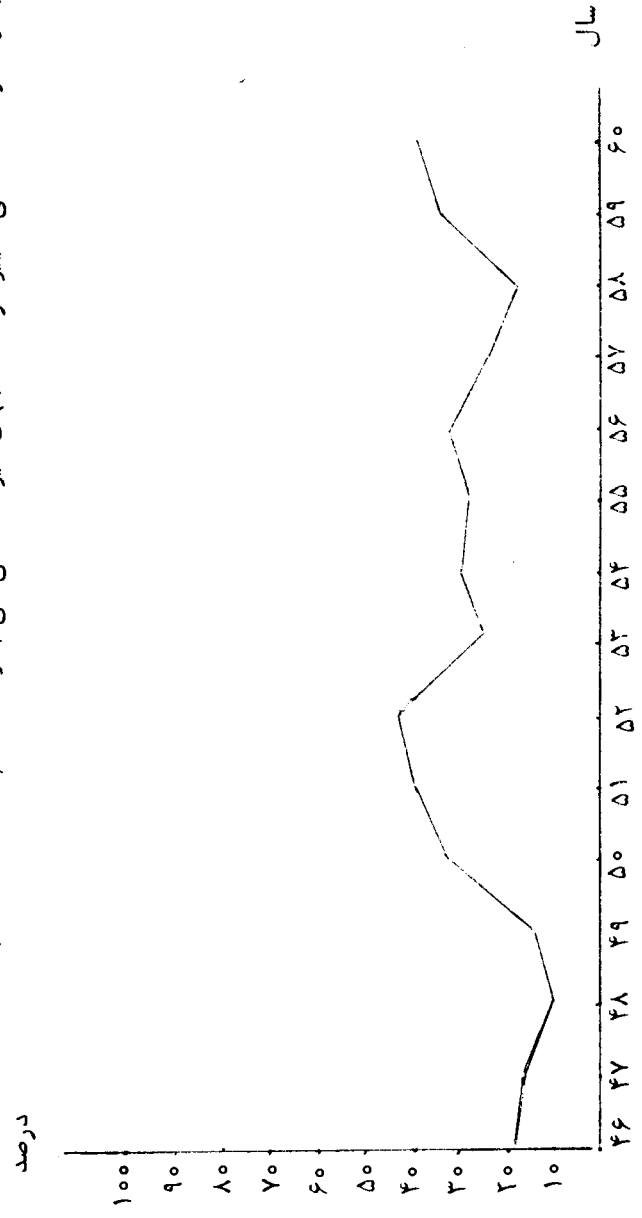
۳۰. همان، ۴۰-۵۰.

۳۱. همان، ۲۲.

۳۲. ۱۸ (۱) خرداد ۵۹، ۲۱-۲۲.

۳۳. ۱۹ (۳ و ۴) آذر و اسفند ۱۳۶۰، ۷.

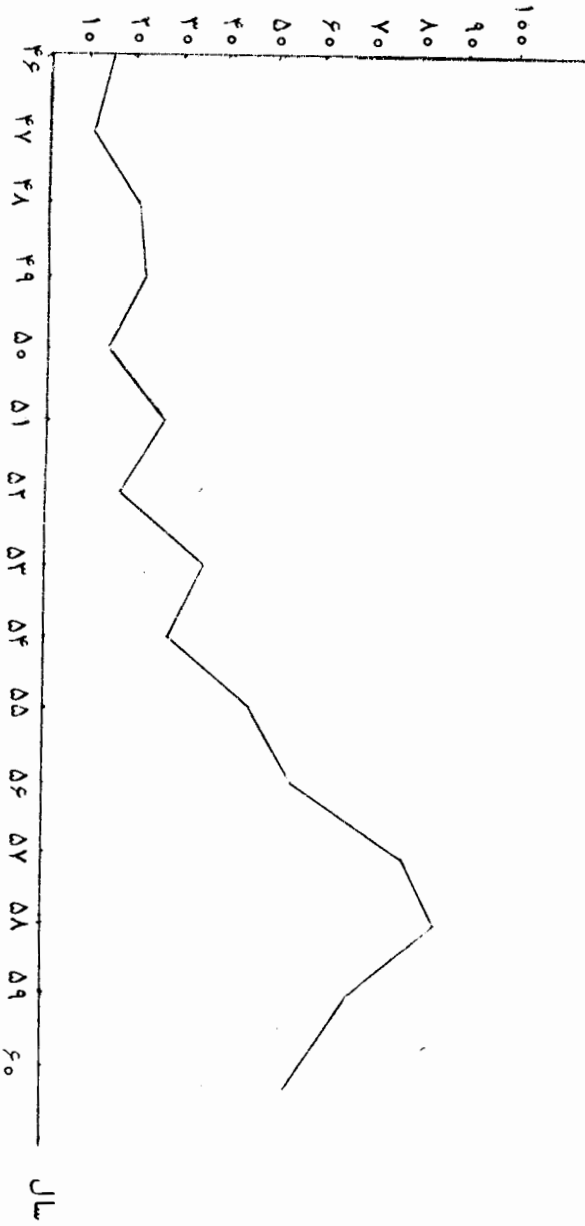
نمودار شماره ۰۲. منحنی تغییر درصد کتابهای غیر داستانی طی پانزده سال (۱۳۴۶-۱۳۶۰)

Yo

درصد

نمودار شماره ۳۰. منحنی تغییر درصد کتابهای تألیفی طی پانزده سال (۱۳۴۶ - ۱۳۶۰)

فراهم آورد. انتشارات عمده شورا را می‌توان به سه نوع تقسیم کرد. الف) متون درسی و شبه درسی، ب) کتب مرجع، ج) نشریه.

الف) محتوای متون نوع اول عمدتاً در رابطه با کتابداری در کتابخانه‌های مدارس و کودکان ویا اختصاصاً درس "ادبیات کودکان و نوجوانان" بوده‌است. کتابها و جزوات زیر را می‌توان از این نوع دانست:

طبقه بندی اعشاری دیوئی (۱۳۴۴)

انتخاب و انطباق منابع ادب فارسی برای تدوین کتابهای کودکان

و نوجوانان (۱۳۴۵)

نکاتی در باره ادبیات کودکان (۱۳۴۷)

گذری در ادبیات کودکان (۱۳۵۲)

سخنی با نویسندگان جوان (۱۳۵۹)

راهنمای نویسنده و ویراستار (۱۳۶۰)

ضمناً "نکاتی را باید در این زمینه مورد اشاره قرار داد. نخست آنکه تاریخهای فوق تاریخ نخستین چاپ این متون است واکثراً به تناسب نیاز چندین بار تجدید چاپ شده اند. دیگر آنکه مطالبی آماده چاپ وجود داشته که به عللی انتشار آنها به تعویق یا تعلیق افتاده است، از آن جمله می‌توان مجموعه مقالات فنی مندرج در نشریه شورا را نام برد که آماده شده و در اختیار ناشر قرار گرفته است.

ب) کتب مرجع منتشر شده یا در دست انتشار شورا را می‌توان به

دو نوع دسته بندی کرد:

۱) فرهنگنامه، ۲) کتابشناسی.

۱) فکر ضرورت یک فرهنگنامه فارسی که منعکس کننده فرهنگ ایرانی

و در رابطه با نیازهای خاص کودکان ایرانی باشد از دیرباز شورا را به خود مشغول داشته است. نخستین بار این فکر در مصاحبه ای که شورا با مسوولان فرهنگنامه ۱۸ جلدی انجام داده و در ۲۶ دیماه ۴۷ منتشر شده است تجلی کرد، ۳۴

و سپس در سمینارهای مختلف ملی در رابطه بانقاط ضعف دائره‌المعارفهای حاضر، ضرورت تدوین یک دائره‌المعارف مجدداً مورد تأیید قرار گرفت. لیکن از سال ۱۳۵۸ بود که شورا به‌این مساله بطور جدی پرداخت. در اسفند ۵۸، ضمن برشمردن گروههای مختلف کار، از گروهی به‌نام "گروه تنظیم فرهنگنامه" یاد شده^{۳۵} و در خرداد ۵۹ به فعالیت این گروه بطور مفصلتر اشاره گردیده‌است. در بهار ۵۹ کار مداوم این گروه و فعالیت اعضای آن چنین بیان شده‌است. "عناوین موضوعهای انتخاب شده از کتابهای درسی ابتدائی و راهنمائی، دائره‌المعارف مصاحب، دائره‌المعارف ۱۸ جلدی کودکان، برگه‌نویسی و برای بررسی نهایی گروه آماده شد. این فرهنگنامه که برای سنین ۱۰ تا ۱۶ سال و منطبق با نیازهای اساسی کودکان و نوجوانان ایرانی تهیه می‌شود بین سه تا پنج هزار عنوان را دربردارد. "۳۶ در پاییز ۱۳۵۹ شورا مجدداً به این گروه اشاره می‌کند و ضمن اشارات کم و بیش مشابه به نکات پیشین، وظایف این گروه را چنین برمی‌شمارد:

۱. تشکیل هیات دبیران و ویراستاران فرهنگنامه
۲. تنظیم نهایی عنوان مقالات اصلی و فرعی
۳. تنظیم خط مشی کلی مقالات فرهنگنامه
۴. دعوت از مولفان و نویسندگان مقالات
۵. تدوین فرهنگنامه و تنظیم مجلات

البته همانطور که شورا خود نیز اشاره کرده‌است، کار فرهنگنامه کاری دراز مدت است و به سالها تلاش نیاز دارد. ۳۷

طرح درازمدت تهیه و تدوین فرهنگنامه در اواخر پاییز سال ۱۳۶۰ وارد سومین سال کار خود شد. در این زمان فرهنگنامه ابعاد مطالعاتی و

۳۵. ۷۷. (۴) اسفند ۵۸، ۸۰.

۳۶. ۱۸. (۱) خرداد ۵۹، ۱۰-۱۱.

۳۷. ۱۸. (۲ و ۳) شهریور-آذر ۵۹، ۹-۱۰.

تحقیقاتی گسترده ای یافته بود. در گزارشی که دبیر فرهنگنامه در زمستان ۱۳۶۰ ارائه داده اشاره شده است که نخستین گروه آزمایشی فرهنگنامه در زمستان ۵۹ با دعوت از ۲۵ تن از دانشمندان و ادبا تشکیل شد.

این گروه تهیه نخستین مقالات را برعهده گرفت. این کار آزمایشی نشان داد که به سازمانی منظم و علاقه‌مند نیاز هست. با توجه به این امر "طی سال ۱۳۶۰ نهایت تلاش به عمل آمد تا سازمان فرهنگنامه شکل بگیرد." ۳۸ هیأت ویراستاران زبان و بیان، گروه‌های موضوعی، گروه پشتیبان، دبیرخانه، و مرکز منابع تعیین گردید و وظایف گروه‌ها مشخص شد. راهنمای نویسنده و ویراستار نیز در همین رابطه تالیف و توزیع شد. ۳۹ در سال ۱۳۶۰ "طرح سازمان کار فرهنگنامه کودکان و نوجوانان ایران" در نشریه شورا منعکس گردید.^{۴۰} (نمودار شماره ۴).

شورا گاه با انجمنها و مجامع علمی، به عنوان گروه‌های موضوعی فرهنگنامه ارتباط برقرار کرده است. از جمله این مجامع می‌توان از شورای عالی گیاه‌شناسی، جامعه دامپزشکان، و جامعه دندانپزشکان ایران نام برد. طی تابستان و پاییز ۱۳۶۰، شورا از حدود سیصد نفر از دانشمندان و ادبا و متخصصان رشته‌های مختلف برای همکاری دعوت به عمل آورد.^{۴۱} این همکاری می‌توانست بر توان علمی و پژوهشی دست‌اندرکاران فرهنگنامه بیفزاید.

گزارش دبیر فرهنگنامه، ضمن اشاره به نکات اساسی مربوط به فرهنگنامه، هدف از تدوین چنین منبعی را اینگونه مورد اشاره قرار می‌دهد:
 ۱. منبعی معتبر و موثق همراه با آگاهی‌های درست و مستند بسا

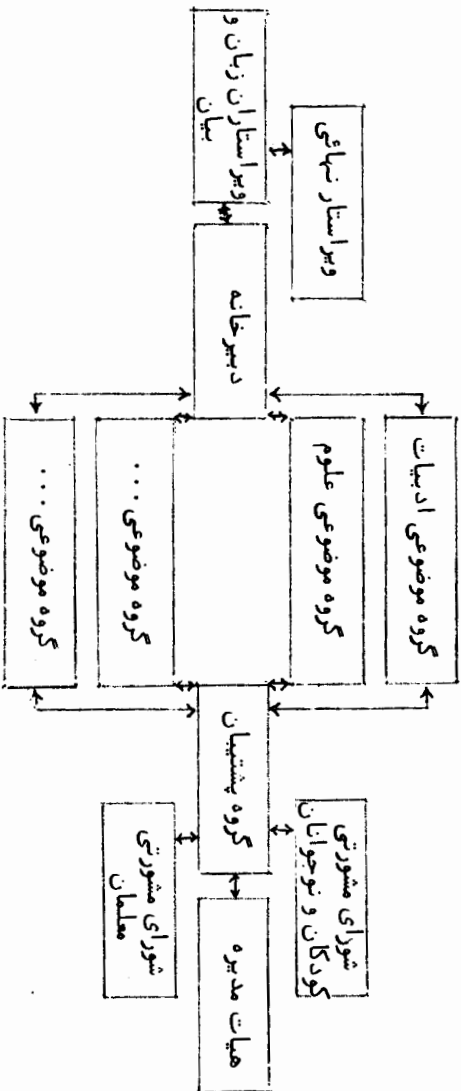
۳۸. ۱۹۰ (۳ و ۴) آذر و اسفند ۱۳۶۰، ۱۱.

۳۹. همان، ۱۲.

۴۰. ۱۹۰ (۳ و ۴) آذر و اسفند ۱۳۶۰، ص ۱۲.

۴۱. ۴۹ (۳ و ۴) آذر و اسفند ۱۳۶۰، ص ۱۳.

نمودار شماره ۰۴ طرح سازمان کار فرهنگنامه کودکان و نوجوانان ایران در سال ۱۳۶۵

دیدگاهی علمی .

۲ . مردمی و الهام گرفته از تاریخ و فرهنگ ایران و منطقه .

۳ . شوق انگیز و برانگیزاننده خواننده به مطالعه بیشتر . ۴۲

در پایان گزارش اظهار امیدواری شده است که در مراحل بعد نیز گروه فرهنگنامه بتواند از طریق شور و تبادل نظر و استفاده از انتقادات و پیشنهادات ، مطالعه تحقیق و بیش از همه با تکیه بر صداقت و ایمان به درستی ، ضرورت کار ، پشتکار و ایستادگی بتواند این مرحله از کار را نیز طی کند . ۴۳

۲) شورا از بدو تاسیس ، بویژه پس از تعیین ضوابط تشخیص کتاب مناسب ، پیوسته کتابهای مناسب کودکان و نوجوانان را در معرض اطلاع علاقه‌مندان قرار می‌داد . این سیاهه‌ها یا به عنوان بخشی از شماره‌های نشریات بوده و یا به شکلی مستقل و در تیراژ وسیع منتشر می‌شده است . کتابشناسیهای مستقل از ۱۳۴۲ پیوسته به صورت ادغام شده یا متمم منتشر گردیده است ، و گاه عده‌ای از علاقه‌مندان و یا دانشجویان با استفاده از فهرستهای شورا ، دست به انتشار کتابشناسی زده اند . این کتابشناسیها پیوسته راهگشای انتخاب کتاب برای کتابخانه‌های مدارس ، کودکان و نیز پدر و مادرها و مربیان جهت خرید کتاب مناسب بوده است .

ج) . نشریه شورای کتاب کودک که از اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۲ شروع به انتشار کرد ، با نامهای مختلف " ماهنامه " ، " نشریه " ، و " گزارش " منتشر شد . از سال ۱۳۵۱ عنوان گزارش شورای کتاب کودک همراه با آرم مخصوص شورا پذیرفته شده و تا به امروز نیز محفوظ مانده است .

۴۲ . همان ، ۱۳ - ۱۷ .

۴۳ . همان ، ۱۶ - ۱۷ .

۴۴ . ۱۵ (۱) خرداد ۱۳۵۶ ، ۶ .

گرچه نشریه شورا از آغاز عنوان " ماهنامه " را بکار می‌برد ولی هیچگاه بصورت ماهانه منتشر نشد. از سال ۱۳۴۲ تا پایان ۱۳۴۴ سالی شش شماره و از سال ۱۳۴۵ به بعد به صورت فصلنامه و سالی چهار شماره به صورت مستقل یا ادغام شده منتشر گردید (بجز سال ۱۳۵۷ که فقط یک شماره منتشر شد) .

محتوای نشریات تطوّر مثبتی را نشان می‌دهد. شماره های نخست بیشتر جنبه خبری داشت و به گزارش آنچه در دنیای خواندنیهای کودکان و نوجوانان رخ می‌داد محدود می‌شد، ولی طی زمان، یکی از مهمترین منابع تحقیقاتی شد که در زمینه خاص خود بگانه بود. مقالات و گزارشهای ارزنده ای در آن یافت می‌شد که جای دیگری به چنگ نمی‌آمد. این نشریه در پایان دارای فهرست مطالب به زبان انگلیسی است و برای کلیه شعب ملی دفتر جهانی کتاب برای خردسالان (IBBY) ارسال می‌شود. ^{۴۴}

نشریه شورا یکی از مجراهای موثر ارتباط میان شورا و دست‌اندرکاران ادبیات کودکان بوده و هست. انعکاس گسترش فعالیتهای مختلف شورا را می‌توان در مسیر حرکت این نشریه سراغ گرفت. هرگاه فعالیتی مرتبط با زمینه خواندنیهای کودکان و نوجوانان انجام می‌شد، شورا خوانندگان نشریه خود را از کم و کیف آن آگاه می‌ساخت.

از سال ۱۳۵۲ شورا تصمیم گرفت سیاهه مقالات مربوط به کتاب و مطالعه کودکان و نوجوانان را از کلیه نشریات گردآوری کرده و به صورت "مقاله نامه" در نشریه خود منعکس سازد. از سال ۱۳۵۴ به معرفی کتب فنی (کتبی که درباره کتاب و کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان نوشته می‌شد) پرداخت و در نخستین شماره سال ۵۴ سه کتاب از این نوع را معرفی کرد. ^{۴۵} از جمله ابتکارات دیگری که جلوه های آن را در نشریه می‌توان یافت، گفتگو

۴۴ . ۱۵ (۱) خرداد ۱۳۵۶ ، ۰۶

۴۵ . ۱۳ (۱) خرداد ۵۴ ، ۲۷ - ۲۸

با کودکان در باب محتوای کتابهایی بوده که خوانده‌اند. ما بسیار داشته‌ایم که بزرگسالان در باب کتابهای کودکان اظهار نظر کرده اند ولی اینکه کودکان، خود در باب خواندنیهای خویش نظر دهند برای نخستین بار در این نشریه منعکس گردید.

در رابطه با مجلاتی که خاص کودکان و نوجوانان منتشر می‌شد، شورا از سال ۱۳۴۵ اقدامی جدی به عمل آورد، و مقدمات تحقیقی را در بهار ۱۳۴۵ فراهم ساخت، و از مهر همان سال جنبه اجرایی آن شروع شد. غرض از این اقدام، بررسی وضع مجلات از لحاظ جنبه های تربیتی آنها بود. در رابطه با این بررسی اشاره گردیده که "... تعداد مجلات و نشریات مربوط به کودکان و نوجوانان زیاد شده است. علاوه بر مجلاتی که بطور رسمی از طرف موسسات مسئول چاپ و منتشر می‌شود چندین مجله مخصوص کودکان و نوجوانان نیز از طرف موسسات خصوصی و بنگاههای انتشاراتی چاپ و پخش می‌گردد. چون هدف این موسسات در درجه اول یک هدف اقتصادی است متأسفانه جنبه تربیتی مساله کمتر ملحوظ می‌شود و در نتیجه اغلب مطالب این قبیل مجلات از لحاظ اجتماعی و تربیتی بسیار ضعیف است و با کمال تأسف باید گفت که همراه با بدآموزیهایی نیز هست." ۴۶ البته از سال ۱۳۵۷ تعداد مجلات این سنین افزایش چشمگیری یافت بطوریکه در اسفند ۵۸، گزارش شورا عنوان ده مجله را که خاص این سنین تهیه شده منعکس کرده است. ۴۷

فعالیت‌های دیگر

شورا هیچگاه خود را در چارچوب تعریف سنتی کتاب محصور نکرده و کلیه امور فرهنگی مربوط را زیر پوشش فعالیت‌های خود قرار داد. یکی از

۴۶. ۵ (۱) خرداد ۴۶، ۴.

۴۷. ۱۷ (۴) اسفند ۵۸، ۱۲-۱۶.

این نمونه ها، فیلمهای خاص کودکان و نوجوانان بود که فستیوال سالانه آن از ۱۳۴۵ آغاز گردید، درهفتمین سال و در رابطه با فستیوال بین‌المللی فیلمهای کودکان (۹ تا ۱۹ آبان ۱۳۴۵) مقاله‌گونه‌ای تحت عنوان "فیلم در خدمت ادبیات کودکان" منتشر ساخت و ضمن تحلیل مختصری از فیلمهای فستیوال اشاره کرد که "باید توجه داشت که امروز فیلم‌رانی توان از ادبیات کودکان جدا دانست. چه تمام فیلمهای کودکان بر مبنای داستانها و سرگذشتهایی تنظیم شده اند که یا از کتابهای کودکان الهام می‌گیرند یا توسط نویسندگان امروزی برای فیلم تهیه می‌شوند...^{۴۸}" شورا در تمام سالهایی که فستیوال برگزار می‌شد نظر خود، کودکان و نوجوانان، مسوولان برگزاری، داوران و سایر علاقه‌مندان فیلمها را در نشریات شورا منعکس می‌ساخت و نقاط قوت و ضعف فیلمها را مورد بررسی قرار می‌داد.

از آنجا که دامنه فعالیت‌های شورا روز به روز گسترش می‌یافت، ناگزیر تقسیم‌کار پیش می‌آمد و گروههای مختلف شکل می‌گرفت. در اسفند ۵۸، شورا خبر از گروههایی می‌دهد که به امور مربوط به تهیه مواد نوشته برای کودکان و نوجوانان می‌پردازند. از این گروهها چنین یاد شده است:

۱. گروه تنظیم تاریخ و فرهنگ ایران
۲. گروه تنظیم فرهنگنامه
۳. گروه تهیه و تدوین کتابهای علمی
۴. گروه ترجمه آثار زبده ادبیات خارجی
۵. گروه ترجمه آثار قومی
۶. گروه تالیف^{۴۹}

در آذر ماه ۵۹، گروهها با اندکی تغییر به شکل زیر معرفی می‌گردند که کلیه گروههای فعال موجود شورا را در بر می‌گرفته است:

۴۸. ۴ (۳) آذر ۴۵، ۱۰.

۴۹. ۱۷ (۴) اسفند ۵۸، ۷-۸.

۱. گروه بررسی
۲. گروه فرهنگنامه
۳. گروه تدوین کتابهای علمی
۴. گروه تاریخ
۵. گروه کتابهای کودکان استثنائی
۶. گروه ترجمه
۷. گروه تالیف

شرکت در سمینارها و مجامع

شورا از بدو تاسیس سه سمینار ملی در سالهای ۴۲، ۴۶، و ۵۲ تشکیل داد که در آنها مسائل مربوط به کتاب و خواندنیهای کودکان و نوجوانان مطرح می شد. شورا علاوه بر شرکت فعال در اینگونه مجامع، در واقع رابطی بود میان مجامع بین المللی و دست اندرکاران ادبیات کودکان، که در جهت آگاهی آنان نسبت به رویدادها کوشش می کرد.

علاوه بر این سمینارها، شورا در مجامع دیگر نیز شرکت فعال داشت. فی المثل در پنجمین سمینار منطقه ای یونسکو که از ۲۲ فروردین تا ۷ اردیبهشت ۴۳ در تهران و در کتابخانه ملی برگزار گردید و مربوط به ادبیات کودکان در کشورهای جنوب آسیا بود، چهار نفر از اعضای شورا شرکت داشتند.^{۵۱} در سمینار مشابه بعدی که در ۱۳۴۶ تشکیل گردید نیز شورا دو نماینده داشت.^{۵۲} از طریق همکاری با مرکز بین المللی تحقیقات در باره اطفال (وابسته به یونیسف) شورا توانست کتابخانه های بین المللی را برای دریافت کتابهای مختلف فارسی علاقه مند سازد.^{۵۳} ضمناً شورا در آخرین

۵۰. ۱۸ (۲ و ۳) شهریور - آذر ۵۹، ۸ - ۱۴.

۵۱. ۲۰ (۱ و ۲) خرداد - شهریور ۴۳، ۲ و ۵.

۵۲. ۵ (۳) آذر ۴۶، ۴ - ۶.

تحقیق جهانی خانم جلالین در باره "جهان از دیدگاه کودکان" همکاری داشته است. ۵۴

در سال ۱۳۵۴ برای نخستین بار یکی از اعضای فعال شورا" در هیات جهانی داوران جایزه اندرسن عضویت یافت. در این هیات افرادی از کشورهای فرانسه، برزیل، شوروی، چکسواکی، ایالات متحده، انگلستان و اسکانندیناوی شرکت داشته‌اند "۵۵. از جمله همکاریهای بین‌المللی دیگر می‌توان از شرکت شورا در جلسه کمیته اجرائی دفتر جهانی کتاب برای کودکان و نوجوانان و همکاری با مجله "بوک‌برد" نام برد ضمناً در سال ۱۳۵۵ شورای کتاب کودک از طرف دفتر جهانی کتاب برای کودکان و نوجوانان مأموریت یافت که مواد و پیشنهادات لازم برای برگزاری این روز را تهیه کند و برای کلیه شعبه‌های ملی این دفتر ارسال دارد. پوستر، شعار و پیام. این روز نیز با تلاش و همکاری این شورا تهیه گردید. ۵۶

با توجه به آنچه گذشت شورا در هر مجمع و محفلی، چه در داخل و چه در خارج کشور، هدف اساسی خود را که کمک به بهبود خواندنیهای کودکان و نوجوانان بوده از یاد نبرده است. گذری در کارنامه بیست ساله شورا به هر نظاره‌گر منصفی نشان می‌دهد که آنچه انجام گرفته در راه‌نیل به همان هدف بوده و نامجوئی و انحصارطلبی نتوانسته است چهره فرهنگی آن را بی‌آلاید. قضاوت در باب کم و کیف کار شورا را در آینده شناسنامه تاریخی‌اش، بی‌نظرانی که از نزدیک با آن آشنا بوده‌اند، و سرانجام مرکز ثقل کلیه فعالیت‌هایش - یعنی کودکان - برعهده خواهند داشت.

۵۴ . ۸ (۳) آذر ۰۴۹ . ۵

۵۵ . ۱۳ (۱) خرداد ۰۵۴ . ۳

۵۶ . ۱۴ (۱) خرداد ۰۵۵ ، ۶ - ۷ .

شورا در رابطه با ترویج کتاب و کتابخوانی ثریا قزل‌ایاغ

بی‌تردید، یکی از مهمترین هدفهایی که شورای کتاب کودک برای خود قائل است: "کمک به دسترسی تعداد هرچه بیشتر کودکان و نوجوانان ایرانی به کتاب و خواندنیهای مناسب آنان"^۱ است. تلاش این گزارش بر آن است که تا حد امکان، تصویری روشن ولی فهرست‌وار از تجربه‌های بیست ساله شورای کتاب کودک، در رابطه با ترویج کتاب و کتابخوانی به دست دهد، با این امید که حاصل کار راهگشا باشد.

کتابخانه و کتابداری

الف - کمک به ایجاد و گسترش کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان؛ در بند چهارم ماده^۲ چهارم فصل دوم؛ "هدفها و فعالیتها"، در اساسنامه^۳ مصوبه^۴ مورخ ۱۲/۱۰/۴۱ شورای کتاب کودک چنین آمده است: "تشویق و ترغیب افراد و سازمانهای فرهنگی به ایجاد محل و وسائل لازم برای مطالعه کودکان و نوجوانان مانند کتابخانه و انتشار کتابهای مناسب برای کودکان و نوجوانان"^۲

قرار گرفتن چنین بندی را در فصل مربوط به هدفها و فعالیتها نمی‌توان اتفاقی تلقی کرد. توجه به ایجاد و گسترش کتابخانه‌های کودکان نشانگر شناخت عمیق ریشه^۴ دردهاست. در شرایطی که درصد بیسوادان بالاست، فقر اقتصادی مانع بزرگ خرید کتاب از طرف پدران و مادران و

۱- ۱۷ (۲) شهریور ۱۳۵۸، ۲۴.

۲- اساسنامه^۳ شورای کتاب کودک، فصل دوم؛ "هدفها و فعالیتها"، ماده^۴

۴ بند ۴، صفحه، ۳.

کودکان به‌شمار می‌آید، قیمت کتاب به دلیل تیراژ کم، گران است و در اثر سطح نازل فرهنگی، کتابخوانی گسترش نیافته است، کتابخانه، اعم از عمومی یا آموزشگاهی می‌تواند تا حدودی در دست یافتن کودکان و نوجوانان به کتاب مؤثر واقع شود.

در اسفند ماه ۴۱، یعنی در دومین ماه حیات شورا، نمایشگاهی از کتابهای کودکان و نوجوانان برگزار می‌شود و مورد توجه و استقبال قرار می‌گیرد. نتایج بدست آمده از این نمایشگاه شورا را در فکر خود برای ایجاد و گسترش کتابخانه های کودکان مصمم تر می‌سازد. "نکته" دیگری که این نمایشگاه برای ما کاملاً محرز کرد لزوم ایجاد کتابخانه های عمومی برای کودکان و نوجوانان است. بچه‌ها از خواندن سیر نمی‌شوند ولی متأسفانه کتاب در دسترس آنان نیست"^۳

گرچه کلیه حرکت‌های پراکنده‌ای را که در رابطه با حیات بخشیدن به کتابخانه‌های کودکان صورت می‌گیرد نمی‌توان مستقیماً نتیجه فعالیت‌های شورای کتاب کودک دانست ولی از آنجا که اولین بنیان‌گزاران شورا اکثراً از میان مدیران مدارس، آموزگاران و کتابداران هستند می‌توان تاثیر غیر-مستقیم شورا را بر این حرکتها حس کرد.

در سال ۴۲ کتابخانه مخصوص کودکان و نوجوانان زیر نظر اداره کل امور تربیتی شهرتهران در پارک خیام‌گشایش می‌یابد و با حق عضویت ۵ ریال درهای خود را به روی کودکان و نوجوانان می‌گشاید.^۴

در آستانه دومین سال فعالیت شورا، مجمع بحث درباره کتاب‌های کودکان و نوجوانان با شرکت جمعی از صاحب نظران برگزار می‌شود (دیماه ۴۲). در این مجمع رسیدگی به اهمیت کتابخانه های عمومی و مدارس در دستور کار یکی از کمیته های فرعی قرار می‌گیرد: "بند ۸ - کتابخانه‌های

۳-۱ (۱) اردیبهشت ۴۲، ۱

۴-۱ (۲) ۴۰۰۰۰۰۰

عمومی کودکان و مدارس چه اهمیتی در پیشرفت کتابخوانی و بهبود وضع کتابها دارد؟^۵ در پایان، کمیته حاصل کار خود را طی گزارشی جمع بندی می کند. ابتدا با برشمردن موانع مهم ایجاد و توسعه کتابخانه های عمومی و مدارس، به ریشه های این مشکل می پردازد. از جمله مهمترین این موانع، "عدم علاقه معلمان، عدم توجه مسئولان به اهمیت کتابخانه، نبودن بودجه کافی".^۶ عنوان می شود. سپس کمیته پیشنهادهای خود را در جهت ایجاد و گسترش کتابخانه به سازمانها و گروههای مسئول ارائه می نماید که مهمترین نکات آن از این قرار است: "ایجاد کتابخانه نظیر کتابخانه پارک خیام توسط شهرداریها، ایجاد کتابخانه های کوچک در مدارس ابتدایی و متوسطه، گنجاندن ساعت مطالعه و روش استفاده از کتابخانه در برنامه درسی، استفاده از جراید و رادیو تلویزیون برای جلب توجه عموم به مسئله کتاب و کتابخوانی".^۷ تشکیل نمایشگاه فصلی، انتشار جزوه به منظور ترویج فن کتابداری بین آموزگاران از طرف شورای کتاب کودک از جمله سایر پیشنهادهای مهم این کمیته است.

نتایج حاصله از این مجمع، چارچوب فعالیتهای آینده شورا را به صورت گروههای کار معین می کند. یکی از این گروهها، گروه کتابخانه است. از وظایف و هدفهای این گروه یکی همکاری با وزارت فرهنگ و هنر و شهرداریها در ایجاد و گسترش کتابخانه های مدارس و کودکان و دیگر تشکیل کتابخانه تحقیقاتی شورا برای ارائه خدماتی به مربیان، محققان و ناشران است.^۸

در دومین سال فعالیت شورا طرح تشکیل کتابخانه های عمومی در

۵- ۱ (۵) آذر ماه ۴۲، ۳.

۶- ۱ (۶) اسفند ماه ۴۱، ۱۵.

۷- ۱ (۶) اسفند ماه ۴۲، ۱۵.

۸- ۲ (۱-۲) تیر ماه ۴۳، ۳.

مجلس سنای وقت مطرح می‌گردد و متعاقب آن مقررات جدید کتابخانه‌های دبستانی اعلام می‌شود. در مصوبه هزار و هفتاد و ششمین جلسه شورای عالی فرهنگ (تیرماه ۴۳) چند ماده به تشکیل کتابخانه در دبستان اختصاص می‌یابد.^۹

بلافاصله شورا آمادگی کامل خود را برای کمک به ایجاد کتابخانه های مدارس و تهیه فهرست کتابهای مفید اعلام می‌دارد.^{۱۰} در تابستان سال ۴۵، شورا با توجه به نیاز کودکان و نوجوانان به مطالعه در ایام تابستان، به وزارت آموزش و پرورش توصیه می‌کند مدارس دارای کتابخانه را در ایام تابستان در روزهای معینی باز نگاه دارد و به مدارس فاقد کتابخانه امکان دهد که براساس فهرست کتابهای مناسب شورای کتاب کودک از کودکان بخواهند تا با خرید یک جلد کتاب به بنیان‌گذاری کتابخانه مدرسه خود کمک نمایند. ضمناً شورا یک بار دیگر آمادگی خود را برای هرگونه کمک اعلام می‌دارد.^{۱۱} در این سال دامنه فعالیت‌های شورا به شهرستانها نیز کشیده می‌شود. از شهرها و روستاهای مختلف برای هیئت مدیره نامه‌هایی می‌رسد که در آنها تقاضای کمک برای تشکیل کتابخانه در مدارس مطرح می‌گردد. هیئت مدیره ابتدا به یکایک این نامه‌ها پاسخ می‌گوید و حتی در مواردی کتابهای درخواستی آنها را خریداری و ارسال می‌دارد.^{۱۲} ولی پس از آن به فکر اختصاص دادن صفحاتی از گزارش شورا به اظهار نظرهای کتابداران شهرستانی جامه عمل می‌پوشاند. از این پس گزارش شورا شامل نامه‌های کتابداران شهرستانی است که از تجربه‌های خود در بنیان‌گذاری کتابخانه در شهر یا روستای خود سخن می‌گویند.

۹ - (۳) مهر ماه ۴۳، ۴.

۱۰ - (۳) مهر ماه ۴۳، ۴.

۱۱ - (۱) خرداد ماه ۴۵، ۱۲.

۱۲ - (۳) خرداد ماه ۴۵، ۴.

شورای کتاب‌کودک از هر فرصتی برای رساندن پیام خود بهره می‌گیرد. در سمینار منطقه ای مولفان کتاب برای عامه و کودکان و نوجوانان که از ۲۰ - ۲۵ آبان‌ماه ۴۶ در تهران تشکیل می‌گردد دو تن از اعضای هیئت مدیره شرکت می‌کنند. در نتایج حاصله از سمینار بر لزوم ایجاد و توسعه کتابخانه هاسحه گذارده می‌شود. ۱۳

در بسیاری از موارد یاران شورا بر این اندیشه‌اند که پیشنهادها و توصیه های شورا به مسئولان و دست‌اندرکاران، محلی از اعراب نمی‌یابد. ولی شواهد امر گواه چیز دیگری است. وزارت آموزش و پرورش اعلام می‌دارد که در تابستان، در هریک از نواحی یازده‌گانه خود دو کتابخانه آموزشی (یک دخترانه و یک پسرانه) راهم‌روزه از ساعت ۸ تا ۱۲ و ۵ تا ۷ دایرنگاه خواهد داشت و تنها شرط استفاده از آن، ارائه کارت تحصیلی خواهد بود. ۱۴ متعاقب آن، کتابخانه‌های کانون نیز با ایجاد برنامه های خاصی برای دانش‌آموزان به میدان قدم می‌گذارند.

توجه به مسائل و مشکلات کودکان و نوجوانان ایرانی در رابطه با کتاب و کتابخوانی شورا را از درگیر شدن در مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی باز نمی‌دارد چرا که این گونه فعالیتها را نه در تضاد با وظایف اصلی بلکه در راستای آن می‌یابد. در این رابطه، با حفظ تماسهای بین‌المللی و مبادله اطلاعات و تجربه‌ها به دست‌اندرکاران تازه‌کار کتابهای کودکان در ایران کمک می‌کند. یکی از این فعالیتها انتخاب و ترجمه مقاله های فنی خوب مندرج در نشریات معتبر بین‌المللی و منعکس نمودن آنها در گزارش شورای کتاب کودک است. بحث در باره ارزشهای هریک از این مقالات در این محدوده نمی‌گنجد و تنها به ذکر پاره‌ای از عنوانها بسنده می‌شود: "کتابخانه در مدارس ژاپن" ۱۵، کتابخانه‌های مدارس پایه اصلی و اساس واقعی اصلاح

۱۳ - ۵ (۱) آذر ماه ۴۸، ۴

۱۴ - ۷ (۱) خرداد ماه ۴۸، ۴

۱۵ - ۷ (۳) آذر ماه ۴۸، ۵

داخلی مدارس "۱۶"، "کتابخانه های کودکان در زاین" ۱۷.

در بهار سال ۴۹ شورا از برون به درون می آید. در این سال آرزوی دیرینه شورا برای داشتن یک کتابخانه تحقیقاتی با تدوین اساسنامه این کتابخانه به عمل نزدیک می شود و متعاقب آن این کتابخانه با بودجه اهدایی افراد و سازمانهای علاقمند در محل موسسه ملی روانشناسی تشکیل می گردد. ۱۸

در سال ۵۱ این کتابخانه تحقیقاتی با بیش از ۲۰۰۰ جلد کتاب فارسی و انگلیسی و سایر زبانها و همچنین نشریات فنی ایرانی و غیر ایرانی به طور غیر رسمی مورد استفاده دانشجویان علاقمند قرار می گیرد. ۱۹

تابستان ۵۳ دو کتابدار نیمه وقت همکاری خود را با کتابخانه شورا آغاز می کنند و در آذرماه این کتابخانه با مجموعه ای برابر ۳۶۸۰ جلد کتاب فارسی و ۱۲۰۰ جلد کتاب غیر فارسی و نشریات خدمات گسترده تری را عرضه می نماید. ۲۰ ضمناً مجموعه کتابخانه باروش طبقه بندی دستی طبقه بندی می شود. ۲۱

سال ۵۷ برای شورای کتاب کودک سال به ثمر نشستن تمام تلاشهایی است که در جهت ایجاد و گسترش کتابخانه های آموزشگاهی به طور مستقیم یا غیر مستقیم و در طی سالهای متمادی کرده است. بخشنامه جدید وزارت آموزش و پرورش با تأمین بودجه، مکان و کتابدار متخصص برای کتابخانه هایی که بیش از ۲۰۰۰ جلد کتاب دارند رسماً "براین واحد زنده و پویا در قلب

۱۶ - ۸ (۳) آذر ماه ۴۹، ۱۰ - ۱۴.

۱۷ - ۱۶ (۱) خرداد ماه ۵۶، ۲۵.

۱۸ - ۸ (۴) اسفند ماه ۴۹، ۳.

۱۹ - ۱۰ (۴) اسفند ماه ۶، ۲.

۲۰ - ۱۵ (۳) آذر ماه ۵۶، ۸.

۲۱ - ۱۲ (۴) اسفند ماه ۵۳، ۶.

آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان صحه می‌گذارد. ۲۲ ضمناً به دلیل مصادف بودن این سال با سال جهانی کودک فعالیتهای شورا برای تاسیس و گسترش کتابخانه‌های آموزشی بیشتری شود. شورا با انعکاس پیشنهادهای دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان همکاری سازمانهای دی ربط را به برگزاری هرچه وسیعتر این سال در کتابخانه‌ها جلب می‌نماید. در همین رابطه با جلب حمایت سازمانها و انتشاراتی ها و با بهره گیری از هدیه های نقدی اعضای شورا گامهای موثری در جهت ایجاد کتابخانه های کوچک شهری و روستایی برمی دارد. ۲۳

در هجدهمین سال فعالیت شورا کتابخانه تحقیقاتی با ۳۹۵۰ کتاب فارسی و حدود ۱۵۰۰ حلد کتاب به زبانهای منوع اروپایی، آسیایی، و همچنین با دارا بودن مجموعه مفیدی از نشریات معتبر خارجی و پایان نامه های دوره های لیسانس و فوق لیسانس به کتابخانه‌های پرتحرک برای پژوهشگران و دانشجویان و علاقمندان به ادبیات کودکان مبدل می‌شود. ۲۴ از سال ۵۷ به بعد اخبار مربوط به شرایط و موقعیت کتابخانه های آموزشی کوچکترین انعکاسی در گزارش شورا ندارند و هرگونه اظهارنظری در باره عملکردهای شورا در این مقوله غیر ممکن می‌شود.

ب- آموزش کتابداری و همکاری با کتابداران کتابخانه های کودکان
این اندیشه که وجود کتابداران علاقمند و آگاه منشاء حرکت سازنده‌ای در جهت حیات بخشیدن و گسترش کتابخانه های آموزشی و عمومی کودکان است، شورا را برآن می‌دارد که در کنار کمک به گسترش ایجاد کتابخانه به تربیت کادر مورد نیاز این کتابخانه‌ها نیز بپردازد. اولین دوره کلاس کتابداری شورای کتاب کودک با هدف آماده

۲۲ - ۱۶ (۱) خرداد ماه ۵۷، ۱۶.

۲۳ - ۱۷ (۱) خرداد ماه ۵۸، ۱۲.

۲۴ - ۱۸ (۱) خرداد ماه ۵۹، ۱۱.

کردن کتابداران شاغل در کتابخانه های آموزشگاهی و کودکان به مدت یک ماه از ۶ شهریور ۱۳۴۲ در دبستان "روش نو" تشکیل می گردد و شرکت کنندگان که عموماً از مدارس ابتدایی و پرورشگاهها و موسسه های تربیتی هستند پس از اتمام دوره، گواهینامه ای دریافت می نمایند. ۲۵

در پیشنهاد های کمیته فرعی مجمع بحث در باره کتابهای کودکان و نوجوانان (دیماه ۴۲) که مسئول پرداختن به مسئله نقش کتابخانه های عمومی و مدارس و کودکان در گسترش کتابخوانی است در زمینه تربیت کادر کتابخانه های کودکان دو مورد زیر منعکس می شود: گنجانده شدن دروس کتابداری در برنامه تربیت معلم، دایر کردن دوره کارآموزی برای کتابداران شاغل. ۲۶

با تشکیل گروه کتابخانه به عنوان یکی از گروه های کاری شورای کتاب کودک تشکیل کلاسهای کوتاه مدت کتابداری در دستور کار این گروه قرار می گیرد. ۲۷ متعاقب آن دومین دوره کلاسهای کتابداری از سی ام آذرماه ۴۳ به مدت شش هفته برای سی نفر از کتابداران کتابخانه های آموزشگاهی در مدرسه دخترانه سخن برگزار می شود. در این برنامه ۳۴ ساعت دروس نظری و عملی تدریس می شود. ۲۸

در سال ۴۴ سومین دوره کلاسهای کارآموزی کتابداری شورا برای کتابداران کتابخانه های کودکان و مدارس از تاریخ ۱۵ شهریور در محل دبستان فرهاد افتتاح می شود که مدت آن شش هفته یعنی تا پایان مهرماه است. تعداد داوطلبان بسیار افزون بر آن چیزی است که شورا می تواند در یک دوره بپذیرد. ناچار از میان آنها سی و دو نفر پذیرفته می شوند.

۲۵-۱ (۴) ۴۰۰۰۰۰۰۰۰

۲۶-۱ (۶) اسفند ۴۲، ۱۵

۲۷-۲ (۱ و ۲) تیر ماه ۴۳، ۳

۲۸-۲ (۴ و ۵) آذر و دی ۴۳، ۴

کلیه شرکت‌گان از طرف مدارس معرفی می‌شوند. دروس، در این دوره از تنوع بیشتر برخوردار است. علاوه بر آن، جلسه‌های بحث و گفتگو نیز ترتیب می‌یابد و از چند کتابخانه^{۲۹} خوب کودکان و مدارس نیز بازدید به عمل می‌آید. وجود مدرسانی که هر یک در زمینه کار خود از بهترین متخصصان به حساب می‌آیند نشانگر توجه خاص شورا به هر چه بهتر برگزار شدن این دوره هاست. ۲۹

شورا با توجه به نیاز دوره‌های کوتاه مدت به منابع خاص، در آغاز سال سوم فعالیت خود، جزوه^{۳۰} طبقه‌بندی‌اعشاری دیوبی را که به همت آقای علی اکبر جانا ترجمه و تنظیم شده است به چاپ می‌رساند. این خود قدمی است در راه تهیه مواد درسی برای کلاسهای کوتاه مدت. ۳۰ لازم به تذکر است که این جزوه از نخستین جزوه‌هایی است که در زمینه آموزش کتابداری به فارسی منتشر می‌شود.

دوره‌های کوتاه مدت کتابداری که توسط شورای کتاب کودک و در جهت تربیت کادر برای کتابخانه‌های آموزشی و عمومی تشکیل می‌شود سرانجام اداره نگارش وزارت آموزش و پرورش را بر آن می‌دارد که نخستین دوره کلاس کتابداری را برای تربیت کادر کتابخانه‌های آموزشی تشکیل دهد. این دوره از ۴ دیماه ۴۴ به مدت ۶ هفته در محل سازمان تربیت معلم و تحقیقات تربیتی تشکیل می‌گردد. تعداد شرکت‌کنندگان ۵۰ نفر است که همگی آموزگار یا دبیرمدارس تهران هستند. در این دوره مجموعاً ۶۰ ساعت دروس عملی و نظری تدریس می‌شود. شورای کتاب کودک نیز در برگزاری این دوره با آموزش و پرورش همکاری نزدیک دارد. ۳۱ در تاریخ ۱۵ دیماه چهارمین دوره کلاس کتابداری شورا با شرکت

۲۹- ۳ (۲ و ۳) آبان‌ماه ۴۴، ۳.

۳۰- ۳ (۱) اردیبهشت ۴۴، ۲.

۳۱- ۲ (۴ و ۵) اسفند ماه ۴۴، ۲.

۲۹ نفر از آموزگاران و دبیران و مربیان پرورشگاهها و کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر تهران برگزار می‌شود. مدت این دوره با استفاده از تجارب گذشته به دو ماه افزایش می‌یابد و یک دوره^۶ کارآموزی عملی هم برای شرکت کنندگان در نظر گرفته می‌شود.^{۸۲}

ضمناً اداره^۶ آموزش و پرورش استان مرکز نیز برای کمک به مدارس که می‌خواهند کتابخانه خود را به وجود آورند، دوره^۶ کوتاه مدتی در ده ناحیه تهران تشکیل می‌دهد. مدت این کلاسها فقط یک هفته است و مدرسان آن مسئولان اداره^۶ نگارش در نواحی دهگانه و فارغ‌التحصیلان کلاسهای کتابداری شورای کتاب کودک هستند.^{۳۳}

جالب اینجاست که زمانی شورای کتاب کودک اقدام به برگزاری دوره^۶های کوتاه مدت کتابداری می‌کند که هنوز برنامه^۶ آموزش کتابداری به صورت آموزشی رسمی و دانشگاهی در هیچک از دانشگاهها و مدارس عالی کشور دایر نگردیده است.^{۳۴}

پس از برگزاری چهارمین دوره^۶ کتابداری، شورا تصمیم به تدوین آیین نامه^۶ مخصوصی برای این دورها می‌گیرد. که پس از تدوین به تصویب هیئت مدیره^۶ شورا می‌رسد و متعاقب آن گروه کتابداران متخصص وابسته به شورا به منظور اداره کلاسهای کوتاه مدت تشکیل می‌گردد. پس از تدوین آیین نامه یک دوره کلاس برای کتابداران کودکان و مدارس از تاریخ ۵ تا ۱۸ شهریور در دبیرستان خجسته دایر می‌شود که شرکت کنندگان آن ۷۰ نفر هستند که اکثراً "از آموزگاران و دبیران شهرستانی هستند که برای گذراندن تعطیلات به تهران آمده‌اند."^{۳۵}

۳۲ - همانجا .

۳۳ - همانجا .

۳۴ - همانجا .

۳۵ - ۴ (۲) شهریور ماه ۴۵، ۲ .

شورا با اقدام به انتشار تقویم مخصوص کتابداران کتابخانه های مدارس که حاوی روزهای خاص ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است نشان می‌دهد که مخاطب جدیدی یافته است. کتابداران کم و بیش کار خود را در مدارس و کتابخانه های عمومی کودکان آغاز کرده‌اند و در این مرحله نیاز به راهنمایی و کمک دارند. کتابدارانی که احتمالاً خود فارغ‌التحصیل یکی از کلاسهای کوتاه مدت شورا هستند. ۳۶

در جلسه عمومی ۱۶ اردیبهشت ماه ۴۸ لزوم تشکیل سمیناری با شرکت مسئولان و کتابداران مدارس با همکاری انجمن کتابداران ایران تصریح می‌شود. فرض بر این قرار دارد که تعداد کتابخانه های نوپای مدارس روبه فزونی است و اینک برای شکل دادن به فعالیتهای سازنده این کتابخانه ها باید گروه‌هایها برگزار شود. ۳۷ در پاییز ۱۳۴۸ شورا تمام مقدمات کارسمینار را فراهم می‌آورد و پس از صرف وقت و نیز در مرحله‌ای که حتی مطلب زمینه‌ء بحث نیز پلی‌کپی شده است وزارت آموزش و پرورش برگزاری آن را صلاح نمی‌داند. ۳۸

در سال ۴۸ - ۴۹ (۱۹۷۰) که مصادف با سال جهانی تعلیم و تربیت است شورا با برنامه تشکیل جلسات بحث و گفتگو با مدیران، آموزگاران و کتابداران در رابطه با مشکلات کتابخانه‌های کودکان و مدارس به استقبال این سال می‌رود و اعلام می‌دارد که اولین جلسه بحث در اواخر فروردین ماه ۴۹ دایر خواهد شد. ۳۹ ولی در سال ۴۹ گزارشی مبنی بر تشکیل این گونه جلسات در گزارش شورا منعکس نیست و اولین گزارشگونه از جلسه‌ای

۳۶ - ۴ (۱) خرداد ماه ۴۵، ۳.

۳۷ - ۷ (۱) خرداد ماه ۴۸، ۳.

۳۸ - ۸ (۴) اسفند ماه ۴۹، ۳.

۳۹ - ۷ (۴) اسفند ماه ۴۸، ۲ - ۴.

غیر رسمی با آموزگاران در شهریور ماه ۵۰ منعکس شده است. ۴۰
تعداد موسسات و سازمانهایی که خود اقدام به برگزاری دوره های
آموزشی برای کتابداران شاغل خود می کنند روبه افزایش است و شورائین
مهم را به آنان واگذار می کند و خود به زمینه های بکر دیگری که کمتر در
دایره^{۴۰} توجه عموم قرار دارد می پردازد.

کتابداران از سراسر کشور تجربه های موفق خود را در گزارش شورا
منعکس می کنند. و با مطرح کردن مشکلات خود دیگران را به میدان فرا
می خوانند. این تبادل افکار خود زمینه ای را برای آگاهی بیشتر شورا از
مشکلات کتابخانه هادر رابطه با مجموعه های کتابخانه و مواد مورد نیاز
فراهم می آورد.

ج. کمک به رشد مجموعه^{۴۱} کتابخانه ها

در سالهای اولیه^{۴۲} فعالیت شورا آنچه در درجه اول اهمیت قرار
دارد پاگرفتن کتابخانه و تربیت کادر برای اداره^{۴۳} این کتابخانه هاست. اما
شورا در کنار این فعالیت، با کار مستمر بررسی کتابهای کودکان و نوجوانان،
انتشار فهرست کتابهای مناسب، تشکیل نمایشگاه از آثار مناسب عملاً به مسئله
مجموعه^{۴۴} کتابخانه ها توجه نشان می دهد و با مطرح کردن سودها در زمینه های
علمی، اجتماعی، شعر و فرهنگنامه^{۴۵} کودکان و نوجوانان، توجه درست اندر
کاران تولید کتابهای کودکان را به این زمینه های خالی جلب می کند. ۴۱
با پاگرفتن کتابخانه های آموزشی، در سال ۴۲ انتشارات امیرکبیر
آمادگی خود را برای فروش کتاب قسطی به مدارس اعلام می دارد و در
پاره ای از کتابفروشهای تهران بخشی به کتابهای کودکان و نوجوانان اختصاص
می یابد.

۴۰- ۹ (۲) شهریور ۵۰، ۲.

۴۱- (۱) اردیبهشت ۴۲، ۲.

۴۲- ۱ (۵) آذر ماه ۴۲، ۳-۴.

در جلسات بحث و مشاوره در باره کتابهای کودکان و نوجوانان (دیماه ۴۲) درگروه ششم و هفتم به مسئله تیراژ کتابهای کودکان و نوجوانان براساس تعداد دانش آموزان توجه خاصی مبذول می شود و به ناشران توصیه می شود با توجه به ظرفیت بالقوه خرید کتابهای کودکان بر تیراژ کتابهای خود بیفزایند و همچنین درگروه هشتم مسئله خرید کتاب با تخفیف برای مدارس مطرح می شود و این گروه از ناشران می خواهد در فروش کتاب به کتابخانه های مدارس تخفیف خاصی منظور نمایند.

در آغاز دومین سال فعالیت شورا با تشکیل گروه ترویج کتاب توجه به مشکلات مربوط به منابع مفید دارد مرحله نازهای می شود و این گروه با هدف روش ساختن اهمیت کتابهای کودکان و نوجوانان فعالیت مستمر خود را آغاز می کند. ^{۴۳} ضمناً در همین سال با تهیه فهرستی از کتابهای مناسب و ارسال آن برای کلیه بخشهای فرهنگی تهران و اداره کل تربیت معلم و نگارش اولین قدم رادر جهت توسعه منابع مفید کتابخانه ها برمی دارد. ^{۴۴} در سال ۴۳، شورا با استفاده از کمکهای سازمانها و افراد، در هفته کتاب، خود اقدام به تجهیز کتابخانه های مدارس می کند. ^{۴۵} بتدریج این همکاری در تجهیز کتابخانه ها ابعاد گسترده تری می یابد و در سال ۴۵ با استفاده از تخفیف ناشران، شورا برای تعدادی از کتابخانه های مدارس و عمومی کودکان در شهرستانها کتاب خریداری می کند. ^{۴۶} در همین رابطه شورا با تشویق مدرسی که خود کتابخانه مجهز دارند به تجهیز مدارس بدون کتابخانه کمک می کند. در نتیجه این تلاشها در سال ۵۱ دانش آموزان برخی از مدارس تهران با گردآوری کتابهای خوب و مناسب و هدیه کردن

- ۴۳- ۲ (۱ و ۲) تیر ماه ۴۳، ۳ .
 ۴۴- ۲ (۳) مهر ماه ۴۳، ۴ .
 ۴۵- ۲ (۴ و ۵) آذر و دی ۴۳، ۳ .
 ۴۶- ۵ (۱) خرداد ماه ۴۶، ۶ .

این کتابها به مدارس فاقد کتابخانه عملا به تشکیل کتابخانه‌های نوپاکمک می‌کنند. ۴۷ در همین سال خرید کتاب برای مدارس رسماً "در شمار وظایف شورای کتاب کودک قرار می‌گیرد و به همین مناسبت از کلمه ناشران و کتابفروشان دعوت می‌کند تا در این راه با شورا همکاری نمایند. ۴۸

در فروردین ۵۳، به مناسبت روز جهانی کتاب کودک، با تشویق شورای کتاب کودک ناشران و کتابفروشان نمایشگاهی از کتابهای مناسب برای هرکلاس دبستانی و دوره راهنمایی ترتیب می‌دهند و هم زمان به فروش این کتابهای مناسب نیز اقدام نمایند. در ادامه تجهیز کتابخانه‌ها، سازمان جوانان شیروخورشید سرخ‌ایران نیز با گردآوری کتاب و اهدای آن به مدارس فاقد کتابخانه به جمع شورای کتاب کودک می‌پیوندد. ۴۹

شورا در یازدهمین سال فعالیت خود با استفاده از کمکهای دریافتی موفق می‌شود برای متجاوز از ۵۰ مؤسسه آموزشی در خارج تهران کتاب خریداری کند. ۵۰ به همین طریق تجهیز ۷۰ کتابخانه مهد کودک خانه‌های رفاه سازمان زنان رانیز به عهده می‌گیرد. این کار در سال سیزدهم فعالیت شورا با تجهیز ۸۵ کتابخانه برای خانه‌های رفاه سراسر کشور به انجام می‌رسد. ۵۱

در سال ۵۵ فهرستی حاوی یکصد عنوان کتاب مناسب برای مدارس راهنمایی در شورای کتاب کودک تهیه می‌شود که در اختیار دفتر کل مدارس راهنمایی وزارت آموزش و پرورش قرار می‌گیرد. ۵۲ در همین سال شورا با

۴۷-۱ (۱) خرداد ۵۱، ۳-۴

۴۸-۱۰ (۴) اسفند ۵۱، ۴

۴۹-۱۰ (۱) خرداد ۵۱، ۳

۵۰-۲ (۴) اسفند ۵۳، ۵

۵۱-۳ (۱) خرداد ۵۴، ۳

۵۲-۱۳ (۴) اسفند ۵۴، ۶

همکاری سازمان همگام و ایران پژوه موفق می‌شود برای تعدادی از دبستانها و مدارس راهنمایی در شیراز، مشهد، همدان، کرج، اردبیل و تهران کتاب ارسال دارد. ۵۳ این همکاری در سال ۵۶ با ارسال ۱۰۰۰ جلد کتاب برای مدارس روستائی و شهری کوچک ادامه می‌یابد. ۵۴ در ادامه این فعالیتها شورا از کتبه دوستانان بچه‌ها و کتاب می‌خواهد با ارسال کتابهای خوب و مفید خصوص کودکان و نوجوانان که به آن نیازی ندارند شورا را در تهیه کتابخانه‌های کمیته‌های سوادآموزی در سراسر کشور یاری نمایند. ۵۵ در سال ۵۷ تعداد سازمانها و موسساتی که داوطلب همکاری با شورا در راه تجهیز کتابخانه‌ها هستند، افزایش می‌یابد و سازمان بیناهنگی نیز در کار گردآوری کتابهای مفید و ارسال آن به روستاها با شورا همکاری می‌نماید. ۵۶

شورا، طی بیست سال تلاش خود در زمینه کتابخانه و کتابداری ابتدا کار خود را با همه گیر کردن پیام تاسیس و گسترش کتابخانه‌های کودکان آغاز می‌کند و برای فکر پافشاری می‌کند. هرکجا زمینه مساعدی می‌یابد بذری می‌افشاند، در همه مجامع حضور می‌یابد، پشت درهای بسته می‌ایستد و ایستادگی می‌کند و آنگاه که نهال نوپای کتابخانه‌های کودکان ریشه می‌دواند یا دایر کردن کلاسهای کوناه مدت به مسئله تربیت کادر کتابخانه می‌پردازد و به محض آنکه سازمانهای ذی ربط خودبیه این مسئولیت خویش واقف می‌شوند قدم در راه تامین منابع مورد نیاز کتابخانه‌ها می‌گذارد، گمان این است که این تلاشها همچنان ادامه خواهد یافت.

۵۳- ۱۴ (۱) خرداد ۵۵، ۸.

۵۴- ۱۴ (۳ و ۴) آذر و اسفند ۵۵، ۵.

۵۵- ۱۵ (۱) خرداد ۵۶، ۴.

۵۶- ۱۵ (۴) اسفند ۵۶، ۸.

۲ - همکاری با آموزگاران ، مربیان ، پدران و مادران و مدرسان ادبیات کودکان .

بند ۵ ماده ۴ اساسنامه^{۵۷} شورا با تاکید بر ایجاد وسائل لازم برای راهنمایی آموزگاران ، پدران و مادران ، رهبران سازمانهای کودکان و نوجوانان در رشته کتاب کودک^{۵۷} خطوط اصلی یکی از مهمترین فعالیتهاى شورا را روشن می نمایند ، چراکه داشتن نسلی کتابخوان تنها با فعالیت گروهی محدود امکان پذیر نیست و در این راه همگامی و همفکری خانه و مدرسه و جامعه ضروری است .

کتابخانه‌ای در یک مدرسه یا در یک محله شکل می‌گیرد ، اما اگر آموزگاران و پدران و مادران با آن در تعارض باشند می‌توان به نتایج عملکردهای کتابخانه امید داشت ؟ رشته این تعارض در کجاست ؟ اکثر پدران و مادران بی‌سوادند و آنان که سواد دارند اکثرا اهل مطالعه نیستند ، بسیاری از مربیان انگیزه جستجوگرانه ندارند و نگران آنند که بچه‌ها با خواندن کتابهای تازه باسئوالهای تازه به کلاس بیایند ، برنامه درسی سنگین است و پدران و مادران و مربیان نگران تمام کردن برنامه‌اند ، نه نگران میزان یادگیری و اعتلای طفل ، ارزشهای مسلط بر جامعه در جهت اعتلای فرهنگ کتابخوانی نیست . آشفته بازار کتاب و ترس از بدآموزی خواندنیهای نامناسب و عدم شناخت نسبت به کتابهای خوب مانع دیگری در امر کتابخوانی است . راه حل چیست ؟ برای شورا مسلم است که خود به تنهایی قادر به برطرف کردن کلیه موانع نیست ولی این به مفهوم دست روی دست گذاشتن هم تلقی نمی‌شود .

الف - همکاری با پدران و مادران ، مربیان و آموزگاران .

اول باید از خانه آغاز کرد و لااقل پدران و مادران با سواد را قانع کرد که مطالعه آزاد در جهت اعتلای فرزندان آنان است .

۵۷ - اساسنامه شوراى کتاب کودک ، فصل دوم : " هدفها و فعالیتها " ،

در اولین ماههای فعالیت خود، شورا راهنمایی والدین را در رابطه با برنامه^{۵۸} مطالعه تابستانی کودکان در دستور کار خود قرار می دهد و از آنها می خواهد کتابهای خوب در اختیار فرزندانشان قرار دهند، در صورت امکان با آنها کتاب بخوانند، نشریات متبذل را از دسترس کودکان و نوجوانان دورنگه دارند و در مطالعه اجبار بکار نبرند،^{۵۸} ضمناً شورا با انتخاب کتابهای مناسب هر سال کار بررسی آثار مناسب کودکان و نوجوانان را آغاز می کند و از این طریق در حدود امکان و برد فهرست به مشکل انتخاب کتابهای مناسب برای کودکان و نوجوانان پاسخ می گوید.

در اولین سال فعالیت شورا، سلسله زهنمودهائی تحت عنوان "بچه ها کتاب را چگونه بخوانند" در گزارش شورا آغاز می شود که مجموعاً^{۵۹} در ۵ شماره گزارش منعکس می گردد. در این مقاله ها، انواع شیوه های مطالعه بررسی می شود و راهنمایی های لازم برای استفاده از این شیوه ها، متناسب با هدفهای مطالعه در اختیار والدین قرار می گیرد.^{۵۹}

شورا با دوطرز تفکر غیر اصولی در میان پدران و مادران و مربیان روبروست، گروهی مطالعه آزاد را لطمه جبران ناپذیری بر برنامه تحصیلی کودکان و نوجوانان می دانند و معتقدند که کتابهای غیر درسی اصولاً حرفی برای گفتن ندارند، و گروهی دیگر مطالعه آزاد را محل استراحت و تفریح کودکان و نوجوانان تلقی می کنند. شورا باید با هر دو طرز تلقی به مقابله برخیزد. پدران و مادران و مربیان باید با نتایج درخشان مطالعه صحیح آزاد آشنا شوند. رفع این شبهه ها جز از طریق تماس های مستمر بین خانه و مدرسه و قانع شدن والدین به مفید بودن مطالعه آزاد از طریق مشاهده نتایج این برنامه ها غیر ممکن بنظر می رسد.

در نتایج حاصله از مجمع بحث درباره کتابهای کودکان و نوجوانان

۵۸- ۱ (۲) ۰۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰

۵۹- ۱ (۳) ۱۰۰۰۰۰ تا ۲ (۱ و ۲): تیرماه ۴۳، ۷-۸

که در دیماه ۴۲ تشکیل می‌گردد به آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود در برنامه درسی یک ساعت مطالعه آزاد و آشنایی با استفاده از کتابخانه گنجانده شود. ۶۰

در رابطه با طرز تلقی دوم، انعکاس مقاله‌هایی که مطالعه را از دیدگاه عملی مفید و در عین حال لذت بخش مورد بحث قرار می‌دهد به این نیاز پاسخ می‌گوید. سرآغاز این مقاله‌ها، مقاله‌ای است با عنوان "کتاب خواندن با تفریح منافاتی ندارد". ۶۱

برگزاری نمایشگاه کتاب به مناسبت‌های مختلف یکی دیگر از راه‌هایی است که شورا برای آگاه کردن مربیان و پدران و مادران از کم و کیف کتاب‌های غیر درسی مفید می‌داند. گرچه تاریخچه اولین نمایشگاه کتاب‌های کودکان و نوجوانان که توسط شورای کتاب کودک برگزار می‌شود به دومین ماه فعالیت شورا یعنی اسفند ماه ۴۱ برمی‌گردد ولی در هدف‌های برگزاری این نمایشگاه ذکری از پدران و مادران و مربیان به میان نمی‌آید. ۶۲

دومین نمایشگاهی که در دومین سال فعالیت شورا برگزار می‌شود از هر نظر نقطه عطفی به حساب می‌آید. در این سال شورا تصمیم می‌گیرد هفته اول آذرماه را به نام هفته کتاب کودکان و نوجوانان نامگذاری نماید و در این هفته با ترتیب دادن پنج نمایشگاه در پنج نقطه تهران نظر عموم را به مسائل خواندنی‌های کودکان و نوجوانان جلب نماید. در هنگام برگزاری این نمایشگاه شورا با تهیه فهرستی از کتاب‌های مناسب کودکان و نوجوانان و توزیع رایگان آن در بین بازدیدکنندگان گام مثبتی در جهت هدایت پدران و مادران و مربیان به سمت انتخاب کتاب‌های مناسب برمی‌دارد. ۶۳ در همین

۶۰- ۱ (۶) اسفند ماه ۴۲، ۱۵.

۶۱- ۴ (۱) خرداد ۴۵، ۱۲.

۶۲- ۱ (۱) اردیبهشت ماه ۴۲، ۱.

۶۳- ۱ (۴ و ۵) آذر دی ۴۳، ۲.

رابطه، از طریق برنامه رادیو تلویزیونی که با همکاری وزارت اطلاعات و تلویزیون ایران میسر می‌گردد اعضای هیئت مدیره شورا موفق می‌شوند ضمن تشریح هدفهای برگزاری هفته کتاب نظر پدران و مادران و خانواده‌ها را به مسائل کتابخوانی کودکان جلب کنند. معرفی کتابهای خوب و مفید در برنامه خردسالان رادیو تلویزیون را باید از پیامدهای این تلاشها به شمار آورد.

یک سال بعد، اداره کل نگارش وزارت آموزش و پرورش با الهام از اقدام موفقیت آمیز شورا هفته آخر آبانماه را به نام هفته عمومی کتاب اعلام می‌نماید و تاکید می‌کند که در این هفته به مسئله کتاب برای کودکان و نوجوانان و اشاعه کتاب در مدارس و موسسه‌های فرهنگی توجه خاص مبذول خواهد شد. به دلیل شمر بخش بودن نتایج هفته کتاب کودکان و نوجوانان در سال ۴۳، از هیئت مدیره این شورا نیز برای شرکت در کمیسیون مربوط به برگزاری هفته عمومی کتاب دعوت به عمل می‌آید. ۶۴ مراجعات در پی در پی برای دریافت فهرست نشانگر آن است که شورا در اولین مرحله، توانسته است حمایت پدران و مادران و مربیان را که با شورا آشنا شده‌اند جلب نماید.

در اسفند ماه ۴۵ شورا با انتشار فهرستی تحت عنوان "کتابهایی که می‌توانید عیدی بدهید" نظر پدران و مادران و بزرگسالانی را که برای کودکان هدیه می‌خرند به این فکر که کتابها نیز می‌توانند هدایایی ارزنده باشند جلب می‌نماید. ۶۵

انعکاس مقاله‌های مفید در جهت بالا بردن میزان آگاهی و شناخت پدران و مادران و مربیان از مقوله‌های مهم خواندنیهای کودکان و نوجوانان و روشهای ایجاد عادت به مطالعه همچنان ادامه می‌یابد. گاه در این مقاله‌ها

از "چگونگی کشف رغبت‌های مطالعه در کودکان" ۶۶ صحبت می‌شود و گاه تجربه موفق بردن کتابخانه‌های سیار به کلاس درس ۶۷ مورد بحث قرار می‌گیرد.

فرارسیدن تابستان همواره حرکت شورا را در جهت شناساندن برنامه‌های تابستانی برای مطالعه کودکان و نوجوانان و جلب توجه مسئولان و دست‌اندرکاران به این مهم تندتر می‌کند. این حرکت در تمام طول حیات شورا در بهار هر سال بی‌وقفه ادامه می‌یابد. برنامه‌های تابستانی کتابخانه‌های عمومی اعلام می‌شود، از تجربه‌های کتابخوانی کودکان در نقاط مختلف سخن به میان می‌آید و پیشنهادهایی به مدارس، کتابخانه‌های عمومی، پدران و مادران ارائه می‌شود. ۶۸

شورا با همکاری برخی از مربیان و مدیران مدارس طرح‌هایی را به صورت تجربی به پوته آزمایش می‌گذارد و آنگاه که نتایج بدست آمده را موفقیت‌آمیز می‌یابد آن را با دیگر مربیان در میان می‌گذارد. تجربه بکار گرفتن روش‌های گوناگون در تهیه گزارش کتاب یکی از این طرح‌هاست. در تماس با کودکان و نوجوانان و آموزگاران، شورا به این واقعیت پی می‌برد که برنامه تهیه گزارش کتاب دچار یکنواختی شده و بیش از آنکه موجب گسترش کتابخوانی باشد کتابخوانی را به صورت کاری موظف و در ردیف کارهای درسی قرار داده است. شورا حاصل تجربه‌های خود را به صورت پیشنهادهایی برای پویاتر کردن این برنامه‌ها ارائه می‌نماید؛ جان بخشیدن به شخصیت‌های مورد علاقه کودکان در کتابها، قرار گرفتن به جای نویسندگان، استفاده از تخیل برای پایان بخشیدن به داستانی نیمه تمام، بازی کردن بخشی از یک کتاب، نقاشی چهره قهرمانان کتابهای مورد علاقه، مجسم

۶۶- ۵ (۲) خرداد ماه، ۱۰، ۴۶.

۶۷- ۵ (۲) شهریور ماه، ۴، ۴۶.

۶۸- ۶ (۲) شهریور ماه، ۴، ۴۷.

کردن صحنه‌ای از کتاب با کمک عروسک، و بسیاری پیشنهاد‌های دیگر در جمع‌بندی حاصل این تجربه‌ها قرار دارد. ۶۹

تشکیل جلسات غیر رسمی گفت و شنود با مربیان و آموزگاران یکی دیگر از راه‌های موثر مبادله افکار و تجربه‌هاست. حاصل این جلسات به صورت مقاله‌هایی در گزارش شورا منعکس می‌شود و از این طریق سایر مربیان نیز در جریان کار قرار می‌گیرند. از میان مهمترین تجربه‌هایی که توسط مربیان مطرح می‌گردد می‌توان قصه‌گویی، بحث درباره کتاب، ساختن کتابهای آسان، ساختن قصه، نوشتن درباره تجربه‌های شخصی، تهیه کتاب پرسشها و پاسخها را نام برد. ۷۰

در ادامه برگزاری جلسات گفت و شنود، در سال ۵۰ جلسه‌ای تحت عنوان "نقش خانواده در علاقمند کردن اطفال به مطالعه" با شرکت پدران و مادران در یکی از دبیرستانهای بزرگ تهران تشکیل می‌شود. حاصل این بحثها به صورت توصیه‌هایی به پدران و مادران عرضه می‌شود: "استفاده از لالایی و قصه‌در کودکی، بردن کودکان به کتابفروشا مانند سایر مراکز خرید، هدیه دادن کتاب، با بچه‌ها کتاب خواندن" از جمله توصیه‌های این جلسات بحث به‌شمار می‌آید. در مقابل والدین نیز خواسته‌های خود را از مسئولان و مراکز سازمانهای ذی‌ربط چنین مطرح می‌نمایند: "گسترش کتابخانه‌های آموزشی توسط آموزش و پرورش، قرار گرفتن ساعت مطالعه در برنامه درسی، راهنمایی والدین در زمینه انتخاب کتاب. ۷۱

جلسه گفت‌شنود دیگری تحت عنوان "معلم، بچه‌ها و کتاب" در همین سال برگزار می‌شود که ضمن ریشه‌یابی مشکلات به پاره‌ای پیشنهاد‌های سازنده نیز دست می‌یابد. از جمله مشکلات مطرح شده این است که، در

۶۹-۴ (۲) شهریور ماه ۴۵، ۱۵.

۷۰-۹ (۲) شهریور ماه ۵۰، ۱۰-۱۵.

۷۱-۹ (۲) اسفند ماه ۵۰، ۷-۸.

برنامه درسی اهمیتی به مطالعه آزاد داده نمی‌شود، کتابهای درسی معلم و شاگرد را به کتابهای غیر درسی هدایت نمی‌کند، مسئولان آموزش و پرورش و مدیران هیچگونه اعتقادی به لزوم کتابخانه در مدارس ندارند، معلم کتابدار وجود ندارد، بین خانه و مدرسه همکاری لازم صورت نمی‌گیرد. ضمناً این مجمع توصیه‌هایی به سازمانهای ذی‌ربط ارائه می‌نماید: "به کتابهای غیر درسی و کتابخانه همانند وسائل ورزشی و پیشاهنگی توجه شود، در برنامه^{۷۲} درسی یک ساعت مطالعه آزاد گنجانده شود، در آئین نامه‌های مربوط به کتابخانه‌های آموزشی تجدید نظر شود، کتابهای درسی به گونه‌ای تدوین شود که کودکان را به سمت مطالعه آزاد هدایت نماید." ^{۷۲} در رابطه با همین مسئله، مجمع از آموزگاران می‌خواهد "در کلاس درس از منابع غیر درسی استفاده کنند، یک ساعت مطالعه آزاد را در برنامه^{۷۳} خود بگنجانند، کودکان را برای یافتن پاسخ سئوالشان به کتابخانه بفرستند، در فعالیتهای هفته کتاب شرکت فعال داشته باشند، در صورت نبودن کتابخانه در مدرسه اقدام به تاسیس کتابخانه^{۷۳} کلاسی بنمایند.

ب - درس ادبیات کودکان و همکاری با مدرسان.

شورا با اعتقاد به این اصل که مربی و معلم نقش اصلی را در علاقمند کردن کودکان و نوجوانان به مطالعه دارد، از اولین روزهای فعالیت خود بر این مهم تاکید می‌ورزد که مربیان و آموزگاران را باید در دانشسراهای تربیت - معلم با ادبیات کودکان آشنا کرد تا خود را از محدوده^{۷۴} کتابهای درسی رها کرده و زمینه خواندن آزاد را برای کودکان و نوجوانان فراهم آورند. ^{۷۴} اعضای هیئت مدیره شورا، خود از اولین پیشگامان تدریس ادبیات کودکان در این مراکز می‌شوند و وجود درس ادبیات کودکان در کلیه برنامه‌های

۷۲ - همان، ۹، ۱۱.

۷۳ - ۹ (۴) اسفند ماه ۱۵۰۵.

۷۴ - ۹ (۱۴) شهریور ۹۰۴۹ - ۱۵.

آموزشی دوره های کوتاه مدت کتابداری که توسط شورا برگزار می شود گواه دیگری بر توجه شورا به ضرورت آشنایی مربیان و کتابداران با ادبیات کودکان است. ۷۵

با تأکیدهای مکرر و توصیه های پی در پی به سازمانهای و موسسه ها و مراکز مختلف آموزشی مبنی بر دایرکردن درس ادبیات کودکان، شورا در هشتمین سال فعالیت خود شاهد تدریس این درس در هشت مرکز و موسسه^۶ آموزش عالی می شود که از آن جمله اند: دانشسرای مقدماتی، گروه آموزشی کتابداری دانشگاه تهران، رشته آموزش ابتدایی، آموزشگاه مربی کودک وابسته به جمعیت شیروخورشید سرخ ایران، رشته^۶ آموزش و پرورش مدرسه^۶ عالی پارس. ۷۶

تلاش شورا برای قانع کردن سایر موسسه های ذی ربط به صورت توصیه های درگزارش شورا منعکس می شود. از جمله موسسه ها و سازمانهایی که شورا خواستار دایر نمودن این درس در برنامه^۶ آموزشی آنان می شود؛ مرکز تربیت معلم دوره^۶ راهنمایی، دانشسرای عالی رشته های مختلف دبیری، دوره های مختلف مشاوره و راهنمایی، رشته^۶ ادبیات فارسی دانشکده^۶ ادبیات را می توان نام برد. ۷۷

همگام با ترویج اندیشه تدریس ادبیات کودکان شورا به دو مشکل اساسی که نداشتن مدرس نبودن منابع کافی است توجه خاص مبذول می دارد. به همین دلیل، در اسفند ماه ۴۸ اعلام می دارد که در اوایل تابستان ۴۹ با همکاری اداره^۶ کل تربیت معلم آموزش و پرورش جلسات بحثی با مدرسان ادبیات کودکان در مراکز تربیت معلم تربیت خواهد داد که هدف آن دست یافتن به راههای عملی تدریس به ترو تبادل نظر در نحوه^۶ اجرای برنامه های

۷۵- ۱۲ (۴) اسفند ۶۰۵۳.

۷۶- (۲) شهریور ۴۹، ۹-۱۰.

۷۷- همانجا.

تصویب شده است. ۷۸

در کلاسهای کارآموزی مدرسان دانشسرای مقدماتی که در تیرماه ۴۹ در مشهد برگزار می‌شود، شورا با ارائه طرحی پیشنهادی برای تدریس ادبیات کودکان گام دیگری در جهت انجام بخشیدن به محتوای این درس برمی‌دارد. ۷۹ یکی دیگر از پیامدهای شرکت اعضای شورا در این کلاسها، گرآوری نشانهای مدرسان ادبیات کودکان در سراسر کشور است که زمینه‌را برای همکاری و تبادل نظر بیشتر فراهم می‌آورد. ۸۰

در رابطه با مشکلات این‌راه، کارتدوین کتاب درسی در این زمینه^۶ که مدت‌هاست توسط گروهی از اعضای شورای کتاب کودک حدی گرفته شده است دنبال می‌شود و سرانجام در یازدهمین سال فعالیت شورا دو کتاب گذری در ادبیات کودکان تألیف سه نفر از اعضای هیئت مدیره^۷ وقت و شعر کودک در ایران تألیف محمود کیانوش (یار ویاور شورای کتاب کودک) انتشار می‌یابد و در اندک مدتی به صورت کتابهای درسی ادبیات کودکان در کلیه مراکز و موسسات جای خود را باز می‌کند. ۸۱

با گسترش دامنه^۸ تدریس درس ادبیات کودکان در مراکز مختلف مقاله‌های مختلفی نیز در گزارش شورای کتاب کودک منعکس می‌گردد که حاصل تجربیات دست‌اندرکاران تدریس است. سرآغاز این مقاله‌ها "سخنی پیرامون درس ادبیات کودکان"^۹ است و آخرین آن مقاله‌ای است تحت عنوان "تجربیهایی چند در تدریس ادبیات کودکان و نوجوانان"^{۱۰}

۷۸-۷ (۴) اسفند ۴۰۴۸

۷۹-۸ (۴) اسفند ما ۴۹، ۳-۱

۸۰-۳- همانجا.

۸۱-۱۱ (۴) اسفند ۱۰۵۲

۸۲-۱۳ (۱) خرداد ۵۴، ۲۴-۲۶

۸۳-۱۷ (۳) آذر ماه ۵۸، ۳۰

در هفدهمین سال فعالیت شورا سرانجام دانشکده ادبیات دانشگاه تهران اعلام می‌دارد که برنامه دوره^۶ لیسانس ادبیات فارسی، درس ادبیات کودکان منظور شده است و متعاقب آن دانشگاه اصفهان نیز تدریس این درس را در برنامه^۶ دانشکده علوم تربیتی خود اعلام می‌دارد. ۸۴

امروز درس ادبیات کودکان در اکثر برنامه های آموزشی تربیت کتابداران، مربیان کودک، کودکان، و آموزگاران در سطوح مختلف جای خود را باز کرده است و توجه به مسائل خواندنیهای کودکان از عمومیت بیشتری برخوردار شده است. ولی این ران باید به معنی دست کشیدن شورا از ارائه فعالیت خود در این راه تلقی نمود.

۳ - تشویق کودکان و نوجوانان به مطالعه.

بند یک از ماده^۶ ۳ فصل دوم "هدفها و فعالیتها" در اسنامه^۶ شورای کتاب کودک "ایجاد امکانات لازم برای برانگیختن رغبت کودکان و نوجوانان به مطالعه بیشتر و بهتر." ۸۵ را یکی از مهمترین هدفهای شورای کتاب کودک به شمار می‌آورد.

گرچه کلیه^۶ فعالیتهای شورای کتاب کودک در راستای ایجاد ارتباط هرچه وسیعتر بین کودکان و نوجوانان و کتابهای خوب و مناسب است و هیچک از فعالیتهای شورا را نمی‌توان بی‌ارتباط با این هدف دانست ولی پاره از فعالیتها مستقیما در رابطه با کودکان و نوجوانان و خواندنیهای آنان قرار دارد.

الف - برگزاری مراسم روز جهانی و هفته کتاب کودک

در اولین نمایشگاهی که از بهترین کتابهای کودکان و نوجوانان در اسفند ماه ۴۱ در پارک خیام برگزار می‌شود، هدف اصلی "تشویق

۸۵ - اسنامه^۶ شورای کتاب کودک. فصل دوم "هدفها و فعالیتها".

کودکان و نوجوانان به مطالعه " ۸۶ عنوان می‌گردد. ضمناً شورا بر آن می‌شود تا به پاسخ پاره‌ای از سئوالها در رابطه با خواندن کودکان و نوجوانان دست یابد؛ آیا این کتابها با توجه به احتیاجات روانی خوانندگان تهیه می‌شود؟ آیا ذوق کودکان و نوجوانان را در زمینه‌های مختلف تربیت می‌کند؟ آیا ذهن فعال و کنجگاو کودکان و نوجوانان ما که تشنه گرفتار اطلاعات تازه در رشته‌های مختلف است با این کتابها ارضاء می‌شود؟ ۸۷

در گزارش گروه ششم و هفتم مجمع بحث در باره کتابهای کودکان که در دیماه ۴۲ برگزار می‌شود برجلب توجه خوانندگان جوان تاکید می‌شود و راه‌حلهائی نیز در این رابطه ارائه می‌گردد. برنامه معرفی کتاب، مسابقه‌های کتاب در مدارس و رادیو و تلویزیون، ایجاد نمایشگاه کتاب در مدارس، اعلام هفته کتاب در هر سال با همکاری وزارت فرهنگ و هنر و کتابفروشان و شورا. ۸۸

شورا خود پیشقدم برگزاری هفته کتاب کودکان و نوجوانان می‌شود و همانگونه که قبلاً ذکر آن رفت در هفته اول آذرماه ۴۳ با برگزاری نمایشگاههای مختلف در سطح شهر تهران به توصیه‌های مجمع بحث در باره کتابهای کودکان جامه عمل می‌پوشاند. ۸۹

شورا به عنوان شعبه ملی دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان (IBBY) همگام با سایر کشورها، خود را برای برگزاری روز جهانی کتاب کودک که قرار است از دوم آوریل ۱۹۶۶ (سیزدهم فروردین ۴۵) هر ساله در روز تولدهانس کریستین اندرسن برگزار شود آماده می‌کند. هدف از برگزاری چنین روزی ایجاد تفاهم بین‌المللی از طریق کتابهای کودکان است.

۸۶- ۱ (۱) اردیبهشت ۴۲، ۱.

۸۷- همانجا.

۸۸- ۱ (۶) اسفند ماه ۴۲، ۱۴.

۸۹- ۲ (۴ و ۵) آذر و دی ۴۳، ۲.

در اولین سال به دلیل مصادف بودن این روز با سیزدهم فروردین تعطیل رسمی شورا موفق نمی‌شود مراسمی برگزار نماید. از سال ۴۶ با انتقال این روز به ۱۴ فروردین شورا به عنوان هماهنگ کننده از سازمانهای مختلف برای برنامه‌ریزی دعوت به عمل می‌آورد. ۹۰ در این سال وزارت اطلاعات، وزارت فرهنگ و هنر، مجله‌های پیک، کیهان بچه‌ها، سازمان جوانان شیروخورشید سرخ، کتابخانه‌های کانون پرورش فکری، انتشارات امیرکبیر، و نیل اعلام همکاری می‌کنند و هر یک در حد توان خویش برنامه‌های خاصی نظیر چاپ پوستر (فرهنگ و هنر) انتشار یا تجدید چاپ آثار اندرسن (ناشران)، برنامه‌های خاص رادیو تلویزیونی (وزارت اطلاعات) اجرا می‌نمایند. ۹۱

در سال ۴۷ شورا موفق می‌شود وزارت آموزش و پرورش را به جمع برگزار کنندگان روز جهانی بکشانند. پیام و شعار روز جهانی که توسط شورا در اختیار این وزارت خانه گذارده می‌شود برای مدارس سراسر کشور ارسال می‌شود. ۹۲ شورا در همین سال با برگزاری اولین گاردن بارتی کتاب کودکان و نوجوانان گام دیگری در جهت جلب علاقه کودکان و نوجوانان به کتاب برمی‌دارد. این گاردن بارتی در محل دبستان دهخداي تهران برگزار می‌گردد و ورودیه آن برای کودکان فقط خرید یک جلد کتاب مناسب سن خودشان است. بزرگسالانی که به همراه کودکان هستند هیچیک ورودیه‌ای نمی‌پردازند. خبر برگزاری این گاردن بارتی با بخشنامه وزارت آموزش و پرورش و همکاری سازمان رادیو و تلویزیون به اطلاع همگان می‌رسد. غرفه‌های نویسندگان و بچه‌ها، فروش کتاب، عروسک‌ها و کتابها، فیلم، خیمه شب‌بازی، داستانگویی، مسابقه، برای پذیرایی از بازدیدکنندگان آماده است و هیچیک ورودیه‌ای

۹۰ - (۴) اسفند ماه ۴۵، ۲ - ۳.

۹۱ - (۱) خرداد ۴۶، ۷.

۹۲ - (۱) خرداد ۴۷، ۳.

ندارد. کتابها با ۲۰ درصد تخفیف به فروش می‌رسد. شورا با وجود متحمل شدن مخارج این گاردن پارتنی سرانجام به هدفی که برای این برنامه در نظر گرفته نزدیک می‌شود. هدف "آشنا کردن اطفال و اولیای آنها با دنیای اعجاب‌انگیز کتاب" عنوان می‌شود. در پایان آن مراسم گوشه‌ای از این دنیای اعجاب‌انگیز توسط کودکان و پدران و مادرانشان به خانه برده می‌شود. ۹۳

به دلیل تقارن سال ۴۸ - ۴۹ (۱۹۷۰) با سال جهانی تعلیم و تربیت اداره کل تعلیمات ابتدایی برای برگزاری روز جهانی توصیه‌های به مراکز خود می‌کند. در نتیجه فعالیتهای مربوط به این روز به شهرستانها نیز کشانده می‌شود. ۹۴ شورا خود با ترتیب دادن نمایشگاه سیاری از بهترین آثار منتشر شده برای کودکان و نوجوانان و بردن این نمایشگاه به شهرستانها سهم خود را ادا می‌نماید. ۹۵

سال ۵۱ مصادف است با سال جهانی کتاب (۱۹۷۲) و از طرف یونسکو شعار "کتاب برای همه" به جهانیان اعلام می‌شود. با توجه به یکی از هدفهای اعلام شده توسط یونسکو که بالا بردن سطح مطالعه عنوان شده است شورا فعالیت گسترده‌تری را آغاز می‌کند و با بردن نمایشگاههای متعدد کتاب به شهرستانها امکان دستیابی کودکان و نوجوانان به کتاب را در حد توان خود بالا می‌برد. ۹۶

در سال ۵۳ شورا موفق می‌شود با هماهنگی کردن فعالیت سازمانهای مختلف مراسم مربوط به روز جهانی را به بهترین وجهی در مدارس به اجرا درآورد. این فعالیتهای از برگزاری بالماسکه کتاب تا تشکیل نمایشگاه و

۹۲ - ۶ (۳) آذر ۴۷، ۳ - ۴.

۹۴ - ۷ (۱) خرداد ۴۸، ۳ - ۴.

۹۵ - همانجا.

۹۶ - ۱۰ (۱) خرداد ۵۱، ۳.

هدیه کتاب به دوستی ناشناس تا تاسیس کتابخانه با کتابهای اهدایی را در برمی گیرد. ۹۷

از طرف دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان (IBBY) در سال ۵۵ شورا مسئول تهیه پوستر و شعار و پیام مخصوص روز جهانی می شود. شورا با دعوتی از هنرمندان می‌خواهد در این فعالیت شرکت نمایند. سرانجام کار آقای پرویز دیبائی که با الهام از سنت معماری ایرانی تهیه شده به عنوان پوستر روز جهانی انتخاب می‌شود و محمود کیانوش شاعر خوب کودکان شعار ایرانی روز جهانی را به شعر برمی‌گرداند. در تهیه پیام، شورا بجای استفاده از پیام یک نویسنده از فرصت معتنمی که پیش آمده استفاده می‌کند و پیام دو دانش‌آموز ایرانی را برای بچه‌های سراسر جهان می‌فرستد^{۶۸} در این سال برای اولین بار کتابخانه‌های عمومی (بجز کتابخانه‌های کانون) نیز به جمع برگزار کنندگان روز جهانی می‌پیوندند.

روز جهانی در سال ۵۷ نشان دهنده اوج حرکت سازمانها و هماهنگی آنها در برگزاری هرچه سيعتر این روز جهانی است. این حرکت صعودی را به بهترین وجه ممکن می‌توان در نقشی که وزارت آموزش و پرورش به عهده می‌گیرد سنجید. در اولین سال برگزاری روز جهانی (۴۶) آموزش و پرورش اصولاً شرکت ندارد. و انجام پاره‌ای مراسم پراکنده در برخی از مدارس را نمی‌توان نشانه فعالیت آموزش و پرورش دانست چرا که بیشتر این فعالیتها ناشی از علاقمندی مدیران و آموزگاران و کتابداران مدارس است. حال آنکه در سال ۵۷ مرکز آموزشی، دفتر امور کودکانها، تعلیمات ابتدایی، دفتر آموزش راهنمایی تحصیلی وزارت آموزش و پرورش عهده‌دار انجام فعالیتهای وسیع و گسترده‌ای در سطح کشور می‌شوند که از آن جمله است انتشار شماره‌های مخصوص پیک، توزیع ۲۵۰ هزار جلد کتاب بین کتابخانه‌های مدارس، تشکیل

۹۷ - ۱۳ (۱) خرداد ۵۴، ۳.

۹۸ - ۱۳ (۳) آذر ماه ۵۴، ۶.

جلسات شعر خوانی ، انتشار فهرست کتابهای مفید برای نوجوانان ، انعام پژوهشهای لازم توسط مشاوران ، ترتیب مسابقات کتاب بویسی ... ۹۹

روز جهانی در سال ۵۸ در شرایطی کاملا انقلابی برگزار می شود . از جنبه های جهانی ، این سال مصادف با سال جهانی کودک می شود و از نظر داخلی مصادف با روزهای انقلابی و سرشار از شور و شوق کشورمان . پیام روز جهانی از بلغارستان است و به هیچوجه مناسب حال و هوای کودکان و نوجوانان ما نیست ، شورا از نویسندگانی ایرانی می خواهد پیامی که شایسته کودکان و نوجوانان کشورمان باشد بفرستند . ۱۰۰ پیام تقریبا همه گیر می شود و در رادیو و تلویزیون و روزنامه های کثیرالانتشار انعکاس می یابد . شورا موفق نمی شود هیچک از برنامه های پیش بینی شده خود را به مرحله اجرا درآورد ، در عوض نمایشگاهی از آثار کودکان و نوجوانان که تحت تاثیر انقلاب ، خلق کرده اند در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران برگزار می کند که با استقبال روبرو می شود . این نمایشگاه بعداً " به شهرستانها نیز فرستاده می شود . ۱۰۱

جلسات تدارکاتی برگزاری روز جهانی در سال ۵۹ با ساختن کاملاً جدید و مرکب از سازمانها و ارگانهای ذی ربط تشکیل می گردد و شورا نیز در این سال موفق می شود در سطح شهر تهران ۵ نمایشگاه در ۵ نقطه با شعار بیشتر ببینیم ، بیشتر بخوانیم تا بهتر بفهمیم برگزار نماید . پیام این روز از نوشته های خود کودکان و نوجوانان استخراج می شود و کلیه کتابهای نمایشگاه با ۵۰ درصد تخفیف به فروش می رسد . ۱۰۲

سال ۵۹ - ۶۰ از طرف بونسکوسال جهانی معلولین اعلام می شود

- ۹۹ - ۱۵ (۴) اسفند ۵۶ - ۵ - ۶
- ۱۰۰ - ۱۸ (۱) خرداد ۵۹ - ۸۷
- ۱۰۱ - ۱۸ (۴) اسفند ۵۹ ، ۶
- ۱۰۲ - ۱۸ (۱) خرداد ۵۹ ، ۷

دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان (IBBY) از شعبه های ملی خود می‌خواهد مراسم روز جهانی کتاب کودک را با موضوع سال جهانی پیوند دهند. گرچه شورای کتاب کودک در برگزاری روز جهانی سعی می‌کند فعالیت‌های خود را با برنامه‌های جامعه بین‌المللی هماهنگ سازد ولی از نیازهای کودکان و نوجوانان ایرانی نیز غافل نمی‌ماند. سال ۶۰ سال جهانی معلولین است ولی در کشور ما جنگی ناخواسته در جریان است که حاصل آن آوارگی و معلولیت کودکان بیشمار است و نمی‌شود آن را ندیده گرفت. شورا با توجه به هر دو مسئله برای روز جهانی دو برنامه بحث و گفتگو پیش‌بینی می‌نماید. روز اول، جنگ و ادبیات کودکان مورد بررسی قرار می‌گیرد و برنامه روز دوم در رابطه با معلولیت و ادبیات کودکان تنظیم می‌شود. ۱۰۳ سال ۶۱ همگام با شعار جهانی این روز. "کتاب خورشید صلح" شورا تقویمی منتشر می‌کند که هر فصل آن به تلاشی برای ریشه کن کردن یکی از چهار مسئله فقر، جهل، تبعیض و جنگ اختصاص می‌یابد. برای هر موضوع علاوه بر پیام‌های کوتاه فهرستی از کتاب‌های مناسب آن مقوله نیز معرفی می‌شود. تقویم در ده هزار نسخه انتشار می‌یابد و بین کودکان و نوجوانان مجانا توزیع می‌گردد ۱۰۴

ب - برنامه ترویج کتاب و کتابخوانی با کمک کودکان و نوجوانان شورا تماس مستقیم با کودکان و نوجوانان راه‌مواره مدنظر دارد. در دومین سال فعالیت خود گروه باشگاه کتاب را با هدف ایجاد تسهیلات بیشتر برای کودکان و نوجوانان در مورد تهیه کتاب و ایجاد مرکزی برای مشاوره مستقیم کودکان و نوجوانان تشکیل می‌دهد. ۱۰۵ ولی در سال‌های بعد هیچگونه انعکاسی از فعالیت‌های این گروه تحت عنوان باشگاه کتاب مشاهده نمی‌شود.

۱۰۳ - ۱۹ (۱) خرداد، شهریور ۶۰۶۰ .

۱۰۴ - ۱۹ (۳) آذر و اسفند ۶۰۶۰ .

۱۰۵ - ۳ (۱ و ۲) تیرماه ۴۴، ۳ - ۴ .

در سال ۴۵ شورای کتاب کودک موفق می‌شود از طریق تلویزیون هفته‌ای نیمساعت برنامه اجرا کند. در اجرای این برنامه از همکاری کودکان و نوجوانان بهره‌مند می‌شود. هدف این برنامه آشنا کردن کودکان و نوجوانان با کتابهای خوب و مناسب است. ۱۰۶

در ششمین سال فعالیت خود، شوراب برنامه‌های پیشنهادی برای مطالعه تابستانی کودکان و نوجوانان در نظر می‌گیرد و با مخاطب قرار دادن کودکان و نوجوانان از آنان می‌خواهد تعطیلات طولانی خود را با استفاده از کتابخانه‌های مدارس و کانون لذت بخش ترکند. ۱۰۷

شورا با همکاری مدیران و آموزگاران بعضی از مدارس، برنامه‌یک ساعت مطالعه آزاد را در چندین موسسه فرهنگی به مرحله اجرا می‌گذارد و نتایج آن را در اختیار عموم قرار می‌دهد. ۱۰۸ و به دعوت وزارت آموزش و پرورش و با همکاری انجمن کتابداران طرحی را با هدف آموزش شیوه‌های درست خواندن و احیاء و توسعه کتابخانه‌های آموزشگاهی تهیه می‌نماید که قرار می‌شود برای تصویب و سپس اجرا فرستاده شود. ولی از چگونگی اجرا یا عدم اجرای آن اطلاعی بدست نمی‌آید. ۱۰۹

در سال ۵۱ شورا اقدام به انتشار یک راهنمای مطالعه برای کودکان و نوجوانان دبستانی و دبیرستانی می‌نماید. این راهنما که براساس گروه‌بندی سنی تهیه شده در بین دانش‌آموزان تهران و شهرستانی توزیع می‌گردد. به همراه راهنما، شورا برای آگاهی از زمینه‌های مورد علاقه کودکان و نوجوانان پرسشنامه‌هایی نیز ارسال می‌دارد. نتایج بدست آمده نشان دهنده عدم علاقه دانش‌آموزان سالهای آخر دبستان و دوره راهنمایی به مطالعه متنوع

۱۰۶- ۵ (۱) خرداد ۴۶، ۴.

۱۰۷- ۶ (۱) خرداد ۴۷، ۹.

۱۰۸- ۴ (۲) شهریور ۴۵، ۱۲- ۵.

۱۰۹- ۹ (۴) اسفند ۵۰، ۳.

است. در جمع بندی نهایی شورا به این نتیجه می‌رسد که عوامل عدم علاقه به مطالعه کتابهای غیرداستانی یکی روش تدریس یک بعدی در مدارس است و دیگری نبودن کتابهای خوب و مناسب که بتواند کودکان و نوجوانان را به سمت مطالعه کتابهای غیرداستانی جذب نماید^{۱۱۰}

از سال یازدهم، شورا با کمک کودکان و نوجوانان و مربیان آنها طرحی را بنام "بچه‌ها و کتاب" به مرحله اجرا می‌گذارد. در این برنامه‌هاز کودکان و نوجوانان خواسته می‌شود در مورد کتابی که همگی آن را خوانده‌اند به بحث بنشینند و آموزگار حاصل این بحثها را برای شورا می‌فرستد که در گزارش منعکس می‌گردد. این برنامه شورا را مستقیماً در جریان علایق کودکان و نوجوانان و عکس‌العملهای آنها نسبت به کتابهایشان قرار می‌دهد. ۱۱۱
ضمناً انگیزه‌ای می‌شود برای سایر کودکان و نوجوانان و آموزگاران برای به تجربه گرفتن برنامه‌های نظیر آن.

در سال ۵۹ شورا با هدف تشویق کودکان و نوجوانان به مطالعه بیشتر، با همکاری گروه کتابداران آزاد پوستر زیبایی را با "شعار بخوانیم تا بدانیم چه چیزهایی زندگی را می‌سازد و چه چیزهایی زندگی را نابود می‌کند" به چاپ می‌رساند. ۱۱۴ ضمناً در همین سال با همکاری وزارت آموزش پرورش دفتر آموزشی راهنمایی تحصیلی دست به انجام یک تحقیق وسیع در مورد علایق خواندن نوجوانان می‌زند که نتایج آن هنوز اعلام نشده است. ۱۰۳

ج - بررسی آثار کودکان و نوجوانان و اعطای جوایز.

تشویق کودکان و نوجوانان به خلق آثار ادبی ارزنده همواره در

- ۱۱۰ - ۱۰ (۱) خرداد ۵۱، ۴.
- ۱۱۱ - ۱۱ (۱) خرداد ۵۲، ۹.
- ۱۱۲ - ۸ (۱) خرداد ۵۹، ۱۱.
- ۱۱۳ - ۱۸ (۴) اسفند ۵۹، ۱۸.

دستورکار شورا قرار دارد. در سال ۵۴ که مصادف با صدمین سال درگذشت هانس کریستین اندرسن است شورا برای اولین بار خود را با این تجربه درگیر می‌نماید. با کمک رادیو و تلویزیون و جراید کثیرالانتشار از همه کودکان و نوجوانان دعوت می‌کند یکی از داستانهای اندرسن را مصور کرده برای شورا بفرستند. مجموعاً ۲۵۰ اثر آن در روز بیست فروردین ماه در تالار سخنرانی کتابخانه پارک شهر به معرض نمایش گذاشته می‌شود و به هر یک از برندگان یک جلد از بهترین کتابهای سال ۵۳ اهداء می‌گردد. ۱۱۴

دومین تجربه شورا گردآوری خاطرات کودکان و نوجوانان از روزهای قیام است که حاصل آن نمایشگاه موفق می‌شود بنام "انقلاب از دیدگاه کودکان و نوجوانان".

در سال ۵۹ شورا با استفاده از نوشته های کودکان و نوجوانان پنج پیام خطاب به نویسنده، ناشر، پدر و مادر، آموزگار و کتابدار تهیه می‌کند که به صورت بروشوری منتشر می‌گردد و در اختیار بازدید کنندگان نمایشگاههای چهارگانه شورا قرار می‌گیرد.

شکوفایی استعداد های این کودکان و نوجوانان امری اتفاقی نیست. نتیجه آزادی است. آنها بسیار حرفها برای گفتن دارند و آنها را می‌گویند؛ چه در نقاشیهایشان، چه در نوشته هایشان. و حاصل این تلاشها به صورت پدیده‌ای نودر میان آثار منتشر شده برای کودکان و نوجوانان ظاهر می‌شود. مجموعه‌هایی از آثار کودکان و نوجوانان به چاپ می‌رسد که نشانگر تولد نویسندگان جوان است. شورا این حرکت را درمی‌یابد و ضرورت تشویق آنان را به آفرینش آثار ادبی با کیفیت هنری اصیل درک می‌نماید. جایزه‌ای بنام "صمدبهرنگی" نویسنده خوب بچه‌های این سرزمین پایه‌گذاری می‌شود. این جایزه شامل پنج مدال و پنجهزار ریال به صورت وسائل کار است که هر سال در دیماه به چهار اثر چاپ شده و یک دستنوشته تعلق می‌گیرد. منبع

این بررسی کتابها، نشریات مخصوص کودکان و نوجوانان، مجموعه ها و جنگهاست. این آثار به صورت شعر، نمایشنامه، داستان، مقاله گونه، و گزارش پذیرفته می شود. سن نویسندگان بین ۶ تا ۱۶ سال در نظر گرفته می شود و تنها به آثار خلاق که در محدوده توان سنی کودکان و نوجوانان بوده و با معیارهای ارزشیابی شورا منطبق باشد تعلق می گیرد. از همین سال فهرستی از مجموعه آثار کودکان و نوجوانان در پایان فهرست کتابهای مناسب شورا ظاهر می شود که حاصل کار گروه جدیدی است بنام گروه بررسی آثار کودکان و نوجوانان ۱۱۵

پس از بیست سال تلاش مستمر در راه ترویج کتاب و کتابخوانی در بین کودکان و نوجوانان امروز، چنین بنظر می رسد که کارهای انجام نشده فراوان است و شاید بسیاری از کارها را باید دوباره از نو آغاز کرد. ولی اگر آغاز کردن ضرورت باشد شورا این بار با حاصل بیست سال تجربه در این راه قدم خواهد گذاشت. راه طولانی است ولی رهروان خسته بنظر نمی آیند.

CHILDREN'S BOOK COUNCIL OF IRAN

(CBC)

1962-1982

	Page
Introduction	3
CBC and the Creation of Reading	6
Materials N. Ansari	
CBC and the Evaluation of Reading	54
Materials A.H.	
CBC and the Encouragment of Reading	83
S. Ghezelayagh	

Cover: R. Tabatabai

A Quarterly Publication

Children's Book Council

Address: P.O.Box 31 / 1133, Tehran, Iran.